

นาฏกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย

ศ.พรศิริ วัฒนกุล

กิตติกรรมประกาศ

หนังสือเรื่อง นาฏกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สำเร็จลงได้เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์ และความกรุณาจากศิลปินพื้นบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายท่าน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านศิลปวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ซึ่งกรุณาให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผู้เขียนขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด กิจจันทร์ ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก ดร.รัจนา พวงประยงค์ (ศิลปินแห่งชาติ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ (ศิลปินแห่งชาติ ที่ให้ความกรุณาให้คำปรึกษา คำชี้แนะ และเป็นกำลังใจ จนทำให้งานเสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดา ที่สนับสนุน และเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนทำงานให้บรรลุความสำเร็จได้ด้วยดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนอมกุล

คำนำ

นาฏกรรม เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของมนุษย์ นาฏกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย ประกอบไปด้วย การเต้น การร้องรำ และการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้น ทั้งนี้ที่มาของรูปแบบวิธีการแสดง และองค์ประกอบในการแสดง เกิดจากภูมิปัญญาของมนุษย์ที่ได้มีการสั่งสม ประดิษฐ์ สร้างสรรค์แนวคิด วิธีการ สะท้อนออกมาในรูปแบบการแสดงที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของท้องถิ่นและบริบทนั้น ๆ

หนังสือนาฏกรรมในภาคตะวันออกของประเทศไทย มุ่งหมายรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับนาฏกรรมประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแถบจังหวัดในภาคตะวันออก เช่น จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดสระแก้ว เป็นต้น ซึ่งการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา การสัมภาษณ์จากผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ศิลปินพื้นบ้าน และศิลปินแห่งชาติที่ถ่ายทอดความรู้ และสนับสนุนข้อมูลทางเอกสาร และตำรา ด้วยตระหนักถึงคุณค่าที่จะให้หนังสือเล่มนี้ได้เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ศึกษา และผู้ที่สนใจ ตลอดจนอนุชนรุ่นหลังเพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน และเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานนาฏกรรมในภาคตะวันออกของประเทศไทย สืบต่อไป

ขอกราบขอบพระคุณ ศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ครู-อาจารย์ ศิลปินพื้นบ้าน ที่ชี้แนะแนวทางในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ มา ณ โอกาสนี้ ด้วยความสำนึกในพระคุณและเคารพอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนมกุล

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
คำนำ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1 ความหมายของคำว่า นาฏกรรม.....	1
นาฏกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	2
สภาพทั่วไป.....	2
บทที่ 2 ประวัติจังหวัดจันทบุรี.....	5
แผนที่จังหวัดจันทบุรี.....	5
อาณาเขต.....	5
สภาพทั่วไป.....	6
ย่านแอ่.....	9
ประวัติที่มาชุดการแสดง.....	9
รูปแบบการแสดง.....	10
การคัดเลือกผู้แสดง.....	10
ลักษณะเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบการแสดง.....	11
อุปกรณ์การแสดง.....	13
เครื่องดนตรีประกอบการแสดง.....	13
เท่งต๊ก.....	14
ประวัติความเป็นมาของละครชาตรีเท่งต๊ก.....	17
องค์ประกอบการแสดงละครชาตรีเท่งต๊กปัจจุบัน.....	18
เครื่องดนตรีประกอบการแสดง.....	18
เครื่องแต่งกาย.....	18
บทละครที่แสดง.....	19
โอกาสที่ใช้ในการแสดง.....	20
การสืบทอดการแสดงเท่งต๊กของคณะส.บัวน้อย.....	23
การถ่ายทอดความรู้ละครชาตรีเท่งต๊ก.....	26

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 3	ประวัติจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	30
	สภาพภูมิศาสตร์.....	31
	รำแก้บทหลวงพ่อโสธร.....	32
	ประวัติที่มาชุดการแสดง.....	32
	รูปแบบการแสดง.....	32
	ผู้แสดง.....	33
	เครื่องแต่งกาย.....	33
	เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง.....	33
	โอกาสที่ใช้ในการแสดง.....	33
บทที่ 4	ประวัติจังหวัดชลบุรี.....	36
	สภาพภูมิศาสตร์.....	37
	ลักษณะภูมิอากาศ.....	40
	สุทธดคีรีทากาสร.....	41
	ประวัติที่มาชุดการแสดง.....	41
	รูปแบบการแสดง.....	42
	เครื่องแต่งกาย.....	42
	ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง.....	47
	โอกาสที่ใช้ในการแสดง.....	50
	ทิฟฟานีโชว์พัทยา(Tiffany's Show Pattaya).....	52
	ประวัติที่มาชุดการแสดง.....	52
	ผู้แสดง.....	52
	รูปแบบการแสดง.....	52
	เครื่องแต่งกาย.....	53
ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง.....	54	
โอกาสที่ใช้ในการแสดง.....	54	
บทที่ 5	ประวัติจังหวัดตราด.....	57
	สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดตราด.....	59
	ระบำอัฐลื้อบนิลถิ่นตราด.....	62
	ประวัติชุดการแสดง.....	62

สารบัญ

	หน้า
	ลักษณะการแสดง (รูปแบบการแสดง 62
	การแต่งกายและเครื่องประดับประกอบการแสดง..... 63
	ดนตรีประกอบการแสดง..... 69
	โอกาสที่ใช้ในการแสดง..... 72
	การเล่นหนังตะลุงในจังหวัดตราด..... 74
	ประวัติชุดการแสดง..... 74
บทที่ 6	ประวัติจังหวัดปราจีนบุรี..... 84
	สภาพภูมิศาสตร์..... 84
	นางด้ง..... 87
	ประวัติที่มาชุดการแสดงนางด้ง จังหวัดปราจีนบุรี..... 87
	รูปแบบการแสดง..... 87
	ลักษณะเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบการแสดง..... 91
	อุปกรณ์ประกอบการแสดง..... 92
	เพลง และบทร้อง..... 92
	โอกาสที่แสดง..... 92
บทที่ 7	ประวัติจังหวัดระยอง..... 94
	สภาพภูมิศาสตร์..... 94
	สภาพโดยทั่วไป..... 94
	สภาพการใช้พื้นที่ที่ดินในจังหวัดระยอง..... 95
	หนังตะลุงคณะ ส.ศิษย์กระบะขันธ์ผึ้ง จังหวัดระยอง..... 96
	ประวัติที่มา..... 96
	รูปแบบการแสดง..... 97
	ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง..... 97
	ตัวหนังตะลุง..... 98
	การตั้งโรงหนังตะลุง..... 102
	โอกาสที่ใช้แสดง..... 103
	หนังใหญ่วัดบ้านดอน..... 104
	ประวัติที่มาชุดการแสดงหนังใหญ่วัดบ้านดอน จังหวัดระยอง..... 104
	รูปแบบการแสดง..... 105

สารบัญ

	หน้า
ผู้แสดง.....	107
เครื่องแต่งกาย.....	109
บทที่ 8 ประวัติจังหวัดสระแก้ว.....	111
ที่ตั้ง ขนาด รูปร่าง.....	111
ระบำนานฎยศิวัอะปสรุ.....	113
ประวัติที่มำชุดการแสดง.....	113
การแต่งกาย.....	114
เครื่องดนตรีประกอบการแสดงระบำนานฎยศิวัอะปสรุ.....	118
โอกาสที่ใช้ในการแสดง.....	121
สรุป.....	122
ภาคผนวก.....	123
ประวัตินายจักรวาล มงคลสุข.....	124
ประวัตินายฉิน ผันผาย.....	127
ประวัตินายประกิจ พงษ์พิทักษ์.....	128
ประวัตินางรัชนี พวงประยงค์.....	130
บรรณานุกรม.....	131
สัมภาษณ์.....	133
ประวัติผู้เขียน.....	134

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1	แผนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ..... 3
ภาพที่ 2	แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดจันทบุรี..... 5
ภาพที่ 3	แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี..... 6
ภาพที่ 4	การแสดงชุดระบำยันแย..... 9
ภาพที่ 5	การแต่งกายหมอบีทำพิธี (หมอบปลุก 11
ภาพที่ 6	การแต่งกายคู่บ่าวสาว..... 12
ภาพที่ 7	การแต่งกายของนักแสดงทำหน้าที่ร้องและรำยันแยฝ่ายชายและฝ่ายหญิง..... 12
ภาพที่ 8	การแสดงเท่งตุ๊กของคณะจักรวาลมงคลศิลป์ ในโอกาสเฉลิมฉลองพระราชพิธี..... 14 บรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 แห่งราชวงศ์จักรี
ภาพที่ 9	การแสดงเท่งตุ๊กคณะณ. นาคเจริญ..... 16
ภาพที่ 10	การแสดงคณะชัยเจริญศิลป์..... 16
ภาพที่ 11	การแสดงคณะจักรวาลมงคลศิลป์..... 16
ภาพที่ 12	การแสดงคณะส. บัวน้อย..... 16
ภาพที่ 13	สัมภาษณ์นายจักรวาล มงคลสุข หัวหน้าคณะละครชาตรีคณะจักรวาลมงคลศิลป์..... 18 วันที่ 18 เมษายน 2562
ภาพที่ 14	การรำ 12 ท่า ก่อนการแสดงเท่งตุ๊กงานเฉลิมฉลองพระราชพิธีบรมราชาภิเษก..... 19 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 แห่งราชวงศ์จักรี
ภาพที่ 15	การรับงานว่าจ้างไปแสดง ณ ที่ต่าง ๆ ของคณะจักรวาลมงคลศิลป์ ผู้แสดง..... 21 แสดงที่งานแค้น ณ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
ภาพที่ 16	คณะจักรวาลมงคลศิลป์แสดงงานถนนคนเดิน สุขहरรรษา ณ ริมหาดชายทะเล..... 21 อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
ภาพที่ 17	คณะจักรวาลมงคลศิลป์โดยนายจักรวาล มงคลสุขเป็นวิทยากรมาถ่ายทอดท่ารำ..... 27 รำ 12 ท่า แก่นักเรียนโรงเรียนอนุบาลจันทบุรี
ภาพที่ 18	คณะจักรวาลมงคลศิลป์โดยนายจักรวาล มงคลสุขเป็นวิทยากรมาถ่ายทอดท่ารำ..... 27 รำ 12 ท่า แก่นักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี
ภาพที่ 19	การแสดงชุด “นาฏยชาติตรี” 28
ภาพที่ 20	การแสดงชุด “นาฏยชาติตรี” 28
ภาพที่ 21	แผนที่ตัวเมืองฉะเชิงเทรา..... 31

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 22	นางสาวราย รมโพธิ์ทอง คณะประจวบเจริญศิลป์ จังหวัดฉะเชิงเทรา..... 32
ภาพที่ 23	ภาพรำคู่พระนาง..... 33
ภาพที่ 24	ภาพการแสดงรำแก้บน..... 34
ภาพที่ 25	แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดชลบุรี..... 36
ภาพที่ 26	การแสดงชุดสุขฤดีกรีธาการ..... 41
ภาพที่ 27	การแต่งกายของนักแสดงหญิงที่เป็นน้องนางบ้านนา..... 43
ภาพที่ 28	เสื้อแขนกระบอก..... 43
ภาพที่ 29	ผ้าถุงหรือผ้าถุง..... 44
ภาพที่ 30	เครื่องประดับสร้อยคอ ต่างหู..... 44
ภาพที่ 31	เครื่องประดับกำไลข้อมือ..... 44
ภาพที่ 32	ดอกไม้ติดผม..... 45
ภาพที่ 33	โบว์ติดหน้าอก..... 45
ภาพที่ 34	ทรงผมของผู้แสดงฝ่ายหญิง..... 45
ภาพที่ 35	การแต่งกายของผู้แสดงชายที่เป็นคนขี่ควาย..... 46
ภาพที่ 36	เสื้อของผู้แสดงชายที่ขี่ควาย..... 46
ภาพที่ 37	ผ้าถุง..... 47
ภาพที่ 38	ผ้าคาดเอว..... 47
ภาพที่ 39	สร้อยคอ..... 47
ภาพที่ 40	วงปีพาทย์ไม้นวม..... 48
ภาพที่ 41	ขลุ่ยเพียงออ..... 48
ภาพที่ 42	ระนาดเอก..... 48
ภาพที่ 43	ระนาดทุ้ม..... 49
ภาพที่ 44	ฆ้องวง..... 49
ภาพที่ 45	ตะโพนไทย..... 49
ภาพที่ 46	ฉิ่ง..... 49
ภาพที่ 47	กรับ..... 50
ภาพที่ 48	ฉาบ..... 50
ภาพที่ 49	การแสดงทิวฟานีโชว์พัทยา..... 52

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 50	คณะผู้แสดง..... 53
ภาพที่ 51	การแสดงโชว์..... 53
ภาพที่ 52	การแสดงโชว์..... 54
ภาพที่ 53	การใช้แสง สี เสียง ประกอบการแสดงโชว์..... 54
ภาพที่ 54	ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดตราด..... 57
ภาพที่ 55	แผนที่จังหวัดตราด..... 59
ภาพที่ 56	เครื่องแต่งกายผู้แสดงชาย ด้านหน้า และด้านหลัง..... 63
ภาพที่ 57	ผ้าโพกศีรษะ (ชะตางัน หรือ ชะตาแฉะ) 64
ภาพที่ 58	เข็มกลัดติดเสื้อ..... 64
ภาพที่ 59	เสื้อ..... 64
ภาพที่ 60	เครื่องประดับผ้าคาดเอว..... 65
ภาพที่ 61	ผ้าคาดเอว..... 65
ภาพที่ 62	กางเกง..... 65
ภาพที่ 63	เครื่องแต่งกายผู้แสดงหญิง ด้านหน้า และด้านหลัง..... 66
ภาพที่ 64	ผ้าโพกศีรษะ (ชะตางัน หรือ ชะตาแฉะ) 67
ภาพที่ 65	ดอกไม้ประดับศีรษะ..... 67
ภาพที่ 66	สร้อยคอ..... 67
ภาพที่ 67	เสื้อมัดหัว..... 68
ภาพที่ 68	เสื้อมัดหัวนอก..... 68
ภาพที่ 69	เข็มขัด..... 68
ภาพที่ 70	กำไลข้อมือ..... 69
ภาพที่ 71	ผ้าถุง..... 69
ภาพที่ 72	ไวโอลิน..... 70
ภาพที่ 73	แมนโดลิน,ลูต..... 70
ภาพที่ 74	แทมบูรีน..... 71
ภาพที่ 75	แอ็คคอร์เดียน..... 71
ภาพที่ 76	รำมะนา..... 71
ภาพที่ 77	ฆ้องโหม่ง..... 72
ภาพที่ 78	การแสดงหนังตะลุงของจังหวัดตราด..... 74
ภาพที่ 79	ลำดับขั้นตอนที่ 1 การตั้งเครื่อง..... 75

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 80 ลำดับขั้นตอนที่ 2 การไหว้ครู.....	76
ภาพที่ 81 ขั้นตอนที่ 4 เบิกหน้าพระ.....	77
ภาพที่ 82 ขั้นตอนที่ 4 จับลิ้งหัวค้ำ.....	79
ภาพที่ 83 ขั้นตอนที่ 5 กาศหน้าบท.....	79
ภาพที่ 84 ขั้นตอนที่ 6 เสนาบอกเรื่อง.....	80
ภาพที่ 85 ขั้นตอนที่ 7 เริ่มเดินเรื่อง.....	80
ภาพที่ 86 ขั้นตอนที่ 8 จบการแสดง.....	81
ภาพที่ 87 แผนที่จังหวัดปราจีนบุรี.....	84
ภาพที่ 88 การแสดงนางดั่ง.....	87
ภาพที่ 89 เริ่มพิธีไหว้ครู.....	88
ภาพที่ 90 การเริ่มร้องเพลงเชิญนางฟ้าประทับร่างทรง.....	89
ภาพที่ 91 ลูกคู่มือวงร้องเพลงและปรบมือ.....	89
ภาพที่ 92 โปรยข้าวตอกดอกไม้ลงบนกระดั่ง.....	90
ภาพที่ 93 ผีนางดั่งเริ่มเข้าประทับร่างทรง.....	90
ภาพที่ 94 การพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาฟ้าฝนเพื่อประกอบการหว่านเมล็ดพันธุ์.....	91
ภาพที่ 95 เครื่องแต่งกาย.....	91
ภาพที่ 96 แผนที่จังหวัดระยอง.....	94
ภาพที่ 97 การแสดงหนังตะลุง คณะ ส.ศิษย์กระบะกชั้นฝั่ง ระยอง.....	96
ภาพที่ 98 ตัวอย่างเปรียบเทียบหนังตะลุง รูปนารายณ์หน้าบทของภาคใต้.....	98
และหนังตะลุงคณะส.ศิษย์กระบะกชั้นฝั่ง จังหวัดระยอง	
ภาพที่ 99 ตัวหนังตะลุงรูปฤๅษี หน้าเก่าของนายโพธิ์ศิริโชติ.....	98
ภาพที่ 100 ตัวหนังตะลุงรูปพระราม หน้าเก่าของนายโพธิ์ศิริโชติ.....	99
ภาพที่ 101 ตัวหนังตะลุงรูปทศกัณฐ์ หน้าเก่าของนายโพธิ์ศิริโชติ.....	99
ภาพที่ 102 ตัวหนังตะลุงรูปพระลักษมณ์ หน้าเก่าของนายโพธิ์ศิริโชติ.....	100
ภาพที่ 103 ตัวหนังตะลุงรูปพระพรตและพระสตรู หน้าเก่าของนายโพธิ์ศิริโชติ.....	100
ภาพที่ 104 ตัวหนังตะลุงรูปสหัสตายุ หน้าเก่าของนายโพธิ์ศิริโชติ.....	101
ภาพที่ 105 ตัวหนังตะลุงรูปหนุมาน หน้าเก่าของนายโพธิ์ศิริโชติ.....	101
ภาพที่ 106 ตัวหนังตะลุงรูปศักดิ์สิทธิ์.....	102
ภาพที่ 107 การตั้งโรงหนังตะลุง.....	102

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 108 การแสดงหนังใหญ่วัดบ้านดอน.....	104
ภาพที่ 109 ตัวหนังใหญ่วัดบ้านดอนชุดเก่า “ม้าอุปการ”.....	105
ภาพที่ 110 รูปคนขีดหนังใหญ่วัดบ้านดอน “ขณะกำลังขีด”.....	107
ภาพที่ 111 แผนที่จังหวัดสระแก้ว.....	112
ภาพที่ 112 การแสดงระบำนาฏยศิวะอัปสร.....	113
ภาพที่ 113 ทรงผม.....	114
ภาพที่ 114 ต่างหู.....	114
ภาพที่ 115 เสื้อ.....	115
ภาพที่ 116 กรองคอ.....	115
ภาพที่ 117 ฝ้านุ่งที่เป็นกระโปรง.....	116
ภาพที่ 118 ส้ววาลัย.....	116
ภาพที่ 119 รัตตันแขน.....	116
ภาพที่ 120 กำไลข้อมือ.....	117
ภาพที่ 121 กำไลข้อเท้า.....	117
ภาพที่ 122 การแต่งกายระบำนาฏยศิวะอัปสร.....	117
ภาพที่ 123 ระนาดเอก.....	118
ภาพที่ 124 ระนาดทุ้ม.....	118
ภาพที่ 125 ซ้องวงใหญ่.....	118
ภาพที่ 126 ซ้องวงเล็ก.....	119
ภาพที่ 127 ซลู่.....	119
ภาพที่ 128 ฉิ่ง.....	119
ภาพที่ 129 โทณ.....	120
ภาพที่ 130 กรับ.....	120
ภาพที่ 131 ฉาบ.....	120
ภาพที่ 132 นายจักรวาล มงคลสุข.....	124
ภาพที่ 133 นายฉิน ฝันผาย.....	127
ภาพที่ 134 นายประกิจ พงษ์พิทักษ์.....	128
ภาพที่ 135 นางรัจนา พวงประยงค์.....	130
ภาพที่ 136 ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนอมกุล.....	134

บทที่ 1

ความหมายของคำว่า นาฏกรรม

นาฏกรรม (ขนาดกะกำ น. การละครหรือฟ้อนรำ (กฎ งานเกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงประกอบเป็นเรื่องราว และหมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีใช้ด้วย (จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับปี พ.ศ.2542

นาฏกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

นาฏกรรมถิ่นอีสานแห่งสยาม

สยามนาฏกรรมถิ่นอีสาน

คำนิยาม

นาฏ หมายถึง นางละคร, นางฟ้อนรำ, ใช้ประกอบคำอื่น หมายความว่า หญิง

กรรม หมายถึง การ, การกระทำ, การงาน, กิจ เช่น พลิกกรรม

(จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับปี พ.ศ.2542

นาฏกรรม หมายถึง การกระทำในรูปแบบของการรำ การเต้น การแสดง ซึ่งประกอบเป็นเรื่องราวของมนุษย์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง ดินแดนแห่งบูรพาทิศ ประกอบไปด้วยจังหวัด ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด สระแก้ว ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา อำนาจเจริญ

ประเทศไทย หมายถึง ประเทศสยามที่ตั้งอยู่ทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของโลก ชาวโลก เรียกว่า Thailand

นาฏกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หมายถึง การแสดงในรูปแบบร้อง รำ เต้น และ การแสดงในรูปแบบต่าง ๆ ของชาวไทยในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือดินแดนบูรพาของประเทศไทย

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่จะกล่าวถึง ประกอบไปด้วย

1. จังหวัดจันทบุรี
2. จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. จังหวัดชลบุรี
4. จังหวัดตราด
5. จังหวัดปราจีนบุรี
6. จังหวัดระยอง
7. จังหวัดสระแก้ว

นาฏกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

เป็นการแสดงการร้องรำและการเต้นการแสดงในรูปแบบแบบต่าง ๆ ซึ่งมีประวัติที่มาแตกต่างกันออกไปตามวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี และบริบทสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันตามแต่ละจังหวัดนั้น ๆ

เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปในสังคมปัจจุบันนาฏกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้มีการพัฒนารังสรรค์รูปแบบ และเทคนิคการแสดงด้วยวิทยาการสมัยใหม่ ส่งผลให้การแสดงมีความวิจิตรตระการตา และงดงามมากยิ่งขึ้น เช่น การแสดงคาบาเร่โชว์ของคณะทิฟฟานี อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดชลบุรี

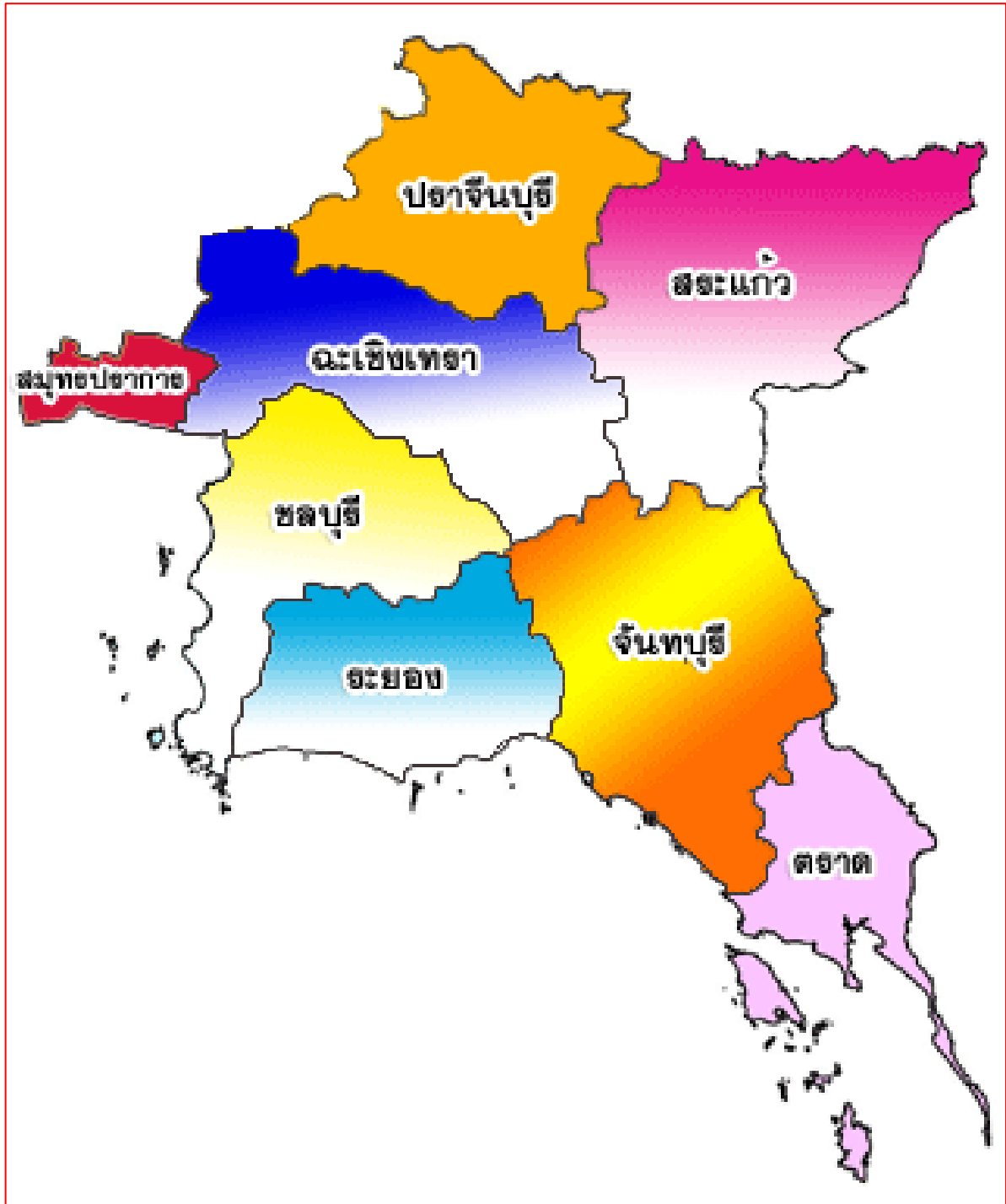
สภาพทั่วไป

ในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยด้านภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมเต็มไปด้วยภูมิประเทศที่มีภูเขา และชายทะเลเป็นส่วนมาก ซึ่งยังผลให้ประชากรมีสภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ประเพณีนิยม ตลอดจนการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันในบางจังหวัดตั้งแต่เดิมทีบรรพบุรุษสืบทอดต่อกันมา

แต่ในยุคปัจจุบันมีแนวคิดการสร้างสรรคและการเพิ่มประสบการณ์สมัยใหม่ประกอบด้วยเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแสดงด้านการร้องรำ เต้น และการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้มีสรรคเพิ่มเติมอย่างตระการตา

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป รูปแบบการแสดงใหม่ ๆ ก็เพิ่มขึ้นทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เกิดรูปแบบการแสดงใหม่ ๆ ที่สามารถประชาสัมพันธ์ในด้านการท่องเที่ยว เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศหันมาสนใจที่จะท่องเที่ยวในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากขึ้น ดังนั้นนาฏกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีผลต่อการพัฒนาต่อทางเศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนความเป็นอยู่ของชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกด้วย

แผนที่ภาคตะวันออกเฉียง

ภาพที่ 1 แผนที่ภาคตะวันออกเฉียง

ที่มา : <https://sites.google.com/site/sukanya12452/haelng-khxmul>

บทที่ 2

ประวัติจังหวัดจันทบุรี

แผนที่จังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย

จังหวัดจันทบุรี

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดจันทบุรี

ที่มา : <https://sites.google.com/site/naccchanthaburi/home/phaenthi-canghwad-canthburi>

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดสระแก้ว
- ทิศใต้ ติดต่อกับอ่าวไทย และจังหวัดตราด
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย และจังหวัดตราด
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และอ่าวไทย

ภาพที่ 3 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี
ที่มา : <https://chanhip.com/แผนที่ท่องเที่ยว/>

สภาพทั่วไป

สภาพภูมิประเทศ

ด้วยเหตุที่ภูมิประเทศของจังหวัดจันทบุรี มี 4 ลักษณะ ได้แก่

1. ภูเขา และเนินเขา
2. ที่ราบเชิงเขา
3. ที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ
4. ชายฝั่งทะเล

สภาพภูมิอากาศ

ทำให้สภาพภูมิอากาศ แบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ

1. ฤดูร้อน ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึง กลางเดือนพฤษภาคม
2. ฤดูฝน ประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ถึง กลางเดือนตุลาคม
3. ฤดูหนาว ประมาณกลางเดือนตุลาคม ถึง กลางเดือนกุมภาพันธ์

แต่ทั้งนี้สภาพภูมิอากาศในโลกปัจจุบันแปรปรวน ทำให้ฤดูกาลคลาดเคลื่อนไป

สภาพภูมิศาสตร์

ขนาดและที่ตั้งจังหวัดจันทบุรี อยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย ระหว่างเส้นละติจูดที่ 12 – 13 องศาเหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 101 – 102 องศาตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมด 6,338 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,961,250 ไร่ มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 245 กิโลเมตร

จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ดังนี้

1. อำเภอเมืองจันทบุรี
2. อำเภอท่าใหม่
3. อำเภอขลุง
4. อำเภอแหลมสิงห์
5. อำเภอมะขาม
6. อำเภอโป่งน้ำร้อน
7. อำเภอสอยดาว
8. อำเภอแก่งหางแมว
9. อำเภอนายายอาม
10. กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ

(มีพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเขาคิชฌกูฏ โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน 2550 จนถึงปัจจุบัน

สำหรับอำเภอเขาคิชฌกูฏนั้นมี 5 ตำบล ได้แก่

1. ตำบลคลองพลู
2. ตำบลพลวง
3. ตำบลตะเคียนทอง
4. ชากไทย
5. จันทเขลม

ตำบลคลองพลู มีกลุ่มชนพื้นเมืองที่เรียกตนเองว่า “ชอง” มีการสืบสานวัฒนธรรมเป็นของตนเอง

การเล่นพื้นบ้านย่นแย่งของชาวชอง เป็นการเล่นพื้นบ้านและนาฏศิลป์ของจังหวัดจันทบุรีที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของจังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีทั้งที่เป็นการเล่นแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษชนชาวจันทบุรี และรูปแบบที่พัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และได้ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง แต่ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวจันทบุรีไว้อย่างเด่นชัด (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542 : 106)

การละเล่นที่มีความผูกพันเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตแบบยึดธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้
ที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดจันทบุรีมายาวนาน เรียกว่า “เพลงยันแย่”

ยันแย่ เป็นการแสดงของชาวชอง ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ที่อาศัยอยู่แถบตำบลตะเคียนทอง
และตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี แต่เดิมนั้นเพลงยันแย่จะใช้สำหรับร้องกล่อมเด็ก
ผู้ร้องจะร้องเป็นภาษาชอง เนื้อหาของบทร้อง ปรัชญา ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เขานับถือ ไม่มีการแต่ง
บทร้องไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ร้องจะร้องด้นสด ๆ ตามประสบการณ์ และจินตนาการของตนเอง ใช้คำง่าย ๆ
ต่อมาได้มีการนำเอาทำนองเพลงยันแย่ มาแต่งบทร้องให้เป็นบทโต้ตอบ และเกี่ยวพาราสีกันของหนุ่มสาว
เพื่อใช้แสดง (พืด งามพร้อม, 2542 : 113)

ยันแย้

การแสดงยันแย้ คำว่า “ยันแย้” เป็นชื่อเพลงของ ดังคำร้องที่ว่า ก็กก็ยันแย้สาวเอ้ยยันแย้ เป็นทำนองลูกคู่ของเนื้อร้องเพลงของ (เพลงกล่อมลูก

ภาพที่ 4 การแสดงชุดระบำยันแย้

ที่มา : นายประกิจ พงษ์พิทักษ์

ประวัติที่มาชุดการแสดง

ประวัติการละเล่นพื้นบ้านยันแย้ของชาวทอง เมื่อปี พ.ศ. 2536 นายอมร อนันตชัย ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี จัดงานปีใหม่ ชื่องานวันตากสินมหาราช ได้ให้ชาวทองจากบ้านคลองพลู หมู่ที่ 4 ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี มาแสดง ได้แก่

1. ยายผาด ศรีสมบัติ

2. ยายตุ้ย ไทรสูง

3. ยายหยิน สิทธิจันทร์

4. ยายพร้อม หอมหวาน

(ทั้ง 4 คนนี้ ต่อมาเป็นผู้ถ่ายทอดการแสดงให้กับคนรุ่นหลังมาจนปัจจุบันนี้

และยังมีผู้รับการอนุรักษ์การแสดงชุดนี้เพิ่มเติม ได้แก่

1. นายเงิน ผันผาย

2. นางชู พิเศษ

3. นางจิ้น ผันผาย

4. นายเขียน ผันผาย (เป็นผู้ตีกลองประกอบการร้องและรำ

“ยันแย้ หมายถึงว่า ในช่วงสงครามตั้งานบอกบุญทำไร่ทำนา แล้วก็มาพักผ่อน แล้วมายักแย้ยักยัน ดานาทำอะไรต่าง ๆ เนื่อมันบอกทั้งหมด ก็เลยเอายันแย้มาเป็นเพลง เขาเรียกว่า เพลงยันแย้ หมายถึง

ตอนเย็น ๆ นักแต่ดแต่มาจับตะโงนคราดทุ่งนา เขาก็เอาวิถีชีวิตนะ มาเป็นเพลงให้มันคล้องจองกัน”
(สัมภาษณ์ นายฉิน ผันผาย. ประธานสภาวัฒนธรรม อำเภอเขาชะเมา และในนามประธานชาวของ
จังหวัดจันทบุรี, วันที่ 15 มิถุนายน 2555

รูปแบบการแสดง

รูปแบบการแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 สืบสานพิธีการแต่งงานภาคัก

พิธีการแต่งงานภาคัก ถือว่าเป็นพิธีการใหญ่และสำคัญ “พิธีภาคัก” จะมีการเล่นเขาวัว
เขาควย เป็นการสื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตเกษตรกรรมทำไร่ทำนา มีอุปกรณ์ที่เรียกว่า ทับไทร ใช้เรียกวิญญาณ
บรรพบุรุษ โดยใช้เสียงเป็นสื่อผ่านทับไทร และเครื่องแห่ประกอบพิธีแต่งงาน ได้แก่ กระบุงโควเมอ
กลอง กระจิงข้างม้า บายศรีซอง ตามความเชื่อและคตินิยมของชาวของ

คำสัมภาษณ์ของ นางจิ้น ผันผาย ศิลปินพื้นบ้านยันแย และครุภูมิปัญญาท้องถิ่น
ศิลปะการแสดงยันแยชาวของ ด้านการร้องรำได้กล่าวไว้ว่า

“อันที่จริงเมื่อก่อนเราเล่นยันแย มันคือการแสดงของคนของ มันไม่มีก็เคยคิดทำเพลงขึ้น
มันคล้าย ๆ ว่า เหมือนกับเขาร้องโต้กัน จะร้องว่า “ยันแย อี แย ยันแย” บอกแม่ว่าจะไปโน่นไปนี่
แสดงว่ามันมีพัฒนาการมาจากเพลงกล่อมเด็กก่อน และค่อยมาทำรำ มีดนตรีมาบรรเลงร่วมที่มันมี
ความผูกพันกับคนของ เพราะเป็นการเอาวิถีชีวิตมาร้อง เอามาเล่าเรื่องราววิถีชีวิตคนของเป็นคนพุทธ
ชอบไปวัด และมีอาชีพเดียวกัน การทำนา ทำไร่ ทำสวน อยู่ด้วยความสันโดษ มีวิถีชีวิตเกี่ยวกับเรื่อง
ธรรมชาติ ต้องทำบุญทำทาน เขาจะต้องมีงานรื่นเริงสนุกสนานของคนของ การแต่งงานบ้าง งานศพบ้าง
งานเทศกาลต่าง ๆ ใครจะร้องมาอย่างไร ก็ร้องรำเล่นกันไปไม่เป็นปัญหา ก็เหมือนกับเพลงฉ่อย เพลงอีแซว
ที่เขาร้องเล่นกันนั่นแหละ...” (สัมภาษณ์ นางจิ้น ผันผาย. ศิลปินพื้นบ้านยันแย และครุภูมิปัญญาท้องถิ่น
ศิลปะการแสดงยันแยชาวของ ด้านการร้องและการรำ, 27 มีนาคม 2558

ช่วงที่ 2 ร่วมร้องรับขับขานตำนานยันแย

แสดงให้เห็นถึงความสนุกสนานรื่นเริงในการร้องรำของหนุ่มสาวชาวของที่มาร่วมเฉลิมฉลอง
ให้กับคู่บ่าวสาว โดยมีการร้องรำเป็นคู่ ๆ โต้ตอบกันในรูปแบบของการเกี่ยวพาราสี

ช่วงที่ 3 สุขแท้เลือกคู่หนุ่มสาวชาวของ

หลังจากมีการเกี่ยวพาราสีกัน โดยฝ่ายชายพยายามให้ฝ่ายหญิงรับรักและเลือกตนเป็นคู่ครอง
และจะได้เป็นคู่แต่งงานต่อไป ผู้แสดงจะแสดงท่าเฉพาะในคู่ของตนเองในการรำรำ

การคัดเลือกผู้แสดง

1. นักแสดงทำหน้าที่เป็นหมอดีทำพิธี (หมอปลูก)
2. นักแสดงทำหน้าที่เป็นคู่บ่าวสาว จำนวน 1 คู่
3. นักแสดงทำหน้าที่เป็นชาวบ้านหญิงชาวของ 1 คน ทำหน้าที่ถือกลองในพิธีแต่งงาน

4. นักแสดงทำหน้าที่ร่ายยันแย่ ฝ่ายชาย 4 คน และฝ่ายหญิง 4 คน เป็นผู้ร้องรำเพลงยันแย่ เป็นต้นเสียงร้องเพลงยันแย่

5. นักแสดงทำหน้าที่ลูกคู่ร้องเพลงยันแย่ ฝ่ายชาย 4 คน และฝ่ายหญิง 4 คน ร้องรับและทำท่ารำอยู่ด้านหลังของผู้แสดงต้นเสียง

6. นักแสดงทำหน้าที่เป็นวัวและควาย และผู้ควบคุมควายในขบวนแห่แต่งงาน รวมจำนวน 3 คน
ลักษณะเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบการแสดง

1. นักแสดงทำหน้าที่เป็นหมอผีทำพิธี (หมอปลูก)

ภาพที่ 5 การแต่งกายหมอผีทำพิธี (หมอปลูก)
ที่มา : นายประกิจ พงษ์พิทักษ์

2. นักแสดงทำหน้าที่คู่บ่าวสาว จำนวน 1 คู่

ภาพที่ 6 การแต่งกายคู่บ่าวสาว

ที่มา : นายประกิจ พงษ์พิทักษ์

3. นักแสดงทำหน้าที่ร้องและรำต้นเสียง ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง

ภาพที่ 7 การแต่งกายของนักแสดงทำหน้าที่ร้องและรำต้นเสียงฝ่ายชายและฝ่ายหญิง

ที่มา : นายประกิจ พงษ์พิทักษ์

อุปกรณ์การแสดง ประกอบด้วย

1. ภาพทั้บไทร
2. ภาพกระดิ่งข้างม้า
3. เขาวัว
4. เขาควาย
5. โควเณอ
6. กลอง
7. ผ้าขาวเพื่อป้องกันภัยอันตรายคลุมคู่บ่าวสาว

เครื่องดนตรีประกอบการแสดง

1. ซลู่เพียงออ
2. ระนาดเอก
3. ระนาดทุ้ม
4. ซ้องวงใหญ่
5. ซ้องวงเล็ก
6. ตะโพนไทย
7. โทนชาตรี
8. กรับ
9. ฉิ่ง
10. ฉาบเล็ก

บทที่ 3

ประวัติจังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดฉะเชิงเทรา หรือ แปรดริ้ว เป็นจังหวัดที่เก่าแก่มีความรุ่มเย็นภายใต้บารมีหลวงพ่อดำ พระพุทธโสธรอันศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณกาล ในอดีตเคยเป็นเมืองหนึ่งในมณฑลปราจีนบุรี ได้รับการสถาปนาเป็นจังหวัดในปี พ.ศ.2459

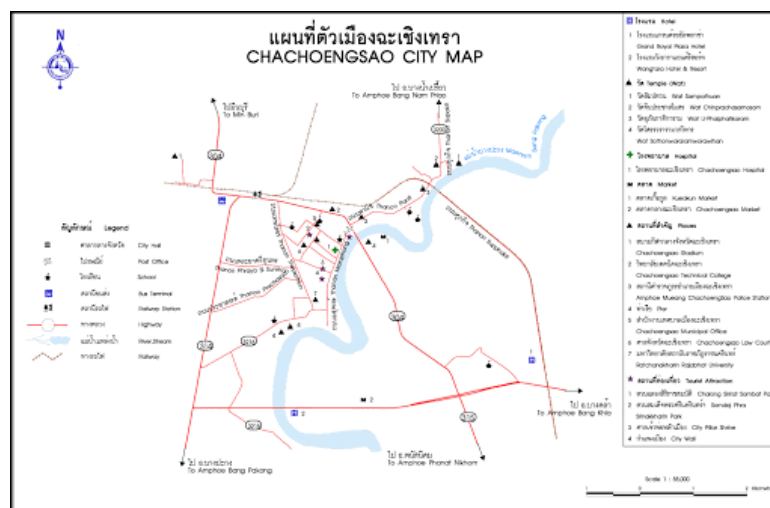
ตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ ชื่อ “ฉะเชิงเทรา” ปรากฏเป็นครั้งแรกในรัชสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาแห่งกรุงศรีอยุธยา ประชาชนในสมัยนั้นเรียกเมืองของตนว่า “แปรดริ้ว” แต่ทางราชการเรียกว่า “ฉะเชิงเทรา”

อนึ่ง ชื่อ “ฉะเชิงเทรา” มีต้นเค้าหนึ่งมาจากหนังสือประชุมพระราชนิพนธ์ภาคปกิณกะภาค 1 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีความอ้างถึงเมืองฉะเชิงเทราว่า *ชื่อบ้านเมืองเหล่านี้เป็นชื่อไทยบ้าง ชื่อเขมรบ้าง เป็นสองชื่อทั้งไทยทั้งเขมรบ้าง อย่างเมืองฉะเชิงเทราเป็นชื่อเขมร เมืองแปรดริ้วเป็นชื่อไทย* นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีบางท่านมีความเห็นว่า “ฉะเชิงเทรา” น่าจะเพี้ยนมาจากคำเขมรว่า “สตรง์เตรง” หรือ “ฉ’ทริงเทรา” ซึ่งแปลว่า “คลองลึก” ความเห็นนี้คงอาศัยเหตุผลทางภูมิศาสตร์ด้วย เพราะเมืองฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำบางปะกง เมื่อครั้งที่ขอมยังมีอำนาจปกครองแผ่นดินไทยอยู่นั้น เมืองนี้เป็นเมืองที่อยู่ในอำนาจการปกครองของขอมมาก่อน เป็นไปได้ว่าชาวเมืองในสมัยโบราณ อาจจะเรียกแม่น้ำบางปะกงว่า “คลองลึก” หรือ “คลองใหญ่” ตามลักษณะที่มองเห็นและด้วยอิทธิพลเขมรจึงได้เรียกชื่อแม่น้ำเป็นภาษาเขมรว่า “สตรง์เตรง” หรือ “ฉ’ทริงเทรา” ครั้นเรียกกันไปนาน ๆ เสียงก็เพี้ยนกลายเป็น “ฉะเชิงเทรา” เมืองที่อยู่บนฝั่งแม่น้ำก็พลอยได้ชื่อว่า “ฉะเชิงเทรา” ไปด้วย

ส่วนความเป็นมาของชื่อ “แปรดริ้ว” นั้น เนื่องจากเมืองนี้เป็นเมืองอยู่ช้ำวอู่ในลำน้ำอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด โดยเฉพาะปลาช่อนซึ่งเป็นปลาน้ำจืดรสดี มีชุกชุมและมีขนาดใหญ่กว่าปลาช่อนในท้องถิ่นอื่น ๆ จนเมื่อนำมาแล่นเนื้อเพื่อตากทำปลาแห้งจะแล่นเพียงสี่ริ้ว หรือ ห้าริ้ว ตามปกติไม่ได้ ต้องแล่นออกถึง “แปรดริ้ว” เมืองนี้จึงได้ชื่อว่า “แปรดริ้ว” ตามขนาดอันใหญ่โตของปลาช่อนซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเมือง นอกจากนี้ชื่อ “แปรดริ้ว” ยังได้รับอิทธิพลมาจากนิทานพื้นบ้าน คนในท้องถิ่นพนมสารคาม เล่าถึงเรื่อง “พระรณ - เมรี” ซึ่งเป็นนิทานเรื่องหนึ่งในปัญญาสชาดก ว่า ยักษ์ได้ฆ่านางสิบสองแล้วลากศพไปยังทำน้ำในบริเวณที่เป็นคลอง “ท่าลาด” แล้วฆ่าหละศพออกเป็นริ้ว ๆ รวมแปรดริ้ว แล้วทิ้งลอยไปตามลำน้ำท่าลาด ริ้วเนื้อ ริ้วหนังของนางสิบสองลอยมาออกยังแม่น้ำบางปะกงไปจนถึงฉะเชิงเทรา เมืองนี้จึงได้ชื่อว่า “แปรดริ้ว”

สภาพภูมิศาสตร์

1. **ที่ตั้ง** จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 องศา 10 ลิปดา ถึง 13 องศา 15 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 50 ลิปดา ถึง 102 องศา 1 ลิปดาตะวันออก จังหวัดฉะเชิงเทราจัดไว้ในเขตภาคกลางตะวันออกหรืออยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถไฟสายตะวันออกประมาณ 61 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 304 ประมาณ 75 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 3 ประมาณ 100 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 34 แยกเข้าทางหลวงสายหมายเลข 314 ประมาณ 90 กิโลเมตร

ภาพที่ 21 แผนที่ตัวเมืองฉะเชิงเทรา

ที่มา : www.oceansmile.com/K/Chacherngtrao/Chacherng1.htm

2. **พื้นที่** จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ประมาณ 5,351.60 ตารางกิโลเมตร นับว่าเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับสองของภาคตะวันออกรองจากจังหวัดจันทบุรี

3. **อาณาเขต** จังหวัดฉะเชิงเทรามีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดนครนายก และปราจีนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดสระแก้ว และปราจีนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	กรุงเทพฯ สมุทรปราการ และปทุมธานี

รำแก้บนหลวงพ่อโสธร

ประวัติที่มาชุดการแสดง

การรำแก้บนหลวงพ่อโสธรหรือพระพุทธรโสธร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา การรำแก้บนหลวงพ่อโสธรเป็นที่รู้จักของจังหวัดฉะเชิงเทราทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งเมื่อบนขอพรจากหลวงพ่อโสธรได้สมหวังแล้ว บางคนจะแก้บนด้วยถวายการรำ

คณะรำแก้บน เดิมมีอยู่ 5 คณะ โดยมีคณะประจวบเจริญศิลป์ เป็นคณะที่มีมานานมากแล้ว ลักษณะเด่นผู้แสดงจะร้องเอง รำเอง เนื้อร้องจะเป็นการร้องแก้บน

ค่าตอบแทนในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับผู้แสดงเป็นหลัก เช่น

- ชุดเล็ก ใช้ผู้แสดง 4 คน ราคา 290 บาท
- ชุดกลาง ใช้ผู้แสดง 6 คน ราคา 390 บาท
- ชุดใหญ่ ใช้ผู้แสดง 8 คน ราคา 590 บาท

(สำรวจ ร่มโพธิ์ สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2554.

ภาพที่ 22 นางสาว ร่มโพธิ์ทอง คณะประจวบเจริญศิลป์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

รูปแบบการแสดง

เป็นการแสดงร้องและรำไปในเวลาเดียวกัน ประกอบเสียงคลอจากเครื่องดนตรี เนื้อร้องกล่าวถึงการรำถวายเพื่อการแก้บนของเจ้าภาพ

ผู้แสดง

ส่วนใหญ่จะนิยมให้ผู้หญิงแสดงทั้งตัวพระ และตัวนาง ซึ่งจะรำแก้บนเป็นคู่ ๆ ร้องและรำไปพร้อม ๆ กัน

ภาพที่ 23 ภาพรำคู่พระนาง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายยืนเครื่องพระนางแบบละครชาตรีโดยทั่วไป

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

ส่วนใหญ่เป็นวงปี่พาทย์เครื่องห้า ซึ่งประกอบไปด้วยปี่ใน ฆ้องวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง

โอกาสที่ใช้ในการแสดง

ผู้แสดงจะรำในพิธีการแก้บนตามที่เจ้าภาพบนไว้ โดยจะเป็นผู้รำตามจำนวนคนที่เจ้าภาพต้องการ

ภาพที่ 24 ภาพการแสดงรำแก้บน
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

จะเห็นได้ว่า การรำแก้บนหลวงพ่อพระพุทธรูปที่วัดหลวงพ่อพระพุทธรูปนี้มีมาแต่ช้านาน แต่ปัจจุบันคงเหลือคนเดียว คือ คณะประจวบเจริญศิลป์ ซึ่งแสดงอยู่หน้าวัด เป็นที่สนใจของชาวไทย และชาวต่างชาติที่มาสักการะหลวงพ่อพระพุทธรูปแทบทุกวันมิขาดสาย จึงทำให้ทางวัดได้รับเงินทำบุญจาก คณะละครแก้บน เพื่อไปทำนุบำรุงวัด และพัฒนาวัดส่วนหนึ่งด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าในปัจจุบันจะมีการรำ เป็นชุดสั้น ๆ ประกอบการแก้บนอีกด้วย เช่น รำปลายชุมพล เป็นต้น ทั้งนี้ผู้แสดงจะเป็นลูกหลานของ คณะแสดงที่มาแสดงได้ค่าจ้างและรางวัล เพื่อใช้เป็นทุนการศึกษาของตน ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพที่สุจริต ควรค่าแก่การส่งเสริมแก่เยาวชนได้ ซึ่งได้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและได้ทุนทรัพย์เป็นการหารายได้เสริม เพื่อช่วยครอบครัวด้วย

สภาพภูมิศาสตร์

ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ ชลบุรีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศ อยู่ระหว่างละติจูดที่ 12 องศา 30 ลิปดาเหนือ ถึง 13 องศา 45 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 100 องศา 45 ลิปดาตะวันออก ถึง 101 องศา 45 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท ประมาณ 65 กิโลเมตร มีชายฝั่งทะเลยาวตลอดด้านตะวันตก ตั้งแต่เหนือจรดใต้ ความยาวถึง 156.83 กิโลเมตร จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่เป็นรูปสามเหลี่ยมชายธง คือ ด้านบนกว้าง ยื่นไปทางตะวันออกเขตอำเภอปอทอง ส่วนทางด้านล่างยาวแคบขนานไปกับชายฝั่งตั้งแต่อำเภอเมือง อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบ ซึ่งมีความยาวประมาณ 156 กิโลเมตร ลักษณะชายฝั่งมีรูปร่างเป็นอ่าวโค้งคล้ายครึ่งวงกลมจำนวน 4 อ่าว ชลบุรีมีพื้นที่ทั้งจังหวัด 2,726,875 ไร่ หรือเท่ากับ 4,363 ตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 5 ของภาคตะวันออก ชลบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอบ้านฉาง อำเภอเมืองระยอง กิ่งอำเภอวังจันทร์ อำเภอแกลง อำเภอบ้านค่าย และอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี และกิ่งอำเภอวังจันทร์ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดชลบุรีมีสภาพภูมิประเทศที่แบ่งเป็นลักษณะต่าง ๆ ได้ ดังนี้

ที่ราบลูกคลื่นและเนินเขา มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 63.84 ของพื้นที่จังหวัด พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดอยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัดในเขตอำเภอบ้านบึง อำเภอพนัสนิคม อำเภอหนองใหญ่ อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ และอำเภอปอทอง เป็นบริเวณที่ต่อจากชายฝั่งทะเลและที่ราบลุ่มแม่น้ำ พื้นที่ในเขตนี้มีลักษณะสูง ๆ ต่ำ ๆ คล้ายลูกคลื่นหรือลูกกระนาบ มีลักษณะเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ สลับกัน โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 50 – 100 เมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอยู่มาก พื้นที่โดยทั่วไปใช้ปลูกมันสำปะหลัง การเพาะปลูกขาดการอนุรักษ์ดิน ทำให้บริเวณนี้มีการกัดเซาะอย่างรุนแรง โดยเฉพาะตามเส้นทางสาย 331 เขตอำเภอบางละมุง มีการกัดเซาะเป็นร่องลึก และมีขนาดใหญ่ขึ้นตามรอยแตกของพื้นหินแกรนิตตามเนินต่าง ๆ

ที่ราบชายฝั่งทะเล ตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกงถึงอำเภอสัตหีบ ประกอบด้วยที่ราบแคบ ๆ ชายฝั่งทะเล มีภูเขาลูกเล็ก ๆ สลับเป็นบางตอน ลักษณะชายฝั่งเป็นหาดโคลนในเขตอำเภอเมือง เกิดจากการพัดพาทับถมของลำน้ำบางปะกง มีโคลนทับถมติดต่อกันไปในทะเลประมาณ 2 กิโลเมตร บริเวณก้นอ่าวเป็นที่ตั้งของจังหวัดชลบุรี ปลายสุดของอ่าวมีภูมิประเทศเป็นแหลม ได้แก่ แหลมสามมุข และแหลมแท่น ระหว่างแหลมทั้ง 2 มีลักษณะเป็นอ่าวตื้น มีการทับถมของตะกอนทรายกว้าง 500 เมตร อันเป็นที่ตั้ง

ของชายหาดบางแสน ระหว่างแหลมฉับกับแหลมสามมุขมีอ่าวเล็ก ๆ ใกล้แหลมฉับคือ อ่าวไผ่และอ่าวอุดม ในเขตอำเภอศรีราชาชายฝั่งทะเลช่วงนี้ มีภูเขาติดชายฝั่งทะเลไม่มีตะกอน ท้องทะเลลึกจากชายฝั่ง 1.5 เมตร และห่างฝั่ง 2 กิโลเมตร ท้องทะเลมีความลึกถึง 20 เมตร ชายฝั่งทะเลบริเวณนี้มีความเหมาะสมสำหรับการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉับ ระหว่างแหลมฉับถึงแหลมพญา ซึ่งอยู่ห่างกันประมาณ 24 กิโลเมตร มีแหลมความกั้นอยู่ ทำให้เกิดอ่าวขึ้น 2 อ่าว คือ อ่าวนาเกลือ และอ่าวตาตุ่ม

ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง พท่นที่ส่วนหนึ่งของจังหวัดชลบุรีอยู่ติดกับแม่น้ำบางปะกง มีลำน้ำสำคัญคือ คลองหลวง ความยาวประมาณ 130 กิโลเมตร ต้นน้ำอยู่ที่อำเภอบ่อทองไหลผ่านท้องที่อำเภอบ้านฉาง อีกลำน้ำหนึ่งต้นน้ำอยู่ที่ห้วยใหญ่ อำเภอบ้านบึงไหลผ่านอำเภอบ้านฉาง คลองสองสายนี้ไหลมาบรรจบกันเป็นคลองพานทอง และไหลลงสู่แม่น้ำบางปะกงที่ปากคลองพานทอง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ทำให้พื้นที่ตั้งแต่อำเภอบ้านบึงเรื่อยไปทางอำเภอบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง และทิศตะวันตกของอำเภอบ่อทอง มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูก

ที่สูงชันและภูเขา เป็นเขตที่มีความสูงห่างจากระดับน้ำทะเลประมาณ 300 เมตรขึ้นไป ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนกลางและทางด้านตะวันออก ตอนกลางของจังหวัดตั้งแต่อำเภอเมือง อำเภอบ้านบึง บางส่วนของอำเภอศรีราชา อำเภอหนองใหญ่ และอำเภอบ่อทอง มีเทือกเขาทอดตัวในแนวตะวันออกเฉียงใต้กับตะวันตกเฉียงเหนือ 3 เทือกเขาขนานกัน เทือกเขาในเขตอำเภอศรีราชาเป็นต้นน้ำของอ่างเก็บน้ำบางพระ เทือกเขาที่อำเภอหนองใหญ่ และอำเภอบ่อทองเป็นแหล่งที่พบแร่ทองคำ ส่วนเทือกเขาใหญ่ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบ่อทองติดกับจังหวัดระยองเป็นแหล่งที่พบแร่พลวง นอกจากนี้ยังพบหย่อมเทือกเขากระจัดกระจายอยู่ที่อำเภอสัตหีบ เทือกเขาที่สำคัญ ได้แก่ เขาเขียว - เขาชมพู่ เขาเจ้าเขาเรือแตก และเขาชะอาง ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ภูเขา ซึ่งมีเพียงร้อยละ 11.23 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินทราย เป็นหย่อมเล็ก ๆ กระจายตลอดทั่วทั้งจังหวัด

เกาะ บริเวณชายฝั่งทะเลชลบุรีมีเกาะประมาณ 46 เกาะ เกาะที่ใหญ่ที่สุดคือ เกาะคราม เกาะสีชัง และเกาะล้านตามลำดับ เกาะสีชังอยู่ห่างจากอำเภอศรีราชาไปทางทิศตะวันตก 8.5 กิโลเมตร เป็นเกาะที่มีรูปร่างยาววางตัวในแนวเหนือ - ใต้ โดยรอบประกอบด้วย เกาะขามใหญ่ เกาะขามน้อย เกาะโปลง และเกาะร้านดอกไม้ ทางตะวันออกมีเกาะสัมปันธ์ อำเภอบ้านฉาง ทางเหนือ ทางใต้ มีเกาะยายเท้า เกาะคางคาว และเกาะท้ายตาหมื่น เกาะสีชังเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ มีพื้นที่ 6.45 ตารางกิโลเมตร ท้องทะเลรอบ ๆ เกาะประกอบด้วยแนวปะการังและหินใต้น้ำ

เกาะนก อยู่ห่างไปทางใต้ของเกาะสีชังราว 11 กิโลเมตร เป็นเกาะเล็ก ๆ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเกือบทั้งเกาะ

เกาะล้าน อยู่ห่างจากพัทยา 7.5 กิโลเมตร มีพื้นที่ 5.34 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเขาเกือบทั้งเกาะ มียอดเขาสูงสุดชื่อ เขาใหญ่ สูง 205 เมตร

เกาะสาก อยู่ทางตอนเหนือของเกาะล้าน มีรูปร่างยาวคล้ายสาก มีขนาด 0.08 ตารางกิโลเมตร รอบ ๆ เกาะมีปะการังอยู่ทั่วไป

เกาะครก อยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะล้าน มีขนาดประมาณ 0.04 ตารางกิโลเมตร เมื่อพิจารณาหลักฐานด้านข้างคล้ายครก ชายฝั่งรอบ ๆ เกาะมีปะการังอยู่มากมาย

เกาะเกล็ดแก้ว เป็นเกาะเล็ก ๆ มีพื้นที่ 0.3 ตารางกิโลเมตร ยาว 1,200 เมตร กว้าง 300 เมตร อยู่ห่างจากชายฝั่ง 550 เมตร

เกาะครามน้อย อยู่ทางเหนือของเกาะคราม มีพื้นที่ 0.1 ตารางกิโลเมตร รอบ ๆ เกาะเต็มไปด้วยหินมากมาย

เกาะคราม มีพื้นที่ 12 ตารางกิโลเมตร เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดชลบุรี ลักษณะชายฝั่งเว้า ๆ แหว่ง ๆ ประกอบด้วยอ่าวและหาดทราย รอบ ๆ เกาะมีกรวดและหินใต้น้ำมาก ภูมิประเทศโดยรอบเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ เช่น เขาตะเคียน เขาสะเดา เขากระทิง และเขาหาดเล็ก ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของหน่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล กองทัพเรือ

เกาะอีร้า อยู่ระหว่างเกาะครามกับแหลมตะเคียน มีพื้นที่ 0.19 ตารางกิโลเมตร บริเวณชายฝั่งทับถมด้วยทรายและหินรอบ ๆ เกาะ

เกาะเตาหม้อ อยู่ทางใต้ของสถานีทหารเรือสัตหีบ มีพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นเนินเขา ทางตะวันออก มีการทับถมของทรายและทางใต้มีปะการัง

เกาะพระ อยู่ทางใต้ของสถานีทหารเรือสัตหีบ มีพื้นที่ 0.47 ตารางกิโลเมตร ทางใต้ของเกาะมีปะการังอยู่ทั่วไป

เกาะอีเลาและเกาะยอ อยู่ทางใต้ของเกาะเตาหม้อ เกาะอีเลามีพื้นที่ 0.05 ตารางกิโลเมตร เกาะยอมีพื้นที่ 0.2 ตารางกิโลเมตร ชายฝั่งรอบเกาะทั้งสอง มีปะการังและสัตว์ทะเลอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น หอยเม่น ปลาตาบ เป็นต้น

เกาะหมู เป็นเกาะเล็ก ๆ อยู่ทางทิศตะวันตกของสนามบินน้ำ มีพื้นที่ 0.2 ตารางกิโลเมตร มีเนินเขาอยู่ตรงกลาง รอบ ๆ เกาะมีปะการังและหินอยู่โดยรอบ

เกาะจระเข้ อยู่ทางทิศใต้ของสนามบินน้ำ ชายฝั่งรอบ ๆ เกาะเป็นทรายและหิน

เกาะแสมสาร อยู่ทางทิศใต้ของอ่าวแสมสาร มีพื้นที่ 4.2 ตารางกิโลเมตร รูปร่างของเกาะค่อนข้างยาว ทางเหนือมีหมู่บ้านตั้งอยู่จำนวนหนึ่ง ชายฝั่งมีหาดกรวดแคบ ๆ

เกาะขาม อยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะแสมสาร มีพื้นที่ 0.2 ตารางกิโลเมตร รอบ ๆ เกาะมีการทับถมของกรวดและเปลือกหอย

เกาะแรด อยู่ทางทิศใต้ของเกาะแสมสาร มีพื้นที่ 0.7 ตารางกิโลเมตร ชายฝั่งรอบ ๆ เกาะมีปะการังเกือบรอบ ตอนเหนือมีกระโจมไฟตั้งอยู่

เกาะฉวางเหนือ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะแสมสาร มีพื้นที่ 0.4 ตารางกิโลเมตร

เกาะฉวง อยู่ทางทิศใต้ของเกาะแสมสาร มีพื้นที่ 1.2 ตารางกิโลเมตร ท้องทะเลรอบเกาะมีความลึกมาก พบว่ามีการทับถมของหาดกรวดเพียงชายฝั่งด้านตะวันตกของเกาะเพียงแห่งเดียว

เกาะจวน อยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะจวง มีรูปร่างคล้ายเบ็ดตกปลา มีพื้นที่ 0.95 ตารางกิโลเมตร ชายฝั่งทะเลมีการทับถมของกรวดและโคลนเกือบรอบเกาะ

ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ทางทิศตะวันตกจรดอ่าวไทย ทำให้มีลักษณะอากาศแบบฝนเมืองร้อน โดยในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงใต้จะมีอากาศชุ่มชื้นและมีฝนตก จากสถิติระยะ 10 ปี พบว่าปริมาณน้ำฝนที่ตกตลอดปีจะอยู่ระหว่าง 1,000 – 1,700 มิลลิเมตร และรวมจำนวนวันที่ฝนตกทั้งปีไม่ต่ำกว่า 100 วัน แต่ในปี พ.ศ.2540 มีปริมาณน้ำฝนที่ตกตลอดทั้งปีเพียง 690.30 มิลลิเมตร และช่วงที่ฝนตกชุกที่สุดอยู่ในระหว่างเดือนกันยายน – ตุลาคม ส่วนช่วงอากาศร้อนจะอยู่ในระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม แต่ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ หรือฤดูหนาวจะมีอากาศแห้งแล้ง อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย (ปี พ.ศ.2540 ประมาณ 35.58 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 22.97 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยและอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยแต่ละปีไม่แตกต่างกันมากนัก จึงทำให้อากาศในฤดูร้อนไม่ร้อนจัดและฤดูหนาวไม่หนาวจัด โดยสรุปลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดชลบุรีถือได้ว่าไม่ต่างไปจากลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดอื่น ๆ ในเขตภาคตะวันออกและภาคกลาง

ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำฝนของจังหวัดชลบุรีระหว่างปี พ.ศ.2535 ถึง พ.ศ.2540 จะอยู่ในช่วง 909.8 มม. ถึง 1,577.2 มม. ฝนตกมากที่สุดในปี พ.ศ.2539 วัดได้ถึง 1,577.2 มม. จำนวนวันฝนตก 142 วัน ส่วนฝนตกน้อยที่สุดในปี พ.ศ.2536

สุขฤดีกรีฑากาสร

ภาพที่ 26 การแสดงชุดสุขฤดีกรีฑากาสร

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนอมกุล

ประวัติที่มาชุดการแสดง

การแสดงชุด “สุขฤดีกรีฑากาสร” เป็นการแสดงสร้างสรรค์ชุดหนึ่งโดยศึกษาข้อมูลจาก ประเพณีท้องถิ่นการวิ่งควาย ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สืบเนื่องจากเกษตรกรทั่วทุกอำเภอที่ทำนา จะนำผลผลิตข้าวมาขายในเมือง และนำควายของตนตกแต่งอย่างสวยงาม ถือว่าเป็นการทำขวัญควายไปด้วย จากนั้นมีการพบปะสังสรรค์กันมีประเพณีการวิ่งควายแข่งขันกัน ประเพณีดังกล่าวมีตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และได้สืบทอดกันยาวนานกว่าร้อยปี

ต่อมาจึงจัดเป็นประเพณีในลักษณะการอนุรักษ์ และการเผยแพร่ให้ประชาชน และชาวต่างชาติ ได้เข้าใจถึงประเพณีดังกล่าว

ชาวชลบุรีมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2455 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสจังหวัดชลบุรี ผู้ว่าราชการจังหวัด คือ พระยาวิเศษฤไชย ได้จัดวิ่งควายถวายทอดพระเนตรหน้าศาลากลางจังหวัดชลบุรี ดังมีหลักฐานปรากฏในพระราชกิจรายวัน กรมราชเลขาธิการได้บันทึกไว้

รศ.๑๓๑ เสด็จลงเรือพระที่นั่ง ที่ท่าหน้าตำหนักกรมขุนมรุพงษ์ พระราชทาน พระแสงสำหรับ มณฑลแก่พระสุนทรพิพิธ แล้วเสด็จลงเรือจะเสด็จเมืองชลบุรี พอผ่านโรงทหาร กองทหารโห้ร้องถวายไชย มงคลล่องลงมาตามลำน้ำ เวลาเที่ยงถึงปากน้ำบางปะกง เสด็จขึ้นประทับบนศาลาการเปรียญ วัดบางปะกง มีเจ้าคณะมณฑลและเจ้าอธิการวัดนี้มาคอยรับเสด็จ และมีราษฎรมาคอยเฝ้าเป็นอันมาก โปรดให้ราษฎร เฝ้า ราษฎรนำปลาและน้ำปลามาถวาย โปรดพระราชทานเงินทุกราย และพระราชทานเสมาเงิน จ.ป.ร. แก่เด็กลูกหลานของราษฎรที่มาเฝ้านั้นทั้งหญิงและชาย แล้วประทับเสวย ณ ที่นั้น เวลาบ่าย ๒ โมง ๔๕ นาที เสด็จประทับลงเรือยนต์พระสงฆ์ในวัดนี้สวดชัยันโต

เวลา ๓ โมง ๔๕ นาที เรือพระที่นั่งเทียบสะพานทำน้ำเมืองชลบุรี พระยาศรีสุริยราชและข้าราชการเมืองนั้นมาคอยรับเสด็จ เสด็จขึ้นประทับตำหนักกรมขุนมรุพงษ์ที่เมืองชลบุรีนั้น

เวลาบ่าย ๔ โมง เสด็จที่ว่าการเมืองกองเสื่อป่าและลูกเสื่อ นักเรียนชายหญิงตั้งแถวรับเสด็จที่สนามหญ้าหน้าว่าการ ทหารเรือชายทะเลทั้งข้างขวา ข้างซ้ายตำรวจภูธร เมื่อประทับบนที่ว่าการแล้ว พระยาศรีสุริยราช นำฝ่ายพลเรือนฝ่ายเรียงตัว หลวงมริตราบ นำทหารเรือ ทหารบก ตำรวจภูธรฝ่ายพระยาศรีสุริยราช นำพ่อค้าไทย, จีน ฝ่ายประทับทอดพระเนตรแข่งกระบือ แลแหผ้าป่า ซึ่งพ่อค้าพลเมืองได้จัดให้มีขึ้น

จะเห็นได้ว่าประเพณีวิ่งควายได้มีมาตั้งแต่อดีต มีการจัดถวายทอดพระเนตรเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งไม่ตรงกับประเพณีวิ่งควายเดิมที่นิยมจัดกันในวัน 14 ค่ำ เดือน 11 และรุ่งขึ้นเป็นวันพระ ซึ่งเป็นวันหยุดทำงาน คือ วันเข้าพรรษา ซึ่งตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ผู้คนส่วนใหญ่ไปทำบุญ และหยุดใช้งานควาย

ในปัจจุบันมีการแสดงประเพณีวิ่งควายที่จังหวัดชลบุรี ดังนี้

1. เขตเทศบาลเมืองชลบุรี จัดในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11
2. อำเภอบ้านบึง จัดวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11
3. ตลาดหนองเขิน ตำบลหนองซาก อำเภอบ้านบึง จัดวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เป็นต้น

รูปแบบการแสดง

การแสดงชุดนี้เป็นการแสดงสร้างสรรค์ โดยมีแนวคิดนำประเพณีการวิ่งควาย และขั้นตอนการประกวดควาย และน้องนางบ้านนามารวมเข้าด้วยกัน โดยนำประเพณีการวิ่งควายอันเป็นเอกลักษณ์ประกอบการแข่งขันควาย การประกวดน้องนางบ้านนา โดยการแสดงจะแบ่งขั้นตอนการแสดง โดยการแห่เกวียน การแข่งขันวิ่งควาย ความสวยงามของการประกวดน้องนางบ้านนา มาผสมผสานเข้าด้วยกัน

ช่วงแรก	เป็นการนำเสนอขบวนควาย ความงามของน้องนางบ้านนา
ช่วงที่สอง	โชว์การแต่งตัวควาย
ช่วงที่สาม	แข่งขันวิ่งควาย
ช่วงที่สี่	แห่ขบวนเข้าเวที

เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายผู้แสดงสุกฤดีกรีฑากาสร แบ่งผู้แสดงออกเป็น 3 กลุ่ม

1. การแต่งกายของผู้แสดงหญิง สมมุติเป็นน้องนางบ้านนา ประกอบด้วย

- 1.1 เสื้อแขนกระบอกสีน้ำเงิน เสื้อแขนกระบอกเข้ารูป ทำจากผ้าไหมเทียมสีน้ำเงิน ผ่าหน้า ติดกระดุมเรียงลงมา 5 เม็ด

1.2 ผ้านุ่นหรือผ้าถุงสีดำ ผ้านุ่นหรือผ้าถุง ทำจากผ้าไหมสีดำ ยาวกรอมเท้า ป้ายหน้าขวา มีซิปปข้าง

1.3 เครื่องประดับ ได้แก่ สร้อยคอ ต่างหู และกำไลข้อมือ

1.4 ดอกไม้ติดผม ดัดแปลงมาจากดอกประดู่ ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดชลบุรี

1.5 โบว์ติดอก ทำจากริบบิ้นสีทอง ติดที่หน้าอกซ้าย แทนหมายเลขของผู้เข้าประกวด

น้องนางบ้านนา

1.6 ทรงผมของผู้แสดงเกล้าผมด้านหน้าเปิดหน้าผาก ด้านหลังปล่อยสยาย ติดดอกประดู่ บริเวณหลังหูด้านซ้าย

ภาพที่ 27 การแต่งกายของนักแสดงหญิงที่เป็นน้องนางบ้านนา

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

เครื่องแต่งกายฝ่ายหญิง ประกอบด้วย

ภาพที่ 28 เสื้อแขนกระบอก

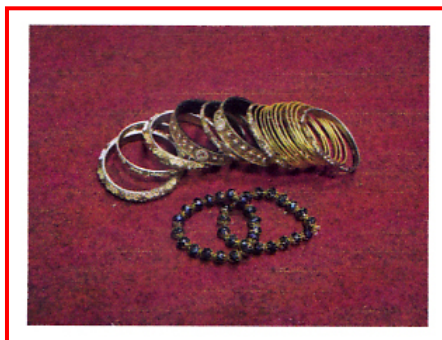
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 29 ผ้านุ่งหรือผ้าถุง
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 30 เครื่องประดับสร้อยคอ, ต่างหู
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 31 เครื่องประดับกำไลข้อมือ
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 32 ดอกไม้ติดผม

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 33 โบว์ติดหน้าอก

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 34 ทรงผมของผู้แสดงฝ่ายหญิง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

2. การแต่งกายของผู้แสดงชายที่เป็นคนชี่ควาย ประกอบด้วย

2.1 เสื้อ เสื้อแขนกุด ทำจากผ้าไหมโทเร สีกรมท่า คอตั้ง ผ่าหน้าติดกระดุมเรียงลง

2.2 ฝ้านุ่ง ฝ้านุ่งทำจากจำผ้าฝ้ายสีดำ นุ่งแบบโจงกระเบนพอดีเข้า

2.3 ผ้าคาดเอว ผ้าคาดเอวสีเทาทำจากผ้าไหม ขนาดประมาณ 56 x 185 ซม. ปักขอบ

และชายผ้าด้วยไหมสีทอง

2.4 สร้อยคอ สร้อยคอทำจากโลหะสีทอง

ภาพที่ 35 การแต่งกายของผู้แสดงชายที่เป็นคนชี่ควาย

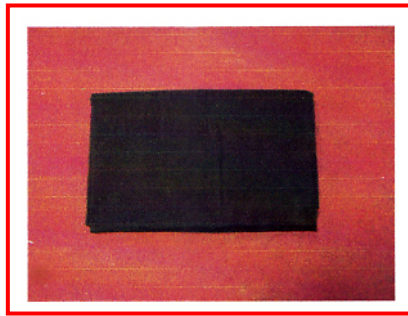
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนอมกุล

เครื่องแต่งกายฝ่ายชาย ประกอบด้วย

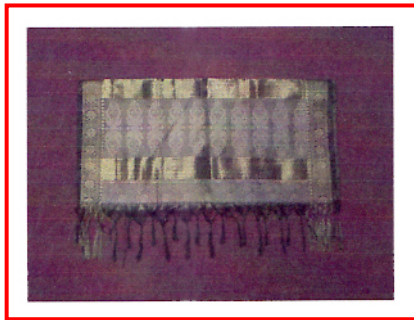
ภาพที่ 36 เสื้อของผู้แสดงชายที่ชี่ควาย

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนอมกุล

ภาพที่ 37 ผ้าถุง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 38 ผ้าคาดเอว

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 39 สร้อยคอ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง (วงปี่พาทย์มโหรี)

1. ขลุ่ยเพียงออ	1 เล้า
2. ระนาดเอก	1 ราง
3. ระนาดทุ้ม	1 ราง
4. ฆ้องวง	1 วง

5. ตะโพนไทย	1 ลูก
6. ฉิ่ง	1 คู่
7. กรับ	1 คู่
8. ฉาบ	1 คู่

ภาพที่ 40 วงปี่พาทย์ไม้ نرم
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 41 ขลุ่ยเพียงออ
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

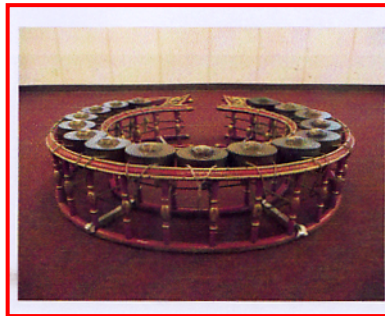

ภาพที่ 42 ระนาดเอก
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 43 ระนาดทุ้ม

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

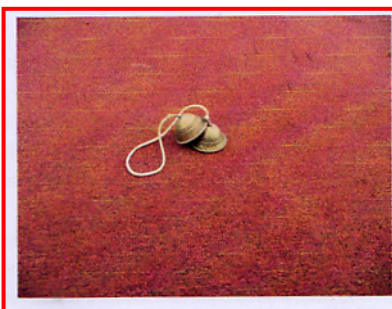
ภาพที่ 44 ซ็องวง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 45 ตะโพนไทย

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

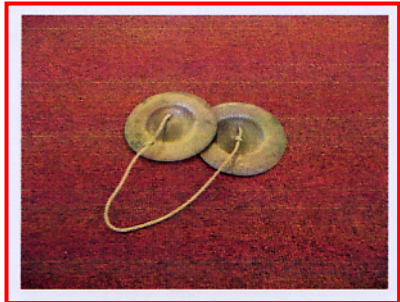
ภาพที่ 46 ฉิ่ง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 47 กรับ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 48 ฉาบ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

โอกาสที่ใช้ในการแสดง

การแสดงชุด “สุขฤดีกรีฑากาสร” นี้ เป็นการแสดงสร้างสรรค์ ที่นำมาใช้ในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานรื่นเริง งานประเพณีวิ่งควาย และงานประจำจังหวัดชลบุรี นอกจากนี้ ได้นำการแสดงชุดนี้ไปเผยแพร่ในโอกาสแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวนา เช่น งานเปิดกีฬาจังหวัด หรืองานระดับชาติ เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ระบำสุขฤดีกรีฑากาสร เป็นระบำที่มีที่มาจากประเพณีวิ่งควาย และกิจกรรมการประกวดน้องนางบ้านนาของอำเภอมะเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นการแสดงชุดใหม่ที่สร้างสรรค์ขึ้นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2555 จากวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม รูปแบบการแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

1. การโชว์ตัวของน้องนางบ้านนา (ผู้เข้าร่วมประกวด)
2. การโชว์ความสวยงามของการตกแต่งควาย การดูแลควาย
3. การแข่งขันวิ่งควาย

ผู้แสดงมีจำนวน 16 คน คือ

1. ผู้หญิง 8 คน ที่แสดงเป็นน้องนางบ้านนา
2. ผู้ชาย 8 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม
กลุ่มที่ 1 จำนวน 4 คน แสดงเป็นคนที่ควาย
กลุ่มที่ 2 จำนวน 4 คน แสดงเป็นควาย

การดำเนินเรื่องราวเริ่มจากการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากประเพณีวิ่งควาย เมื่อประมาณปี

พ.ศ.2551 – 2554 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ในสภาพปัจจุบัน จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวเป็นอันมาก
ดังนั้น กิจกรรม ประเพณี ตลอดจนการนำเสนอแนวทางการดำรงชีวิตของประชาชนจะออกมาในรูปแบบต่าง ๆ
เพื่อความสุข ความรื่นเริงและความสนุกสนาน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจึงสามารถคิดประดิษฐ์
รูปแบบการแสดงต่าง ๆ ได้มากขึ้น เป็นการเชิญชวนนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมจังหวัดและประเทศไทยเพิ่มขึ้น
และเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ให้คงอยู่ต่อไป

ทิฟฟานีโชว์พัทยา (Tiffany's Show Pattaya)

คาบาเร่โชว์คณะแรกของประเทศไทย

ภาพที่ 49 การแสดงทิฟฟานีโชว์พัทยา

ที่มา : <https://www.touronthai.com/article/2511>

ประวัติที่มาชุดการแสดง

ทิฟฟานีโชว์พัทยา มีจุดกำเนิดมาจากการแสดงแบบฉายเดี่ยวในงานเลี้ยงสังสรรค์เล็ก ๆ ช่วงปีใหม่ ระหว่างกลุ่มเพื่อนสาวประเภทสอง จำนวนอีก 2 คน (รวมทั้งหมด 3 คน ตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อเปิดการแสดง คาบาเร่เป็นประจำในยามค่ำคืน หลังจากนั้นการแสดงของทิฟฟานีโชว์พัทยาก็ค่อย ๆ เริ่มเป็นที่รู้จัก และได้รับความนิยมมากขึ้นจากชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จึงมีการขยายสถานที่ตั้งจากโรงละคร พัทยาใต้มายังถนนพัทยาสาย 2 ซึ่งในปัจจุบันสามารถบรรจุผู้เข้าชมได้เกินกว่า 1,000 (หนึ่งพัน ที่นั่ง

ผู้แสดง

ผู้แสดงมีมากกว่า 100 ชีวิต โดยใช้ตัวแสดงฝ่ายหญิงเป็น Lady Boy ทั้งหมด (Lady Boy) เป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกนักแสดงสาวประเภทสอง ในคณะคาบาเร่ต์

รูปแบบการแสดง

เมื่อหลายสิบปีก่อนการแสดงจะเน้นไปที่การเลียนแบบดารานักร้องชื่อดังในซีกโลกตะวันตก เป็นหลัก ต่อมาจึงได้มีการผนวกเอาศิลปะวัฒนธรรมการแสดงแบบตะวันออกเข้าร่วมด้วย ขณะเดียวกันก็ได้สร้างสรรค์ชุดการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ใหม่หลายรูปแบบ โดยผู้แสดงเป็นสาวประเภทสองซึ่งแสดงบนเวที และลงมาแสดงเล่นกับคนดูอย่างใกล้ชิด

เครื่องแต่งกาย

มีการสร้างสรรค์ชุดแต่งกายให้วิจิตรงดงามตามเรื่องราวที่แสดงแต่ละชุด ประกอบกับความหรูหรา ใ้รับกับแสง สี เสียง และฉากอันวิจิตร ซึ่งสร้างแบบระบบส่งให้การแสดงแต่ละชุดโดดเด่น จนได้รับการจัดอันดับจากนิตยสาร Travelcom ให้เป็นการแสดงที่ดีที่สุดในโลกลำดับที่ 4 ประจำปี ค.ศ.2001 (พ.ศ.2544

ภาพที่ 50 คณะผู้แสดง
ที่มา : นายรชยา นพการุณ

ภาพที่ 51 การแสดงโชว์
ที่มา : นายรชยา นพการุณ

ภาพที่ 52 การแสดงโชว์
ที่มา : นายรชยา นพการุณ

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

ส่วนใหญ่จะเป็นดนตรีที่สร้างสรรค์เพลงบรรจุเข้าระบบแสง สี เสียง บนเวทีให้สอดคล้องกัน โดยใช้ระบบ Effect เข้าช่วย

ภาพที่ 53 การใช้แสง สี เสียง ประกอบการแสดงโชว์
ที่มา : www.starzab.com/2019/08/15/5590/

โอกาสที่ใช้ในการแสดง

การแสดงนี้จะมีโรงละครและเวทีที่นำการแสดงโดยมีการจำหน่ายบัตรและมีรอบการแสดง เช่น แสดงเวลา 18.00 น., 19.30 น. และ 21.00 น. (ช่วงวันหยุดและวันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ อาจจะมีการเปิดรอบการแสดงเพิ่มเติมในเวลา 16.30 น. และ 22.30 น. ระยะเวลาในการแสดงแต่ละรอบประมาณ

70 – 75 นาที มีชุดการแสดงราว 14 ชุด โดยสลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป เช่น Tiffany's follies, The ine Jewels (Thai Legend), Classic Korea, Tzarist Russia, Ballywood Style (Royal India), Reflections (French Courture), Bye Bye Black เป็นต้น

ทิฟฟานีโชว์จึงเป็นการแสดงโชว์ที่เรียกกันว่าคาบาเรต์ ซึ่งคณะทิฟฟานีนี้อถือว่าเป็นโชว์คาบาเรต์คณะแรกของประเทศไทย ต่อมาก็มักมีคณะโชว์คาบาเรต์คณะอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีก เช่น คณะอัลคาซาร์, คาลิปโซ เป็นต้น ซึ่งการแสดงดังกล่าวผู้แสดงล้วนเป็นสาวประเภทสองทั้งสิ้น ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้ชมที่เป็นทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจากการโชว์ที่อลังการในรูปแบบต่าง ๆ

นาฏกรรม (N.) dramatic work, Syn.

การละคร, การฟ้อนรำ

ตัวอย่าง เดือนนี้มีการจัดแสดงนาฏกรรมที่ท้องสนามหลวงอย่างต่อเนื่อง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว, Thai drama งานเกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว และหมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีใบ้ด้วย, Note (สันสกฤต

บทที่ 5

ประวัติจังหวัดตราด

ตราด เป็นจังหวัดเล็ก ๆ ติดชายทะเลทางด้านชายฝั่งตะวันออกของประเทศไทย มีลักษณะเป็นเมืองหน้าด่านเปรียบเสมือนประตูใหญ่ที่เปิดออกสู่ท้องทะเลกว้าง จังหวัดตราดจึงมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนที่สืบทอดกันมายาวนานหลายชั่วอายุคน ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงามล้วนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เมืองตราดแต่เดิมเป็นเมืองขึ้นกรมท่า ด้วยเหตุที่ตราดอยู่ต่อแดนกับกัมพูชาจึงเป็นเมืองหน้าศึกทางด้านนั้น ตราดมีเนื้อที่ 2,819 ตารางกิโลเมตร มีเกาะใหญ่น้อยมากถึง 52 เกาะ โดยเฉพาะเกาะช้างซึ่งใหญ่เป็นที่สองของประเทศรองลงมาจากเกาะภูเก็ต มีทิวเขาบรรทัดเป็นพรมแดนกั้นอาณาเขตระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย

ภาพที่ 54 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดตราด

ที่มา : www.tradnews.com/trad

ภาพเรือใบกับโป๊ะ หมายถึง เมืองท่าชายทะเลและอาชีพการประมง ซึ่งมีปลาทะเลชนิดต่าง ๆ ชุกชุม เกาะเบื้องหลังออกไป คือเกาะช้างซึ่งเป็นธรรมชาติที่เด่นที่สุดของจังหวัด

คำขวัญประจำจังหวัดตราด “เมืองเกาะครึ่งร้อย พลอยแดงค่า ระกำแสนหวาน หลังอันหมาตียุทธนาวีเกาะช้าง สุดทางบูรพา”

การตั้งถิ่นฐานของชาวตราดในระยะแรกเริ่ม ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่ามีความเป็นมาอย่างไร แต่เท่าที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงบ้าน “บางพระ” ในแผนที่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันการตั้งถิ่นฐานของชาวตราดว่ามีมาก่อน และตั้งถิ่นฐานเป็นปึกแผ่นถาวรแล้ว โดยมีสิ่งยืนยันตามหลักฐานที่พระบริหารเทพธานีเขียนไว้ อ้างว่าในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ.2178) ได้มีการแบ่งหัวเมืองต่าง ๆ ในราชอาณาจักร ซึ่งในทำเนียบหัวเมืองในสมัยนั้นมีชื่อว่า “ตราด” ปรากฏอยู่ว่าเป็นหัวเมืองขึ้นต่อเจ้าพระยาศรีธรรมราชเดโชชาติ และหลวงวิจิตรวาทการ ได้รวบรวมหลักฐานให้เห็นว่า

ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991 – 2031 ปรากฏว่ามีชื่อ “ตราด” เป็นหัวเมืองขึ้นตรงต่อ
โกษาธิบดี แสดงให้เห็นว่า “ตราด” น่าจะเป็นเมืองเก่าแก่มากกว่า 300 ปี จากหลักฐานนี้ต่อมายังไม่ปรากฏ
เรื่องราวของเมืองตราดอยู่ในเอกสารใด ๆ อีก จนกระทั่งสมัยอยุธยาตอนปลาย ชื่อเมืองตราดปรากฏอยู่ใน
พงศาวดารตอนที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้รวบรวมหัวเมืองเพื่อกู้ชาติ เมื่อทรงได้เมืองจันทบูรแล้วก็
ยกมาตราดแล้วรวบรวมกำลังทัพจากเมืองตราดมาช่วยในสงครามกู้ชาติเมื่อปี พ.ศ.2310 (พงษณรินทร์
ใสผ่อง, 2542 : 60

ชื่อเมือง “ตราด” มีความเป็นมาอย่างไรไม่มีข้อสรุปที่แน่ชัด เป็นเพียงข้อ
สันนิษฐานที่ได้รวบรวมไว้ในหนังสือวัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ดังนี้
ตราด พี้ยนมาจากคำว่า “กราด” เนื่องจากที่ตั้งเมืองในปัจจุบันเป็นที่ราบ
ว่างเปล่าแม่น้ำบางพระได้พัดพาเอาต้นกราดมาติดที่ดอนนี้ จึงมีผู้นำมาตั้งเป็นชื่อเมือง
เรียกว่าเมืองกราด

คำว่า “ตราช” เป็นภาษาเขมร หมายถึงไม้ยางซึ่งเป็นไม้พื้นเมือง ที่มีขึ้นอยู่
ทั่วไปในสมัยก่อนในท้องที่ของจังหวัดตราดมีไม้ยางอยู่มาก

ข้อมูลของกรมป่าไม้จากหนังสือของสมาคมป่าไม้แห่งประเทศไทย พบว่ามี
ต้นไมชนิดหนึ่งชื่อ “กราด” มีชื่อพื้นเมืองเรียกแตกต่างกัน ดังนี้ ยางกราด (ชลบุรี
ตราด (นครราชสีมา ตราด (เขมร ส่วย สุรินทร์ เขียงกราด (ราชบุรี ประโยชน์
ของไม้ชนิดนี้ใช้ก่อสร้างบ้านเรือน มีน้ำมันจากต้นเรียกน้ำมันกราด ใช้ทำน้ำมันใส่
แผลและโรคเรื้อน นอกจากนี้ยังใช้ทำไม้ ใช้ยาเรือ ใช้ทำเครื่องจักสาน จากข้อมูลนี้
อาจเป็นไปได้ว่าชื่อเมือง “กราด” “ตราช” และ “ตราด” มาจากต้นไมชนิดนี้

คำว่า “กราด” “ตราช” และ “ตราด” ใช้ปะปนกันเรื่อยมาดังปรากฏ
หลักฐานการบันทึกพงศาวดารมีการใช้ชื่อ “เมืองตราด” ในเหตุการณ์ยกทัพจาก
จันทบุรีสู่เมืองตราดของเจ้าพระยาตากชื่อ “เมืองตราช” ปรากฏในภาชีน้ำตาลทราย
ในสมัยรัชกาลที่ 4 (พ.ศ.2400 สำหรับการใช้ชื่อ “เมืองกราด” มีปรากฏใน
ราชกิจจานุเบกษา ในการเสด็จประพาสหัวเมืองชายฝั่งตะวันออกในเอกสารของ
ฝรั่งเศสจะบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดตราด โดยเขียนเป็น Kratt (กราด เข้าใจ
ว่าเขียนตามสำเนียงพูด คนเฒ่าคนแก่ในจังหวัดตราดมักเรียกเมืองตราดว่า เมืองกราด
ซึ่งในข้อนี้นายมนตรี คุรุกิจโกศล ผู้อำนวยการโรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม ให้ข้อสังเกต
ไว้ว่า คนตราดในสมัยก่อนมักพูดพยัญชนะตัว “ต” เป็นตัว “ก” เช่น ผ้าไตร
จะเป็นผ้าไกร ตระเตรียม เป็น กระเตรียม ตรอก เป็นกรอก ตีตรา เป็น ตีกรา
สำหรับชื่อเมืองตราดที่เขียนอย่างปัจจุบัน เป็นชื่อที่ปรากฏในสมัยที่พระยาอินทราบดี
เป็นสมุหเทศาภิบาล พ.ศ.2470 (กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย, 2542
: 26

สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดตราด

สภาพทางภูมิศาสตร์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การประกอบอาชีพและวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่น ส่งผลให้จังหวัดตราดถึงแม้จะมีขนาดเล็กก็ยังมีเรื่องราวที่น่าสนใจซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์เป็น ส่วนสำคัญ ดังที่ได้กล่าวถึงสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดตราดในหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดตราด จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 สรุปได้ดังนี้

ตราด จังหวัดในภาคตะวันออก ตั้งศาลากลางที่ตำบลบางพระ อำเภอเมืองตราด บนฝั่งขวา ของแม่น้ำตราด เป็นเมืองสุดท้ายทางทะเลด้านทิศตะวันออกของประเทศไทย มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ ละติจูดระหว่าง 11 – 12 องศาเหนือ และลองจิจูด 102 องศาตะวันออก ระยะทางจากกรุงเทพมหานคร ถึงจังหวัดตราด ประมาณ 315 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,819 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่ตามเขต การปกครองทางทะเลประมาณ 7,257.6 ตารางกิโลเมตร ฝั่งทะเลยาวประมาณ 165 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้

ภาพที่ 55 แผนที่จังหวัดตราด

ที่มา : www.kitmaiwatpho.com/datathailand/Province/55TRT.html

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี และประเทศกัมพูชา
ทิศใต้	ติดต่อกับ อ่าวไทย และน่านน้ำทะเลประเทศกัมพูชา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชา มีทิวเขาบรรทัดเป็นแนวกันเขตแดน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

ภูมิประเทศของจังหวัดตราด มีอาณาบริเวณทั้งที่เป็นแผ่นดินและพื้นน้ำ ประกอบด้วย เทือกเขาสูงอุดมด้วยป่าเบญจพรรณและป่าดิบทางด้านตะวันออก ส่วนบริเวณหมู่เกาะต่าง ๆ ทางด้านใต้ มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงเช่นเดียวกัน ตอนเหนือเป็นที่ราบบริเวณภูเขาตอนกลางจะเป็นที่ราบลุ่ม น้ำที่อุดมสมบูรณ์แล้วลาดลงเป็นที่ราบต่ำชายฝั่งทะเล กล่าวได้ว่าลักษณะของภูมิประเทศที่ปรากฏเด่นชัด คือ ที่ราบบริเวณลุ่มน้ำ ที่ราบต่ำชายฝั่งทะเล ที่ราบบริเวณภูเขาสูงและที่สูงบริเวณภูเขา แต่ละบริเวณ มีความแตกต่างกันจึงทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันไปด้วย

ที่ราบบริเวณลุ่มน้ำ ได้แก่ พื้นที่บริเวณตอนกลางและตะวันออก ประกอบด้วย ลำน้ำสำคัญ หลายสาย ซึ่งเกิดจากทิวเขาบรรทัดทางตอนเหนือและตะวันออก นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ราบแคบ ๆ ทางด้านตะวันตก มีลำน้ำหลายสายจากภูเขาที่ไม่สูงมากนัก บริเวณที่ราบลุ่มน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ จึงมีการทำนากันมากในบริเวณพื้นที่แถบนี้

ที่ราบต่ำชายฝั่งทะเล ตามบริเวณฝั่งทะเลเกือบตลอดแนว เป็นบริเวณที่รวมเอาตะกอนโคลนตม จากแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ มาทับถมกัน ได้แก่ บริเวณฝั่งแม่น้ำเวฬุ ตำบลแสนตุ้ง ตำบลท่าโสม และ บางส่วนของตำบลบางปิด ซึ่งมีลำคลองเล็ก ๆ หลายสายไหลลงสู่ทะเล ส่วนบริเวณที่ราบต่ำมีอยู่ทั่วไปทาง ฝั่งทะเลด้านตะวันตก ตั้งแต่อำเภอเขาสมิง อำเภอแหลมงอบ อำเภอเมืองตราด จนถึงอำเภอคลองใหญ่ บริเวณที่กั้นไม่ให้น้ำทะเลท่วมถึงมีการทำนา บริเวณที่มีน้ำทะเลท่วมถึงอยู่เสมอมีป่าชายเลนตลอดแนว ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำประมงชายฝั่งทะเลและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง เช่น การเลี้ยงกุ้ง กูลาดำ หอยนางรม และหอยแครง

ที่ราบบริเวณภูเขา บริเวณนี้มีพื้นที่กว้างขวางมากเนื่องจากมีภูเขากระจายอยู่ในบริเวณต่าง ๆ ของจังหวัด โดยเฉพาะทางตอนเหนือ ในเขตท้องที่อำเภอบ่อไร่ เป็นบริเวณที่เคยมีป่าไม้เขียวชอุ่มปกคลุม อยู่อย่างหนาแน่น จึงทำให้พื้นที่แถบนี้มีความชุ่มชื้นมาก เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของจังหวัด ทางตะวันตกเขตท้องที่อำเภอเขาสมิงมีเขาเตี้ย ๆ สลับอยู่โดยทั่วไป บริเวณตอนกลางและตอนใต้ในเขต อำเภอเขาสมิงบางส่วนที่ติดต่อกับอำเภอแหลมงอบ มีภูเขาขนาดไม่สูงนักกระจายอยู่ทั่วไป แต่พื้นที่ป่า เหลืออยู่น้อยมาก เนื่องจากประชาชนเข้าไปจับจองเพื่อใช้เป็นที่ทำกิน

ที่สูงบริเวณภูเขา ในจังหวัดตราดมีที่สูงบริเวณภูเขาที่กว้างขวางมาก อยู่ทางตอนเหนือแผ่ลงมา ทางตอนใต้ตลอดแนวพรมแดนจนสุดเขตทางใต้ของจังหวัด ภูเขาเหล่านี้สลับซับซ้อนกันอย่างหนาแน่น มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามบริเวณที่ผ่าน แต่เป็นที่รู้จักกันดีในนามทิวเขาบรรทัด ส่วนทางตะวันตกมีภูเขา ที่ไม่สูงนักรวมกันอยู่ในบริเวณแคบ ๆ ซึ่งได้แก่ บริเวณตอนกลางของอำเภอแหลมงอบติดต่อกับอำเภอเขาสมิง ภูเขาเหล่านี้ในอดีตเป็นพื้นที่ป่าทึบที่อุดมสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันถูกทำลายเป็นจำนวนมาก รวมทั้งบริเวณ ที่เป็นไหล่เขาได้เปลี่ยนสภาพจากป่าธรรมชาติเป็นสวนยางพารา สวนผลไม้ และไร่สับปะรด อย่างไรก็ตาม พืชเศรษฐกิจเหล่านี้ก็มีความสำคัญและสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น

สำหรับหมู่เกาะมีภูเขาครอบคลุมอยู่เกือบตลอดพื้นที่ ได้แก่ เกาะต่าง ๆ เช่น เกาะกูด หมู่เกาะช้าง เกาะเหล่านี้มีที่ราบเฉพาะชายฝั่งทะเลเท่านั้น ภูมิประเทศของเกาะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด

หมู่เกาะในทะเลทรายตั้งอยู่ห่างจากฝั่งจึงได้รับผลกระทบจากตะกอนปากแม่น้ำบนแผ่นดินน้อยส่งผลให้น้ำทะเลใส เป็นแหล่งป่าต้นน้ำมีน้ำตก พืชพรรณธรรมชาติ และสัตว์ป่าซึ่งยังคงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์อยู่มาก

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป อากาศค่อนข้างร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 23.76 – 33.62 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 33.62 องศาเซลเซียส ต่ำสุด 21.9 องศาเซลเซียส มีฝนตกตลอดทั้งปี 207 วัน เพราะมีพรมแดนธรรมชาติเป็นทะเลและภูเขาโอบล้อมทะเล ช่วยแบ่งเบาความร้อนระอุของแผ่นดินและแผ่ความชุ่มชื้นให้ ในขณะที่ทิวเขาสูงทอดยาวสุดตาเป็นเสมือนปราการแข็งแรงที่ช่วยต้านแรงลมพายุหมุนเขตร้อน ลดอิทธิพลลมมรสุมในฤดูหนาว ขณะเดียวกันก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จังหวัดตราดมีฝนตกชุก ปริมาณน้ำฝนวัดได้ 6,114.8 มิลลิเมตร

ฤดูหนาว ในจังหวัดตราดมีเพียงระยะเวลาสั้น ๆ ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ อากาศไม่หนาวเย็นมากนัก อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 20 องศาเซลเซียส ทั้งนี้ เป็นเพราะอิทธิพลของทิวเขาบรรทัดที่ช่วยกำบังลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพาความหนาวเย็นและแห้งแล้งมาจากดินแดนตอนใต้ของภาคพื้นทวีปเอเชีย ประกอบกับอิทธิพลของน้ำทะเลทำให้เกิดการถ่ายเทอุณหภูมิระหว่างแผ่นดินกับพื้นน้ำเหมือนมีเครื่องปรับอากาศขนาดยักษ์ช่วยปรับอุณหภูมิของจังหวัดตราดไม่ให้เปลี่ยนแปลงมากนัก นอกจากนั้นแล้ว ในช่วงต้นฤดูหนาวจะมีมวลอากาศร้อนจากทิวเขาบรรทัดลอยขึ้นไปปะทะกับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดฝนกระจายช่วงสั้น ๆ ในจังหวัดตราดด้วย

ฤดูร้อน เป็นช่วงเวลาระหว่างเดือนมีนาคมและเมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยไม่เกิน 34 องศาเซลเซียส เนื่องจากความกว้างใหญ่ของทะเลและการมีป่าไม้ค่อนข้างสมบูรณ์ช่วยลดความร้อนของอากาศลงได้มาก นอกจากนี้ทิวเขาบรรทัดยังเป็นแนวต้านพายุหมุนเขตร้อนซึ่งเคลื่อนตัวจากประเทศเวียดนามเข้าสู่ประเทศไทยทางภาคตะวันออก ทำให้พายุอ่อนกำลังลงจากพายุโซนร้อนกลายเป็นดีเปรสชัน จึงไม่ก่อให้เกิดความเสียหายรุนแรงนักทำให้จังหวัดตราดมักมีฝนตกในช่วงฤดูร้อนบ่อยครั้ง โดยเฉพาะในเขตอำเภอคลองใหญ่

ฤดูฝน ในจังหวัดตราดเกิดจากอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่ปกคลุมประเทศไทยในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ในช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านท้องทะเลในอ่าวไทย ได้หอบไอน้ำจากทะเลเข้าสู่แผ่นดินตราด ปะทะความเย็นจากป่าไม้บนทิวเขาบรรทัดทำให้ไอน้ำกลั่นตัวเป็นฝนตกลงมาในเขตจังหวัดตราด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณอำเภอคลองใหญ่ซึ่งอยู่หน้าภูเขา ประกอบกับมีฝนตกในช่วงหน้าแล้ง จึงทำให้จังหวัดตราดได้รับปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยประมาณ 4,000 มิลลิเมตรต่อปีขึ้นไป นับเป็นจังหวัดที่มีฝนตกมากเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ รองจากจังหวัดระนอง (กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย, 2542 : 1 – 4

จะเห็นได้ว่าจังหวัดตราดมีปัจจัยต่าง ๆ ทางลักษณะภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการทำให้มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานทั้งเรื่องวัฒนธรรมทางประเพณี ความเชื่อ ศิลปะการแสดง ซึ่งสิ่งหนึ่งที่สามารถบ่งบอกได้เป็นอย่างดีถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีความเรียบง่าย

ระบำอัฐตุลื้อบนิลถิ่นตราด

ประวัติชุดการแสดง

การแสดงชุดระบำอัฐตุลื้อบนิลถิ่นตราด เป็นชุดการแสดงสร้างสรรค์ที่นักศึกษาปริญญาตรี ปีที่ 5 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีประดิษฐ์ขึ้น จากความสนใจในการประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตของชาว จังหวัดตราด โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกตัวเองว่า “แขกจาม” ซึ่งมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ ตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อครั้งถูกกวาดต้อนจากสงครามเวียดนามกับกัมพูชา ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรี ปัจจุบันมุสลิมเชื้อสายกัมพูชาจะมาอาศัยอยู่บริเวณบ้านยายม่อม บ้านแหลมงอบ ตำบลแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก วิถีชีวิตและความเชื่อถือ ของชาวอิสลาม คือ คำสอนเกี่ยวกับธรรมชาติ โดยเฉพาะทรายดำบริเวณชายหาดริมทะเล เมื่อไปหมกตัว จะรักษาความเมื่อยล้า เจ็บปวด จากโรคในปัจจุบัน เช่น อัมพฤกษ์ อัมพาตได้ นักศึกษาวิทยาลัย นาฏศิลป์จันทบุรีมีแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานการแสดงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิต โดยการทรายดำที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย และ 1 ใน 5 ของโลก ซึ่งพบอีก 4 แห่ง ได้แก่ มาเลเซีย แคลิฟอร์เนีย และฮาวาย

ลักษณะการแสดง (รูปแบบการแสดง)

ช่วงที่ 1 สะท้อนวิถี สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิต และสภาพความเป็นอยู่ในการประกอบอาชีพ การทำประมงของชาวมุสลิมเชื้อสายเขมร ในพื้นที่บ้านยายม่อม

ช่วงที่ 2 ชีวิตอ่อนล้า สื่อให้เห็นถึงอาการเมื่อยล้าที่เกิดจากการประกอบอาชีพการทำ ประมงของชายชาวมุสลิมเชื้อสายเขมร และมีการใช้ทรายดำมาบำบัดบรรเทาอาการความเมื่อยล้าที่เกิดขึ้น จากการประกอบอาชีพการทำประมง

ช่วงที่ 3 นำพาความสุข เมื่อได้รับการบำบัดรักษาแล้ว สุขภาพร่างกายจึงมีความแข็งแรง สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะปฏิบัติภารกิจในการประกอบอาชีพการทำประมงได้ดังเดิม ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับ การนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทาง และข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้พบแต่ความสุขภายใต้ความพอดี พอเพียง และความพอประมาณ

การแต่งกายและเครื่องประดับประกอบการแสดง

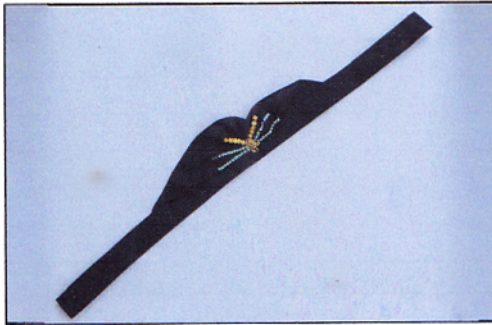
ภาพที่ 56 เครื่องแต่งกายผู้แสดงชาย ด้านหน้าและด้านหลัง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

เครื่องแต่งกายผู้แสดงผู้ชาย ประกอบด้วย

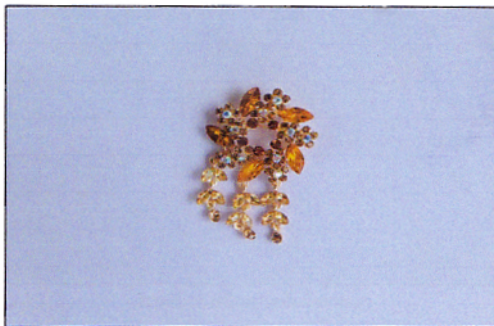
1. ผ้าโพกศีรษะ (ชะตงัน หรือ ชะตาแฉะ)
2. เข็มกลัดติดเสื้อ
3. เสื้อ
4. เครื่องประดับผ้าคาดเอว
5. ผ้าคาดเอว
6. กางเกง

1. ผ้าโพกศีรษะ (ชะตงัน หรือ ชะตาแง

ภาพที่ 57 ผ้าโพกศีรษะ (ชะตงัน หรือ ชะตาแง
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

2. เข็มกลัดติดเสื้อ

ภาพที่ 58 เข็มกลัดติดเสื้อ
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

3. เสื้อ

ภาพที่ 59 เสื้อ
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

4. เครื่องประดับผ้าคาดเอว

ภาพที่ 60 เครื่องประดับผ้าคาดเอว
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

5. ผ้าคาดเอว

ภาพที่ 61 ผ้าคาดเอว
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

6. กางเกง

ภาพที่ 62 กางเกง
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

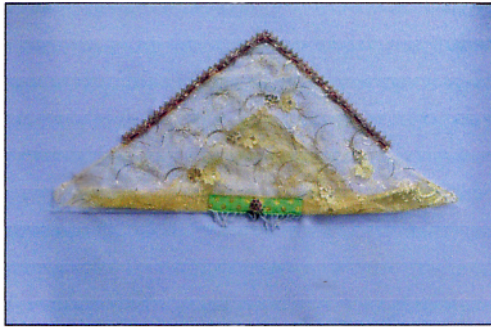

ภาพที่ 63 เครื่องแต่งกายผู้แสดงหญิง ด้านหน้าและด้านหลัง
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

เครื่องแต่งกายผู้แสดงผู้หญิง ประกอบด้วย

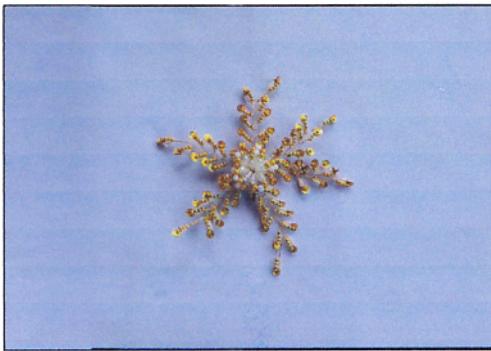
1. ผ้าโพกศีรษะ (ชะตางัน หรือ ชะตาแฉะ)
2. ดอกไม้ประดับศีรษะ
3. สร้อยคอ
4. เสื้อตัวใน
5. เสื้อตัวนอก
6. เข็มขัด
7. กำไลมือ
8. ผ้านุ่ง

1. ผ้าโพกศีรษะ (ชะตางัน หรือ ชะตาแง

ภาพที่ 64 ผ้าโพกศีรษะ (ชะตางัน หรือ ชะตาแง
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

2. ดอกไม้ประดับศีรษะ

ภาพที่ 65 ดอกไม้ประดับศีรษะ
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

3. สร้อยคอ

ภาพที่ 66 สร้อยคอ
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

4. เสื้อตัวใน

ภาพที่ 67 เสื้อตัวใน

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

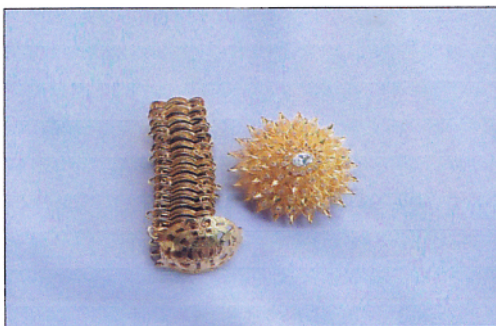
5. เสื้อตัวนอก

ภาพที่ 68 เสื้อตัวนอก

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

6. เข็มขัด

ภาพที่ 69 เข็มขัด

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

7. กำไลข้อมือ

ภาพที่ 70 กำไลข้อมือ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

8. ผ้านุ่ง

ภาพที่ 71 ผ้านุ่ง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ดนตรีประกอบการแสดง

ดนตรีที่บรรเลงจะมีทั้งจังหวะช้าและจังหวะเร็ว โดยแบ่งช่วงเพลงออกเป็น 3 ช่วง

ช่วงที่ 1 เริ่มต้นด้วยการใช้เสียง Sound Effects สื่อถึงธรรมชาติ และกิจกรรมในการดำเนินชีวิต เช่น เสียงสายลม คลื่น เพื่อการออกไปทำการประมง

ช่วงที่ 2 ทำนองเพลงเริ่มช้า แสดงถึงอิริยาบถของผู้แสดงชายที่เหนื่อยล้าจากการทำประมง

ช่วงที่ 3 ทำนองเพลงเริ่มเร็วขึ้น สื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานหลังจากฝ่ายผู้แสดงชายมาบำบัดรักษาร่างกายโดยใช้ทรายดำ เพื่อให้สุขภาพแข็งแรง หลังจากนั้นผู้แสดงชายและหญิงจะเกี่ยวพาราสีกัน การบรรเลงเพลงช่วงนี้ดนตรีจะบรรเลงโดยใช้จังหวะเพลงเร็วและสนุกสนาน

เครื่องดนตรีที่ใช้

1. ไวโอลิน
2. แมนโดลิน
3. แทมบูรีน
4. แอ็คคอร์ดเดียน
5. รำมะนา
6. โหม่ง

ภาพที่ 72 ไวโอลิน

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 73 แมนโดลิน, ลูต

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 74 แทมบูรีน

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

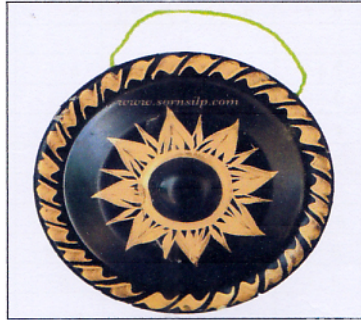
ภาพที่ 75 แอ็คคอร์ดียน

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 76 รำมะนา

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพที่ 77 ฮ่องโหม่ง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

โอกาสที่ใช้ในการแสดง

การแสดงชุดอัฐตุลย์อนิลฉัตรราด เป็นชุดการแสดงที่ใช้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่มาเยี่ยมชมจังหวัดตราด และเป็นการแสดงที่เผยแพร่งานท่องเที่ยวทั่วไทยที่กรุงเทพมหานคร งานท่องเที่ยวทั่วไทยสวนลุมพินี กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ได้นำชุดการแสดงนี้ไปเผยแพร่ตามงานรื่นเริงต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การแสดงชุด “ระบำอัฐตุลย์อนิลฉัตรราด” เป็นการแสดงถึงจารีตประเพณีซึ่งมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ ณ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เป็นผู้ที่ยึดดำเนินชีวิตภายใต้วิถีชีวิตของชาวประมง เมื่อประกอบอาชีพการประมงก็มีการเหนี่ยวลำโดยเฉพาะการออกทะเลไปจับปลาหลาย ๆ วัน ดังนั้นวิธีการบำบัดรักษาเพื่อคลายความเหนื่อยล้าอ่อนแรงของร่างกายจึงใช้ทรายดำที่มีอยู่ในภูมิลำเนาของตนมาบำบัด

รูปแบบการแสดง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 สะท้อนวิถี สื่อให้เห็นถึงชีวิต และสภาพความเป็นอยู่ในการประกอบอาชีพการทำประมงของชาวมุสลิมเชื้อสายเขมรในบริเวณพื้นที่บ้านยายม่อม อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ช่วงที่ 2 ชีวิตอ่อนล้า สื่อให้เห็นถึงอาการที่เมื่อยล้า ซึ่งเกิดจากการประกอบอาชีพการทำประมง และมีการใช้ทรายดำมาบำบัดเพื่อบรรเทาอาการที่เมื่อยล้า

ช่วงที่ 3 นำพาความสุข หลังจากที่ได้รับการบำบัด สุขภาพร่างกายจะดีขึ้น พร้อมทั้งจะปฏิบัติภารกิจประกอบอาชีพการประมงต่อไป

ผู้แสดงจะเป็นฝ่ายชาย จำนวน 4 คน และฝ่ายหญิง จำนวน 8 คน ระยะเวลาในการแสดง ประมาณ 8 นาที โดยใช้วงดนตรีพื้นเมืองโดยใช้แมนดารินเป็นตัวดำเนินทำนอง แอ็คคอร์ดเดียนควบคุม คอร์ดท ไวโอลินประสานเสียง แทมบูรินประกอบจังหวะ และรำมะนาทำหน้าที่กำกับจังหวะตามจารีตของ เครื่องดนตรีมุสลิม

การประดิษฐ์ทำรำและการแปรแถวตามจินตนาการซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและเรื่องราว ดังคำกล่าว ของนายณรงค์ เจ๊ะเซ็น ผู้นำศาสนาอิสลามประจำมัสยิดนูการิม ที่ว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกพระเจ้า ประทานมาให้มนุษย์โลก แม้แต่ก้อนหิน หิน หรือแม้กระทั่งเม็ดทราย”

ข้อเสนอแนะ

การแสดงชุดระบำ “อึดตุลือบนิลถิ่นตราด” เป็นการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต เรื่องราว ขนบธรรมเนียมประเพณี การประกอบอาชีพของชนกลุ่มหนึ่งที่มีเชื้อสายมุสลิมที่อยู่ในบริเวณอำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ที่มีอาชีพประมงเป็นหลัก แต่ยังคงมีกลุ่มชนอื่น ๆ ที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดถึงวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตด้วยการประกอบอาชีพอื่น ๆ อีกที่นำศึกษา และสมควรจะนำมาสร้างสรรค์ เป็นชุดการแสดงใหม่ ๆ ได้เพิ่มขึ้นอีก ยังประโยชน์ในการศึกษาวิจัยสร้างสรรค์ในโอกาสต่อไป

การละเล่นหนังตะลุงในจังหวัดตราด

ภาพที่ 78 การแสดงหนังตะลุงของจังหวัดตราด

ที่มา : www.chanthaburi.buu.ac.th/~nangtalung/page04.html

ประวัติชุดการแสดง

การละเล่นหนังตะลุงในจังหวัดตราดมีมาช้านาน ดังคำกล่าวนี้

“หนังโรงนี้มีมากกว่า 200 ปีแล้ว รุ่นบรมครูเสียชีวิตแล้ว รุ่นอาจารย์เค้าเล่น แต่กรุงธนฯ อาจารย์ทั้งหมด 7 คน แล้วลุงก็ประมาณอายุคนละประมาณ 30 ปี ก็ 200 ปี ครูพ่วง ครูเป็ ครูเปี้ยก ครูเอียด ครูโย ครูชิต ครูเผื่อย ครูเผื่อยนี่แหละเป็นคนให้ลุงทุกอย่าง ทั้งอุปกรณ์เครื่องดนตรี ตัวหนังที่มีมาแต่เดิมนราว ๆ ร้อยกว่าตัว” (อำไพ สายสังข์, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2553)

พระครูบูรเขตต์คณาจารย์ (พ.ศ.2441 – 2528 อดีตเจ้าคณะจังหวัดตราดได้เล่าว่า นักแสวงโชคทางภาคใต้ชื่อ นายศรีแก้ว ซึ่งเป็นครูหนังตะลุง เดินทางมาจังหวัดตราด และได้บวชจำพรรษาอยู่วัดแหลมหิน ต.อ่าวใหญ่ อ.เมืองตราด ได้นำเข้ามา

หนังตะลุงในจังหวัดตราด ส่วนใหญ่มักเล่นกันในงานศพหรืองานบวชนาคหรือแล้วแต่เจ้าภาพ จะหามา เวลาเล่นปกติจะเริ่มราวสามทุ่ม จะเล่นจนถึงเที่ยงคืนหรือวันรุ่งขึ้นแล้วแต่เจ้าภาพ เรื่องเล่นนิยมเล่นเรื่องรามเกียรติ์ โดยจับเอาตอนในตอนหนึ่งมาเล่น บางครั้งเล่นเรื่องชาละวัน หรือจันทโครพก็มี (อภิรักษ์ณัฏฐ์ เกษมผลกุล, 2548 : 55 คณะหนังตะลุงของจังหวัดตราดที่มีชื่อเสียงในอดีต ได้แก่

- คณะหนังผู้ใหญ่เอี้ยว (บ้านปลายคลอง คนทั่วไปมักรู้จักในนามหนังป่า หมา
- คณะของนายผัด เจริญคงคา (บ้านหนองโสน
- คณะของนายควง และนายเกษม รัตนวงศ์ (บ้านท้ายวัง
- คณะนายโสน นุดสมบัติ (หนองโสน
- คณะของนายเปลื้อง สร้อยแสง (บ้านอ่างกระปอง

ในปัจจุบันหนังตะลุงไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร เพราะเทคโนโลยี สื่อและนวัตกรรมสมัยใหม่
อำนวยความสะดวกได้หลายรูปแบบ ต่อมาภายหลังมีการฟื้นฟูและการรวมตัวของชาวบ้าน ชุมชน และ
หน่วยงานภาครัฐ โดยมีการก่อตั้งโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนในจังหวัดตราด จำนวน 12 ศูนย์
คณะหนังตะลุงที่ได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับ และมีการสืบทอดมาถึงอนุชน
รุ่นหลัง ได้แก่ หนังตะลุงคณะท่าโสมอนุรักษ์มรดกไทยของครูอำไพ สายสังข์ ซึ่งได้รับถ่ายทอดการแสดง
ตั้งแต่การพากย์ ฆิตหนัง ดนตรีและเพลง มาจากครูเฉื่อย ซึ่งเป็นครูหนังตะลุงลำดับรุ่นที่ 7 และ
ครูอำไพ สายสังข์ เป็นผู้สืบทอดหนังตะลุงเป็นรุ่นที่ 8

ครูอำไพ สายสังข์ มีบิดาเป็นนักแสดงหนังตะลุงคณะของครูเฉื่อย ครูอำไพ สายสังข์ ได้
ติดตามบิดาไปแสดง ณ สถานที่ต่าง ๆ จึงซึมซับวิธีการแสดงหนังตะลุงเข้าไปในสายเลือด โดยสามารถจำ
บทไหว้ครูได้ และสามารถพากย์และเล่นเครื่องดนตรีวงหนังตะลุงได้ทุกประเภท จนได้รับความไว้วางใจ
และได้รับการถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงและสืบทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงต่อจากครูเฉื่อย
ตั้งแต่นั้นมา

ณ วันนี้ ครูอำไพ สายสังข์ สืบสานการแสดงและร่วมมือกับศูนย์บูรณาการทางวัฒนธรรมท่าโสม
โดยให้ความรู้กับผู้เยี่ยมชมวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการจัดการแสดงตามรูปแบบโบราณตามกระบวนการที่
ได้รับการถ่ายทอดมา โดยเล่นเรื่องนิทานพื้นบ้านดั้งเดิม ได้แก่ ชาละวัน จันทโครพ ลักษณะวงษ์ หรือ
บางครั้งเรื่องรามเกียรติ์ เป็นต้น การแสดงหนังตะลุงเผยแพร่ในจังหวัดตราด และขยายวงกว้างครอบคลุม
ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก และบางครั้งมีการเผยแพร่ตามจังหวัดต่าง ๆ อีกด้วย

ภาพที่ 79 ลำดับขั้นตอนที่ 1 การตั้งเครื่อง
ที่มา : นางธัญญา บุษมาเสมอ

1. ตั้งเครื่อง หมายถึง การตั้งโรงหนังและเตรียมอุปกรณ์ในการแสดงทุกอย่างให้พร้อม เมื่อไปถึง
ยังงานที่จะแสดงคณะผู้แสดงทุกท่านจะช่วยกันดำเนินการตั้งโรงหนัง ซึ่งจอหนัง ตั้งเครื่องดนตรี ปักตัวหนัง
ไว้ที่ต้นกล้วย ด้านขวาปักมนุษย์และลิง ด้านซ้ายปักยักษ์

ภาพที่ 80 ลำดับขั้นตอนที่ 2 การไหว้ครู
ที่มา : นางธัญญา บุษมาเสมอ

2. ไหว้ครู โดยนายหนังทำน้ำมันตีไค้คาถา ธรณีสาร พอทำน้ำมันตีเสร็จทำการไหว้ครู จุฑรูป เทียน จุดบุหรี 3 มวน รินสุรา 1 แก้ว ตั้งนะโม 3 จบ แล้วว่าคาถา สักพัก 10 นาที แล้วลาเครื่อง ไหว้ครูโดยกล่าว “ครูบาอาจารย์ เหลือเดนหรือทานให้ลูกหลานกินเถิด แล้วลูกหลานจะเล่นเพลงใด ๆ ขอให้คล่อง ๆ สมตั้งใจปองปรารถนาด้วย ประสิทธิเม” แล้วกราบ 3 ครั้ง พอลาครูเสร็จปักพระทั้ง 3 องค์ เรียงลำดับดังนี้ ปักรูปฤๅษีไว้ตรงกลาง หันหน้าไปทางซ้ายของผู้แสดง แล้วปักพระนารายณ์ หันหน้าเข้าหาพระฤๅษี แล้วปักจตุรพักตร์ ด้านขวาของผู้แสดงหันหน้าเข้าหาพระฤๅษี ด้วยความเชื่อว่าเทพทั้ง 3 องค์ คือ พระฤๅษีเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของผู้ทรงศีล พระนารายณ์เป็นตัวแทนฝ่ายมนุษย์ จตุรพักตร์เป็นตัวแทนฝ่ายยักษ์ แล้วว่าคาถา “โอมปรุโปร่ง มหาราชาพุทธโฆษาปัญญาฉิมพลี โอมปรุโปร่ง มหาราชาพุทธโฆษา ปัญญาโปร่งปรุ” พอปักหนังเสร็จทำการประจุกลองโทน นายหนังเป็นผู้ทำ ประจุ เอาหมาก 1 คำ วางหน้ากลอง แล้วเขียนว่า “มะอะอุ อิมัง ปจุกัมมังกะโลม ทุตติยัมปิ อิมังปะจุกัมมังกะโลมิ ตะติยัมปิ อิมังปะจุกัมมังกะโลมิ” แล้วร่ำกลอง 3 ครั้ง แล้วเอาโทนมา ใช้น้ำสุรา ประจุเหมือนกลอง แล้วร่ำ 3 ครั้ง เป็นอันว่าเสร็จพิธี

3. โหมโรง หลังจากประกอบพิธีไหว้ครูเสร็จแล้ว นักดนตรีจึงเริ่มบรรเลงเพลง 12 ท่า โดยกลองตุ๊กจะตีร่ำ 3 ลา จบแล้วรับด้วยโทนและฉิ่งในจังหวะของเพลง 12 ท่า เพลงที่ 1 จากนั้นสอดวง จึงบรรเลงเพลงเพื่อให้เข้ากับจังหวะของโทน กลองตุ๊กและฉิ่ง โดยเพลงที่บรรเลงจะยึดจังหวะของหน้าทับโทน เป็นสำคัญ การบรรเลงโหมโรงคณะหนังตะลุงครุอำเภอ สายสังข์ ประกอบด้วยเพลงทั้งหมด 12 เพลง ที่เรียกว่า “เพลง 12 ท่า” ตามธรรมเนียมปฏิบัติที่มีมาแต่โบราณ พอจบเพลงที่ 12 คือ เพลงเช็ดใหญ่ ซึ่งเป็นเพลงสุดท้าย ผู้บรรเลงโทนก็จะบรรเลงลงจบด้วยหน้าทับ /--จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ เป็นอันเสร็จสิ้นขั้นตอนการโหมโรง

ภาพที่ 81 ขั้นตอนที่ 4 เบิกหน้าพระ
ที่มา : นางธัญญภา บุญมาเสมอ

4. เบิกหน้าพระ ต่อไปนายหนังทำการเริ่มแสดงหรือเรียกว่า “เบิกหน้าพระ” พอโทน กลอง
เชิดจบ นายหนังเข้านั่งที่ตรงกลาง ตรงกับพระฤๅษี แล้วยกมือขึ้นพนมแล้วนี้ถึงครูบาอาจารย์ ขอโทษ
พระทั้ง 3 องค์ แล้วเอามือจับพระฤๅษี ถอนขึ้นจากต้นกล้วย ตั้งนะโม 3 จบ แล้วโทนกลองรัว 1 จบ
แล้วเริ่มว่าบทสวดชุมนุมเทวดา พอจบกลองโทนรัว 1 จบ แล้วปฏิบัติตามลำดับดังที่ครูได้บันทึกไว้

1. สิบนิ้วข้าจะไหว้พระบาททั้งสามองค์ อินทร์ศวรท่านผู้ ทรงโคศุภราชฤทธิรอน.....

(กลองรัวลงจบ ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

2. เบื้องขวาข้าจะไหว้พระนารายณ์ทั้งสี่กร ทรงครุฑเขจร พระอสุรินทร์เรื่องนารายณ์.....

(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

3. เบื้องซ้ายข้าจะไหว้จตุรพักตรทั้งสี่กร มหาสุวรรณหงส์ ทรงอิทธิฤทธิ์ที่ลือนาม.....

(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

4. สามองค์ ทรงภพภาคทั้งสาม สามโลกย่อมเขตขาม ข้ามเขตไปด้วยฤทธิลือพร.....

(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

5. เรื่องฤทธิเรื่องเดช เรื่องเวทและเรื่องพร เรื่องฟ้าแผ่นดินดอน พระเดชก็จับจักรวาล.....

(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

6. ข้าจะไหว้พระมุณี ผู้ทรงญาณยวดยิ่ง ชำนาญในการพิชัยเวทและมนตรา.....

(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

7. ข้าน้อยจะขอกล่าว ตามเรื่องราวประจักษ์ตา ผิดพลังไปข้างหน้า ขออุบาทว์ภัยอย่ามี.....

(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

8. ข้าจะขอ ยอกรชูลี เรื่องเบิกบายศรี ประณตนมัสการ.....

(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

9. ไหว้พระภูมิและเจ้าที่ แม่พระธรณีช่วยคุ้มเกรง พวกข้าเจ้าเหล่าคนกลอง ให้เล่นล้วน
กระบวนกร... (กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

10. ขอเชิญท่านทั้งหลายเอ๋ย มาชมเขยเล่นทุกสิ่งสรร เรื่องรูปพระทรงธรรม ทั้งสามนั้นงาม
โสภา..... (กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

11. นายช่าง ผู้เป็นช่างรจนา วาดรูปโสภาสระสุสะลักตา.....
(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

12. วาดเป็นสีดางามประยศประหยัดยิ่ง งามจริงยิ่งกว่าหญิงในภพสาม
โฉมพระลักษณะผู้นองราม เป็นคู่คิดสงครามกัน..... (กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

13. ครั้นราตรีอัคคีก็แจ่มใส หนึ่งนั่งส่องแสงไฟ การเล่นในโลกกะโลกา.....
(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

14. กลางวัน โขนละครและเสภา หุ่นเห็นอยู่เต็มตา ประดับด้วยเครื่องอันเรื่องพราย.....
(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

15. นายช่าง ผู้เป็นช่างจำหลักลาย วาดรูปงามเฉิดฉาย สระสุลักตา.....
(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

16. ขอเชิญเถิดท่านทั้งหลายเอ๋ย มาชมเขยเล่นทุกสิ่งสรรผู้ใดดี ๆ
ไม่ต้องการจะเกิดการบริเวร..... (กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

17. จะขอแกลงแจ้งข้ออิฐฐาน ปางเมื่อทศกัณฐ์ลงมาเกิด ในเกาะแก้วลงกา.....
(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

18. องค์นารายณ์ผู้เรืองเดช จุติเพศตามลงมา เพื่อล้างเผ่าพวกยักษ์
อันเป็นเสี้ยนพระธรณี..... (กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

19. ขอเชิญเถิดท่านทั้งหลายเอ๋ย ให้เร่งเร็วขึ้นเถิดเหวย เอาเทียนมาติดที่ปลายศร
อ่านเวทแล้วขอพร ของท่านท้าวมรินทรา..... (กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

20. ให้เล่นฤกษ์เบิกโรงขึ้นเร็วรา โห้โฮ้ลั่นขึ้นสามครา ให้ลั่นฆ้องรัวกลองชัย.....
(กลองตี ---จับ/-เท่ง-เท่ง/-จับ-เท่ง/-เท่ง-จับ

ต่อไปเชิด (จับ พระฤๅษีบอกคาถาพระนารายณ์ “โอมปรุโปรง มะหาราชา พุทธะโฆษา
ปัญญาโปรงปรุ นะโมพุทธาเย - ยะธาพุทโมนะ”

พอฤๅษีบอกคาถาเสร็จ พระทั้งสององค์ก็รบกันสองครั้ง ก็จับกันแล้วก็ร้องว่า

“อ ออ เอ๋ย ปางว่าองค์คือพระทรงเดช นารายณ์แปลงเพศมาจากเมฆา มาลองฤๅษา
แผ่นดินไหว”.....(ร้อง

“ทั้งพันทั้งพันทั้งร้อนทั้งรับ ดังเสียงฉับ ๆ ทัวแล้วแดนไกล”(ร้อง

“ทั้งยมนาทั้งสาคะเรศ สมุดขอบเขตกัมปนาทหวาดไหว”(ร้อง

“ต่างตัวต่างดีต่างมีฤทธิไกร รบพุ่งชิงชัยกันไม่มรณา”(ร้อง

“ระรื่นระรอกกระฉอกกระฉ่อน ทั่วทั้งสาคกรกัมปนาทหวาดไหว”(ร้อง
“พระนุสลินกบินนุสรณ์ นารายณ์เรื่องรอนเรื่องฤทธิไกร”(ร้อง
“พระนเรศฤทธิตีด้วยกระบอง นารายณ์รับรองด้วยกัณสินชัย”(ร้อง
“พระนเรศแรงน้อยก็ถอยก็ถอยเอาท่า นารายณ์ฤทธาก็รุกเชิดไป”(ร้อง
“ต่างตัวต่างดีต่างมีฤทธิไกร รบพุ่งชิงชัยกันไม่มรณา”(ร้อง
“ต่างตัวต่างดีต่างมีฤทธา รบกันนานเข้าต้องขอลากันไป” (จบเร็วแล้วเชิด
(อำไพ สายสังข์, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2553

ภาพที่ 82 ชั้นตอนที่ 4 จับลิงหัวค้ำ
ที่มา : นางธัญญภา บุญมาเสมอ

5. จับลิงหัวค้ำ คือ ออกลิงชาวลิงดำ เป็นการแสดงสมมติเหตุการณ์เรื่องราวที่เกิดขึ้นในป่า
หิมพานต์ ที่ลิงขาวดูแลพระเจ้าตาที่บำเพ็ญเพียรภาวนา แล้วลิงดำมาเก็บผลไม้ในสวนที่เฝ้าอยู่โดยไม่ได้
ขออนุญาต จึงได้เกิดการต่อสู้เพื่อแย่งผลไม้ สุดท้ายลิงขาวจับลิงดำได้ไปมอบให้พระเจ้าตา สุดท้ายก็ได้
ปล่อยลิงดำให้เป็นอิสระโดยพระเจ้าตาได้ให้คำสอนข้อคิดให้มีความสามัคคีรักใคร่ปรองดองกัน

ภาพที่ 83 ชั้นตอนที่ 5 กาศหน้าบท
ที่มา : นางธัญญภา บุญมาเสมอ

6. กาศหน้าบท หมายถึง ประกาศ คือการเชิดรูปเทวดา เพื่อมาเป็นสักขีพยานว่า ณ คำคินนี้ จะมีการแสดงหนังตะลุงที่ไหน งานอะไร งานของใคร

ภาพที่ 84 ชั้นตอนที่ 6 เสนาบอกเรื่อง

ที่มา : นางธัญญา บัญญาเสมอ

7. ออกเสนาบอกเรื่อง คือ การเชิดตัวตลกหรือเสนา 2 ตัว ออกมาสนทนากันเพื่อบอกว่าคินนี้ จะแสดงเรื่องอะไรซึ่งเรื่องที่จะแสดงก็แล้วแต่ผู้ชมที่อยู่หน้าเวทีจะบอกว่าขอเป็นเรื่องนั้นเรื่องนี้ แต่หากไม่มีผู้ขออนายหนังก็จะเป็นผู้เลือกเรื่องที่จะแสดงเอง

ภาพที่ 85 ชั้นตอนที่ 7 เริ่มเดินเรื่อง

ที่มา : นางธัญญา บัญญาเสมอ

8. เริ่มเดินเรื่องหรือที่ทางใต้เรียกว่าตั้งเมือง คือ การกล่าวถึงผู้ที่เป็นเจ้าของเมืองมีเหตุการณ์ เรื่องราวอย่างไร แล้วดำเนินเรื่องไปจนจบตอนที่แสดง ซึ่งเรื่องที่เล่นจะเล่นเป็นตอน ๆ โดยเลือกมาจาก เรื่องรามเกียรติ์ นิทานพื้นบ้าน หรือนิทานจักรๆ วงศ์ๆ

ภาพที่ 86 ชั้นตอนที่ 8 จบการแสดง

ที่มา : นางธัญญา บัญญาเสมอ

9. เมื่อจบการแสดงก็จะร้องอวยพรให้กับเจ้าภาพ

ดังนั้น ลำดับขั้นตอนการแสดงของคณะครูอำไพ สายสังข์ พบว่า ยังคงรักษาแบบแผนขั้นตอนการแสดงตามแบบสมัยโบราณอยู่ หากมีการปรับพัฒนาการนำขานที่นำเอาการร้องเพลง การเล่นกลองยาว มาสอดแทรกระหว่างการแสดงบ้างตามความประสงค์ของเจ้าภาพและผู้ชม ซึ่งจะเห็นได้ว่า หนึ่งตะลุงของทางภาคใต้ได้มีการตัดขั้นตอนการแสดงจับลิ้งหัวค้ำหรือออกลิ้งหัวค้ำออกไปแล้ว ดังที่กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องหนึ่งตะลุงของนายพ่วง บุชรารัตน์ ว่า

หนึ่งตะลุงทุกคณะมีลำดับขั้นตอนในการแสดง เหมือนกันจนถือเป็นธรรมเนียมนิยม ดังนี้

1. ตั้งเครื่อง

2. แตะแผงหรือแก้แผง

3. เบิกโรง

4. ลงโรง

5. ออกลิ้งหัวค้ำ เป็นธรรมเนียมของหนังในอดีต ลิ้งค้ำเป็นสัญลักษณ์ของอธรรม ลิ้งขา เป็นสัญลักษณ์ของธรรมะ เกิดสู้รบกัน ฝ่ายธรรมะก็มีชัยชนะแก่ฝ่ายอธรรม ออกลิ้งหัวค้ำ ยกเลิกไปไม่น้อยกว่า 70 ปีแล้ว ช่วงชีวิตของผู้เขียนไม่เคยเห็นลิ้งค้ำ ลิ้งขา ที่สู้รบกันเลย เพียงได้รับการบอกเล่าจากผู้สูงอายุ 90 ปีขึ้นไป

6. ออกฤๅษี หรือชักฤๅษี

7. ออกรูปพระอิศวร หรือรูปโค

8. ออกรูปฉะหรือรูปจับ “ฉะ” หมายถึง การสู้รบระหว่างพระรามกับทศกัณฐ์ ยกเลิกไปพร้อม ๆ กับลิ้งหัวค้ำ

9. ออกรูปปรายหน้าบทหรือรูปภาค ปราย หมายถึง อภิปราย ภาค หมายถึง ประกาศ

10. ออกรูปบอกเรื่อง

11. ชั้บร้องบทเกี้ยวจ้อ

12. ตั้งนามเมืองหรือตั้งเมือง เริ่มแสดงเป็นเรื่องราว (พ่วง บุชรารัตน์, 2542 : 41

ลำดับขั้นตอนการแสดงหนังตะลุงคณะครูอำไพ สายสังข์ นั้นยังคงรักษารูปแบบตามวิธีของครูโบราณของครูหนังตะลุงจังหวัดตราด ซึ่งประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ ตั้งเครื่อง ไหว้ครู โหมโรง เบิกหน้าพระ จับลิ้งหัวค้ำ กาศหน้าบท ออกเสนาบอกเรื่อง เดินเรื่อง และจบการแสดงด้วยการอวยพรให้กับเจ้าภาพ ขณะที่เดินเรื่องนั้นจะมีการนำเสนอหรือตัวตลกมาร้องเพลงหรือเล่นมุขตลกเป็นช่วงขั้นตอนการแสดงเพื่อให้ผ่อนคลายและเปลี่ยนบรรยากาศ จากนั้นจึงดำเนินเรื่องต่อจนจบ

บทที่ 6

ประวัติจังหวัดปราจีนบุรี

สภาพภูมิศาสตร์

จังหวัดปราจีนบุรีตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 13 องศา 39 ลิปดา ถึง ละติจูดที่ 14 องศา 27 ลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 101 องศา 09 ลิปดา ถึง ลองจิจูดที่ 102 องศา 07 ลิปดา ตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมด 4,762.362 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,976,476.2 ไร่ มีอาณาเขตดังนี้

ภาพที่ 87 แผนที่จังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา : <https://www.panteethai.com/จังหวัดปราจีนบุรี/>

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดนครนายก และจังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว และจังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทรา

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดปราจีนบุรี แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

ตอนบน บริเวณเขตอำเภอที่อยู่ลึกเข้าไปทางตอนเหนือของบริเวณเทือกเขาใหญ่ ซึ่งเป็นรอยต่อของจังหวัดนครนายกและจังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะเป็นภูเขาที่ราบสูงและป่าที่สลับซับซ้อน มีเขตติดต่อกับเทือกเขาแดงพญาเย็น ซึ่งบริเวณยอดเขามีความสูง 1,326 เมตร และบริเวณเชิงเขามีความสูง 474 เมตร มีลักษณะเป็นที่ราบสูงคล้ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำหลายสาย ได้แก่ พื้นที่อำเภอประจันตคาม อำเภอนาดี และบางส่วนของอำเภอกบินทร์บุรี

ตอนล่าง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ เหมาะแก่การเพาะปลูก ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง สูงกว่าระดับน้ำทะเล 5 เมตร เกิดจากแนวหุบเขา และแนวพระปรางไชล มาบรรจบกันที่อำเภอekinบุรี ไหลผ่านอำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอประจันตคาม อำเภอเมืองปราจีนบุรี และอำเภอบ้านสร้าง แล้วไหลเข้าสู่จังหวัดฉะเชิงเทรา ไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดปราจีนบุรีได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมฝ่ายใต้พัดปกคลุมภาคตะวันออก รวมทั้งห่อความกดอากาศต่ำเนื่องจากความร้อนปกคลุม ลักษณะดังกล่าวทำให้บริเวณจังหวัดปราจีนบุรีในฤดูร้อนมีอุณหภูมิสูงประมาณ 39 – 41 องศาเซลเซียส และในฤดูหนาวอากาศค่อนข้างหนาว

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิวัดได้ 39 – 41 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,380 มิลลิเมตร/ปี (เกณฑ์มาตรฐาน 1,700 มิลลิเมตร/ปี)

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 16 – 22 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝนวัดได้เฉลี่ย 1,380 มิลลิเมตรต่อปี เดือนสิงหาคม – กันยายน มีฝนตกเฉลี่ยมากที่สุด 435 มิลลิเมตร มีความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดเฉลี่ย 98% และต่ำสุด 54%

ตึกเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ตึกเจ้าพระยาอภัยภูเบศรเป็นอาคารแบบตะวันตก ก่ออิฐถือปูน 2 ชั้น มีลักษณะทางศิลปะสถาปัตยกรรมอันสวยงาม เช่น บานหน้าต่างเป็นบานกรอบไม้ติดกระจกลวดลายฝังด้วยกระจกสีเนื้อ เป็นลวดลายแจกันและดอกไม้ เพดานตึกมีการเขียนสีลายปูนเปียกอย่างงดงาม เป็นต้น

นอกจากตึกเจ้าพระยาอภัยภูเบศรจะมีความงดงามทางด้านศิลปะสถาปัตยกรรมแล้ว ตึกหลังนี้ยังเป็นตัวแทนความจงรักภักดี ความซื่อสัตย์ อดทน และความเสียสละของเจ้าของตึกอีกด้วย

ประติมากรรม

ประติมากรรมเป็นงานศิลปกรรมที่สร้างเป็นรูปทรง 3 มิติ ประติมากรรมชิ้นสำคัญส่วนใหญ่ของจังหวัดปราจีนบุรี เป็นประติมากรรมลอยตัว สลักจากหินทราย มีอายุอยู่ในสมัยวัฒนธรรมทวารวดี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 – 14 ทั้งเทวรูป พระพุทธรูป และธรรมจักร ซึ่งมีลักษณะอันงดงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะเทวรูปต่าง ๆ นั้น ในประเทศไทยพบเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติปราจีนบุรี

นอกจากนี้ ยังมีประติมากรรมอีกชิ้นหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัว คือ พระพุทธรูปปางประทานอภัย เป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดแก้วพิจิตร หล่อด้วยทองแดง มีพุทธลักษณะใกล้เคียงกับพระพุทธรูปปางขอฝน ต่างกันตรงที่พระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระพุทธรูปประทับนั่ง ทั้ง ๆ ที่จริงแล้วพระพุทธรูปปางขอฝนเป็นพระพุทธรูปประทับยืน

นาฏดุริยางคศิลป์

ชาวปราจีนบุรีเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ หรืออาจเรียกได้ว่า “มีศิลปะในหัวใจ” โดยได้สร้างสรรค์และคิดประดิษฐ์ทำรำที่สอดคล้องและเป็นการถ่ายทอดวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพ และประวัติศาสตร์ ให้แสดงออกในรูปแบบของศิลปะ

นางดั่ง

ภาพที่ 88 การแสดงนางดั่ง

ที่มา : <https://www.museumthailand.com/th/4118/storytelling/แม่นางดั่ง/>

ประวัติที่มาชุดการแสดงนางดั่ง จังหวัดปราจีนบุรี

นางดั่งเป็นการแสดงพื้นบ้านจังหวัดปราจีนบุรีในปัจจุบัน ซึ่งการแสดงพื้นบ้านจังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่จะไม่ค่อยเด่นชัดมากนัก จะมีแต่พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในท้องถิ่น ทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปราจีนบุรีได้เก็บรวบรวมข้อมูลไว้ว่า เดิมการแสดงนางดั่งมีที่มาจากการเล่นพื้นบ้านของชาวตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ต่อมาผู้คนย้ายถิ่นฐานไปอยู่ภูมิภาคต่าง ๆ การกระจายทางวัฒนธรรมก็เกิดขึ้น ณ ท้องถิ่นนั้น ๆ ปัจจุบันการเล่นพื้นบ้านนางดั่งก็ปรากฏอยู่ในจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสียงทายเรื่องฟ้าฝน ว่าปีนั้น ๆ ฝนจะตกดีหรือฝนจะแล้ง หากการเสียงทายว่าฝนจะดีชาวบ้านจะเตรียมพืชพันธุ์ เตรียมหว่าน เช่น ข้าว แต่ถ้าเสียงทายว่าฝนจะแล้ง ก็ต้องใจเย็นรอฝนตกก่อนจึงจะหว่านเมล็ดพืชพันธุ์

การเล่นนางดั่ง จะเล่นเฉพาะเดือนเมษายน ตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ไปจนถึงสิ้นเดือน และเล่นเฉพาะเวลากลางคืนเท่านั้น โดยเชื่อกันว่า เดือนเมษายนเป็นช่วงประตูลสวรรค์ยังไม่เปิด เหล่านางฟ้าไม่สามารถออกมาได้ และเป็นช่วงที่เหล่านางฟ้าและผีนางดั่งจำศีล

รูปแบบการแสดง

รูปแบบการแสดงนางดั่งเป็นพิธีกรรม และมีขั้นตอนในการแสดง ดังนี้

วิธีการและขั้นตอนในการแสดง

1. จัดหาสถานที่ที่เหมาะสมในการแสดง นิยมเล่นบริเวณที่โล่งแจ้ง
2. จัดเตรียมเครื่องไหว้หรือบูชา
3. ผู้แสดงเป็นนางดั่ง และผู้ร่วมพิธีกรรม ผู้ร้องเพลงและลูกคู่จะล้อมวงอยู่รอบนอก
4. ผู้หญิง 2 คน จะเป็นผู้ถือกระดิ่ง นั่งอยู่กลางวง
5. จัดหากระดิ่ง 1 ใบ

6. จัดหาซาก ทำด้วยไม้แดง 2 อัน
7. นำกระดิ่งวางบนซาก
8. จานชั้นห้า ข้าวตอกดอกไม้วางอยู่ข้างตัวผู้ถือกระดิ่ง
9. ต้นเสียงร้องเพลงเชิญนางด้งหรือนางฟ้ามาประทับร่าง
10. ร้องเพลงแล้วโปรยดอกไม้ไปเรื่อย ๆ จนกว่านางฟ้ามาประทับร่าง
11. ทุกคนที่ยืนล้อมวงจะเป็นลูกคู่ร้องรับและปรบมือพร้อมกันเป็นการให้จังหวะ
12. เมื่อนางด้งลงมาประทับร่างทรงจะโยกกระดิ่งไปมา แล้วจะลุกยืนนำกระดิ่งไล่ตีและไล่ฟาด

คนที่ร้องเพลงอยู่ข้าง ๆ

13. พี่เลี้ยงจะคอยซักถามและพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องปัญหาเรื่องฝน เพื่อที่จะวางแผนการทำงาน
14. ถ้าเป็นเวลาที่น่างด้งไม่จำศีลจะสนุกสนานร้องรำทำเพลงหรือรำวงกับชาวบ้าน ถ้าชาวบ้านทำถูกใจก็จะร้องร่าอยู่นาน
15. เมื่อนางด้งหรือนางฟ้าจะกลับ พี่เลี้ยงจะนำขัน 5 ให้นางด้งหรือนางฟ้าถ้อยกขึ้นจรตหน้าผากหรือศีรษะ ต่อจากนั้นนางด้งหรือนางฟ้าจะกลับไป

ภาพที่ 89 เริ่มพิธีไหว้ครู

ที่มา : <https://www.museumthailand.com/th/4118/storytelling/แม่นางด้ง/>

ภาพที่ 90 การเริ่มร้องเพลงเชยญนางฟ้าประทับร่างทรง

ที่มา : <https://www.museumthailand.com/th/4118/storytelling/แม่นางตั้ง/>

ภาพที่ 91 ลูกคู่ล้อมวงร้องเพลงและปรบมือ

ที่มา : <https://www.museumthailand.com/th/4118/storytelling/แม่นางตั้ง/>

ภาพที่ 92 โปรยข้าวตอกดอกไม้ลงบนกระดัง

ที่มา : <https://www.museumthailand.com/th/4118/storytelling/แม่นางดัง/>

ภาพที่ 93 ฝีนางดังเริ่มเข้าประทับร่างทรง

ที่มา : <https://www.museumthailand.com/th/4118/storytelling/แม่นางดัง/>

ภาพที่ 94 การพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาฟ้าฝนเพื่อประกอบการหว่านเมล็ดพันธุ์
ที่มา : <https://www.museumthailand.com/th/4118/storytelling/แม่นางตั้ง/>

ลักษณะเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบการแสดง

ผู้ถือกระดิ่งเป็นหญิง 2 คน

1. สวมเสื้อแขนกระบอก คอกกลม
2. หม่มผ้าสไบสีขาว
3. นุ่งผ้าซิ่น
4. ผ้าปิดตา

ภาพที่ 95 เครื่องแต่งกาย

ที่มา : <https://www.museumthailand.com/th/4118/storytelling/แม่นางตั้ง/>

อุปกรณ์ประกอบการแสดง

1. กระจ่าง จำนวน 1 อัน
2. สากไม้แดง จำนวน 2 อัน
3. ผ้าปิดตา จำนวน 2 ผืน
4. เครื่องไหว้ครู ประกอบด้วย กรวยดอกไม้ ธูป เทียน ชั้น 5 ค่ากำนัน 6 สลึง

เพลงและบทร้อง

นางตั้งสี่ตา

1. นางตั้งสี่ตาเอ๋ย นางตั้งสี่ตา เก็บผักเก็บปลามาลงเล่นน้ำ บู่ตะเลงได้เหล่า 2 ไท กระทบ 2 หัว อีปู่ตั้งอีย่าคงอ้อ เข้าป่าสาระหงส์ กระจ่างไม้บาก สากน้อยไม้แดง กระจ่างแข็ง ๆ ตักตระแกรงร้อนข้าว กระจ่างผัดข้าวอ่อน ไปกระเเยะ อ่อนกระเเยะ จมฟู ๆ ฟาย ๆ ขนดินทรายมาใส่ นางตั้ง ให้อายากกินอยากกำ เต็กน้อยเล่นน้ำบู่ตะเลงพัดไปเหล่า 2 ไท

โอกาสที่แสดง

แสดงในพิธีกรรมขอฝนก่อนทำนาหรือหว่านเมล็ดพืชพันธุ์ นิยมทำพิธีหลังวันที่ 13 เมษายน หรือวันสงกรานต์ไปจนถึงสิ้นเดือนเมษายน หรือเป็นการแสดงสาธิตถึงพิธีกรรมนางตั้ง เพื่อการศึกษา ความรู้ และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีในโอกาสต่าง ๆ ที่เป็นมงคล

บทที่ 7

ประวัติจังหวัดระยอง

สภาพภูมิศาสตร์

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งในภาคตะวันออกของประเทศ และเป็นหนึ่งในจังหวัดชายทะเลของภาคตะวันออกตอนล่าง อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 179 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 3,551.9 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 9.79 ของเนื้อที่ภาคตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ภาพที่ 96 แผนที่จังหวัดระยอง

ที่มา : www.kitmaiwatpho.com/datathailand/Province/53RYG.html

- ทิศเหนือ** ติดต่ออำเภอหนองใหญ่ อำเภอบ่อทอง และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
- ทิศตะวันออก** ติดเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
- ทิศใต้** ติดชายทะเลอ่าวไทย
- ทิศตะวันตก** ติดเขตอำเภอสัตหีบ และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

สภาพโดยทั่วไป

เป็นที่ราบสลับที่ตอนเป็นลูกคลื่น พื้นที่ทางทิศเหนือและด้านตะวันออกเป็นที่ราบสลับภูเขาลาดต่ำลงสู่อ่าวไทยทางทิศใต้ซึ่งมีชายฝั่งทะเลเว้าแหว่งติดอ่าวไทยยาวประมาณ 100 กิโลเมตร มีแม่น้ำที่สำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำระยอง มีความยาวประมาณ 50 กิโลเมตร ไหลผ่านท้องที่อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านค่าย และอำเภอเมืองระยอง โดยไหลลงสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง และแม่น้ำประแสร์ มีความยาวประมาณ 26 กิโลเมตร โดยมีต้นกำเนิดจากเทือกทิวเขาจันทบุรี ไหลผ่านท้องที่ต่าง ๆ ในเขตอำเภอแกลง และไหลลงสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำกระแสะ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ลักษณะดินเป็นดินร่วนและดินปนทราย ระบายน้ำได้ดี แต่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในระดับต่ำและ

มีภูเขาเตี้ย ๆ เป็นจำนวนมาก ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ เขาชะเมาในเขตกิ่งอำเภอชะเมา สูงประมาณ 1,035 เมตร เขาขุนอิน เขาจอมแห เขาวังช้าง เขาท่าฉุด เขายายดา เขาตะกาดคว่ำ ในเขตอำเภอเมืองระยอง

สภาพภูมิอากาศ

โดยทั่วไปเป็นภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน ในฤดูฝนจะมีฝนตกชุกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมของทุกปี ในปี พ.ศ.2541 ที่ผ่านมามีปริมาณฝนตกวัดได้โดยเฉลี่ย 1,769.5 มิลลิเมตร และอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี พ.ศ.2541 ประมาณ 29.9 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนพฤษภาคม วัดได้ 37.0 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนธันวาคม วัดได้ 22.9 องศาเซลเซียส

สภาพการใช้พื้นที่ที่ดินในจังหวัดระยอง

จังหวัดระยองมีพื้นที่ทั้งหมด 2,200,000 ไร่ ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้ คือ

1. พื้นที่ทำเกษตรทั้งหมด ประมาณ 1,313,104 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 59.15
2. พื้นที่ที่คงสภาพเป็นป่าไม้ ประมาณ 133,750 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.02
3. พื้นที่ไม่ได้จำแนก ประมาณ 773,146 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.83

โดยมีพื้นที่ของการถือครองที่ดินเป็นเอกสารสิทธิ์ในปี พ.ศ.2540 ตามข้อมูลของกระทรวงมหาดไทย ดังนี้

1. เป็นเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนด จำนวน 883,140 ไร่
2. เป็น น.ส. 3 ก จำนวน 291,064.28 ไร่
3. เป็น น.ส. 3 จำนวน 204,070.24 ไร่
4. ใบจอง จำนวน 64,066.68 ไร่

ดังนั้น จำนวนพื้นที่การออกเอกสารสิทธิ์จึงมีจำนวน ประมาณ 1,443,341.2 ไร่ จากพื้นที่ของจังหวัดทั้งหมด 2,200,000 ไร่

หนังตะลุงคณะ ส.ศิษย์กระบกขึ้นฝั่ง จังหวัดระยอง

ภาพที่ 97 การแสดงหนังตะลุงคณะส.ศิษย์กระบกขึ้นฝั่ง ระยอง

ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=5_j1GAMrrpl

ประวัติที่มา

สภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง ได้กล่าวถึงที่มาของหนังตะลุง จังหวัดระยองไว้ว่า มีนายหนังตะลุงชื่อว่า “แดง” เป็นชาวประจวบคีรีขันธ์ มีครอบครัวอยู่วัดไผ่ล้อม (อำเภอบ้านค่ายปัจจุบัน ได้นำเอาหนังตะลุงมาเล่นประมาณปี พ.ศ.2475 พร้อมกับนำหนังมา 1 แผง มาอาศัยอยู่วัดกระบกขึ้นฝั่ง ตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง ขณะนั้นหลวงปู่ทาบ ผู้เป็นเจ้าอาวาสวัด ท่านชอบศิลปะการแสดงมาก จึงให้แม่แดงหัดหนังตะลุงให้กับนายโพธิ์ ศิริโชติ นายพรหม ชนะสุนทร และนายเน็น ประกอบสุข

ย่าแดง เป็นผู้ถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงแก่ชาวระยองเป็นคนแรก และเป็นต้นกำเนิดของหนังตะลุง ว่ากันว่าเป็นที่ชื่นชอบและถูกใจด้วยภาษา และเนื้อหาที่สนุกสนาน เพราะภาษาใต้ซึ่งเป็นภาษาพื้นเมืองมีความใกล้เคียงกับภาษาระยอง ซึ่งง่ายต่อการสื่อสารและมีความเข้าใจต่ออารมณ์และความรู้สึกของชาวบ้านและคนในท้องถิ่น ต่อมาหลวงปู่ทาบ เพชรนคร (นครบุญโญ เจ้าอาวาสวัดกระบกเตี้ยขึ้นฝั่ง) ได้รวมหนังตะลุง จึงเกิดความชื่นชอบและประทับใจ จึงริเริ่มคิดก่อตั้งหนังตะลุงของย่าแดง และอาสาบอุปัชฌาย์แดงเพราะท่านมีอายุมากขึ้นไปไหนมาไหนลำบาก ย่าแดงจึงตัดสินใจอยู่วัดกระบกขึ้นฝั่งตั้งแต่นั้นมา

ศิษย์ผู้ได้รับถ่ายทอดการเชิดหนังตะลุง 3 ท่าน ได้แก่

1. นายโพธิ์ ศิริโชติ
2. นายพรหม ชนะสุนทร
3. นายเน็น ประกอบสุข

ทั้ง 3 คน ได้รวมตัวกันและออกงานการแสดงจึงเกิดเป็นคณะหนังตะลุงคณะแรกของอำเภอ บ้านค่ายที่ชื่อว่า “ส.ศิษย์กระบกขึ้นฝั่ง” ส่วนตัวหนังตะลุงได้มีการประดิษฐ์ขึ้นโดยช่างฝีมือชาวระยอง

ซึ่งมีความแตกต่างไปจากหนังตะลุงภาคใต้พอสมควร เพราะเกิดการผสมผสานของศิลปะ 2 ภูมิภาค คือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก โดยเฉพาะจังหวัดระยองมีการประยุกต์ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวระยอง โดยเฉพาะภาษา และดนตรี

ต่อมาเมื่อหนังตะลุงคณะ “ส.ศิษย์กระบะบั้ง” มีชื่อเสียง และได้รับความนิยมมากขึ้น จึงมีคนมาฝากตัวเป็นศิษย์ เช่น

1. นายจำลอง แยมสุวรรณ
2. นายศิริ สาระสังข์
3. นายสา โมทรานามสกุล
4. นายจำลอง แผ่นสุวรรณ
5. นายสมร ศิริโชติ
6. นายโสภี มิ่งแมน
7. นายชาญ ประกอบสุข

คณะหนังตะลุง อ.บ้านค่าย จ.ระยอง ได้รับความนิยมแพร่หลาย ต่อมาจึงเกิดคณะหนังตะลุงเพิ่มขึ้น ได้แก่

1. คณะ ช.รักษศิลป์ ของ นายวิเชียร เรืองภักดี
2. คณะรุ่งโรจน์ ศิษย์กระบะบั้ง ของ นายรุ่งโรจน์ เรืองภักดี
3. คณะน้องใหม่ ศิษย์กระบะบั้ง ของ นายอำไพ รอดเงิน
4. คณะ ส.บุญส่งศิลป์ ของ นายบุญส่ง เกสรสุข
5. คณะ ส.ศิษย์กระบะบั้ง ของ นายสมควร ปานกลาง

ชื่อคณะที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่สืบทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงมาจากสายวัดใหม่กระบะบั้งทั้งสิ้น

รูปแบบการแสดง

รูปแบบการแสดง ประกอบด้วย นายหนังตะลุง คือ คนที่เป็นหลักในการแสดง ซึ่งจะเป็นผู้ขีดตัวหนัง ผู้ขับขาน ผู้พากย์และเจรจา ขับร้องบทเพลงให้แก่ตัวละครดำเนินเรื่องแสดง

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

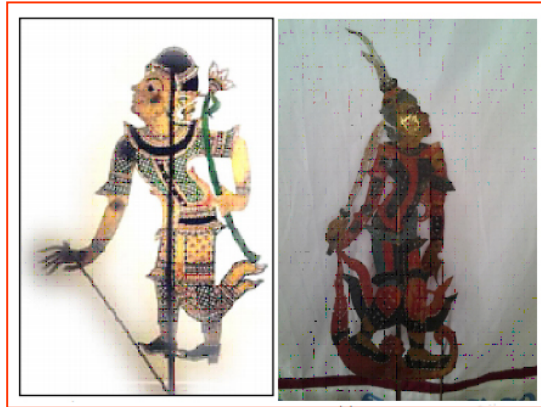
เป็นเครื่องดนตรีที่เกิดจากการประสมวงตามลักษณะของวงปี่พาทย์ชาตรีที่มีมาแต่ดั้งเดิมสมัยกรุงศรีอยุธยา และเครื่องดนตรีที่ใช้สร้างขึ้นมาอย่างเรียบง่าย เพื่อใช้ในการเล่นหนังตะลุง ซึ่งประดิษฐ์มาจากวัสดุพื้นบ้าน ซึ่งประกอบไปด้วย

1. กลองตุ๊ก 2 ใบ
2. โทน 2 ใบ
3. โน้ตข่ง 1 ราง
4. ฉิ่ง 1 คู่

5. ฉาบเล็ก 1 คู่

6. กรับ

ตัวหนังตะลุง

ภาพที่ 98 ตัวอย่างเปรียบเทียบตัวหนังตะลุงรูปนารายณ์หน้าบทของภาคใต้
และหนังตะลุงคณะ ส.ศิษย์กระบะกั้นผึ่ง จังหวัดระยอง
ที่มา : นายพงศธร สุธรรม

ภาพที่ 99 ตัวหนังตะลุงรูปฤๅษี หน้าเก่าของนายโพธิ์ ศิริโชติ
ที่มา : นายพงศธร สุธรรม

ภาพที่ 100 ตัวหนังตะลุงรูปพระราม หน้าเก่าของนายโพธิ์ ศิริโชติ
ที่มา : นายพงศธร สุธรรม

ภาพที่ 101 ตัวหนังตะลุงรูปทศกัณฐ์ หน้าเก่าของนายโพธิ์ ศิริโชติ
ที่มา : นายพงศธร สุธรรม

ภาพที่ 102 ตัวหนังตะลุงรูปพระลักษณь หน้งเก้าของนายโพธิ์ ศิริโชติ
ที่มา : นายพงศธร สุธรรม

ภาพที่ 103 ตัวหนังตะลุงรูปพระพรต และพระสตรู หน้งเก้าของนายโพธิ์ ศิริโชติ
ที่มา : นายพงศธร สุธรรม

ภาพที่ 104 ตัวหนังตะลุงรูปสหัสดาญ์ หนังเก่าของนายโพธิ์ ศิริโชติ
ที่มา : นายพงศธร สุธรรม

ภาพที่ 105 ตัวหนังตะลุงรูปหนุมาน หนังเก่าของนายโพธิ์ ศิริโชติ
ที่มา : นายพงศธร สุธรรม

ภาพที่ 106 ตัวหนังตะลุงรูปศักดิ์สิทธิ์

ที่มา : นายพงศธร สุธรรม

การตั้งโรงหนังตะลุง

เมื่อคณะหนังตะลุงมาถึงบ้านเจ้าภาพ จะให้เจ้าภาพบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง หรือศาล ว่าคณะหนังตะลุงจะมาแสดง สมัยโบราณเจ้าภาพจะต้องตั้งโรงหนังตะลุงก่อนคณะหนังตะลุงมา และสร้างโครงสร้างโรงหนังตะลุงเป็นรูปเพิงหมาแหงน หลังคามุงด้วยทางมะพร้าวหยาบ ๆ ด้านหลังเปิด ด้านหน้าเว้นว่างเพื่อเอาไว้ชิงจ่อ กว้าง 5 คอก 1 คีบ สูง 4 คอก 1 คีบ ส่วนประกอบอื่น ๆ จะมีต้นกล้วย 3 ต้น ด้านและด้านซ้าย 1 ต้น ด้านขวา 1 ต้น แต่ในปัจจุบันโครงสร้างโรงหนังตะลุงจะเป็นโครงสร้างเหล็ก และชิงผ้าใบกันฝน ด้านหน้าชิงจ่อหนังทำด้วยผ้าด้ายดิบสีขาวขลิบขอบแดง 4 ด้าน โดยไม่หันหน้าเข้าบ้านของเจ้าภาพ เพราะถือว่าจะเกิดเหตุเภทภัยกับเจ้าภาพ

เมื่อสร้างโรงหนังตะลุงเสร็จ เตรียมหนังตะลุงต้องไม่หันหน้าไปทางทิศตะวันออกหรือทิศตะวันตก เป็นเด็ดขาด แต่ต้องหันหน้าเฉียงออกไป เช่น ทิศตะวันออกเฉียงใต้ หรือทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

ภาพที่ 107 การตั้งโรงหนังตะลุง

ที่มา : นายพงศธร สุธรรม

หลังจากตั้งโรงหนังตะลุงเสร็จเรียบร้อยเวลาค่ำ เจ้าภาพจะนำเครื่องบูชาครูมามอบแก่นายหนังตะลุง ประกอบด้วย รูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม สำหรับเป็นเทียนชนวน และอีก 1 เล่ม สำหรับทำน้ำมันต์ ดอกไม้ 3 ดอก หมากพลู 5 คำ บุหรี่ 1 ซอง เหล้า 1 ขวด น้ำเปล่า 1 ขวด เงินก่านล 12 บาท และเงิน 1 บาท สำหรับเป็นแกนน้ำมันต์ (เครื่องบูชาครูของหนังตะลุง คณะ ส.ศิษย์กระบะบักขึ้นผึ้ง

เมื่อทำพิธีไหว้ครูเสร็จก็จะโหมโรง คือ การเตรียมตัว ความพร้อมก่อนเล่นหนังตะลุง ระหว่างที่บรรเลงโหมโรงนายหนังจะทำน้ำมันต์เอาไว้ประพรมตัวหนังตะลุงและทีมงาน เพื่อเป็นการปัดรังควาน เสนียดจัญไรที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการแสดง และเป็นการเรียกและเพิ่มขวัญกำลังใจแก่ผู้แสดงและทีมงาน จากนั้นก็ดำเนินเรื่องการแสดง เมื่อจบการแสดงเจ้าภาพจะกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล เสร็จแล้วนายหนังจะร้องเพลงอวยพรให้แก่เจ้าภาพ เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีและการแสดง

โอกาสที่ใช้แสดง

หนังตะลุงนิยมเล่นในหมู่บ้านหรือชุมชนที่เป็นงานพิธีมงคลหรือเฉลิมฉลองในเทศกาลต่าง ๆ นอกจากนี้จะมีการแสดงตามที่เจ้าภาพจัดหาเพื่องานพิธีต่าง ๆ ตามที่ตกลงกันไว้

จะเห็นได้ว่า “หนังตะลุงคณะ ส.ศิษย์กระบะบักขึ้นผึ้ง จังหวัดระยอง” มีที่มาจากย่านแดงที่เดินทางจากภาคใต้ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แล้วนำหนังตะลุงมาแสดงที่วัดกระบะบักขึ้นผึ้ง จังหวัดระยอง ได้รับความนิยมชมชอบจากประชาชนในท้องถิ่น เจ้าอาวาสวัดกระบะบักขึ้นผึ้ง อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง จึงอุปถัมภ์การแสดงชุดนี้รวมถึงย่านแดงให้มาพำนักในวัดนี้ ต่อมาได้มีการถ่ายทอดวิธีการเล่น การแสดงแก่ชาวระยอง คือ นายโพธิ์ ศิริโชติ นายพรหม ชนะสุนทร และนายเนิ่น ประกอบสุข ฝึกหัดจนสามารถแสดงได้จนตั้งเป็นคณะหนังตะลุง ส.ศิษย์กระบะบักขึ้นผึ้ง ทำการแสดง และถ่ายทอดความรู้แก่อนุชนรุ่นหลัง จนสืบสานคณะหนังตะลุง ส.ศิษย์กระบะบักขึ้นผึ้งจนถึงปัจจุบันนี้

หนังใหญ่วัดบ้านดอน

ภาพที่ 108 การแสดงหนังใหญ่วัดบ้านดอน

ที่มา : <https://suphasiri24112541.wordpress.com/สถานที่ท่องเที่ยว/พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดบ/>

ประวัติที่มาชุดการแสดงหนังใหญ่วัดบ้านดอน จังหวัดระยอง

ความเป็นมาของหนังใหญ่วัดบ้านดอน กล่าวกันว่า หนังใหญ่ชุดนี้มีอายุมากกว่า 200 ปี โดยมีเจ้าเมือง (ผู้ว่าราชการจังหวัดคนแรก ของจังหวัดระยอง คือ พระยาศรีสมุทรโภคชัยชิตสงคราม (เกตุยมจินดา ได้ติดต่อหนังใหญ่ที่มีชื่อของจังหวัดพัทลุงมาทั้งหมด ประมาณ 200 ตัว ซึ่งขณะนั้นหนังใหญ่ชุดนี้ได้รับความนิยมมากมายในจังหวัดพัทลุง และจ้างครูหนังหรือนายโรง ชื่อครูประดิษฐ์ มาถ่ายทอดให้คนในความปกครองของพระยาศรีสมุทรโภคชัยชินสงครามต่อมา

การนำตัวหนังใหญ่จากพัทลุงกว่า 200 ตัว เดินทางมาโดยเรือสำเภา แล้วนำมาแสดงที่วัดแก่ง (วัดจันอุดม และเก็บรักษาไว้ที่วัดนี้

ประมาณปี พ.ศ.2430 (ตรงกับรัชสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2400 – 2453 มีการสร้างวัดบ้านดอนขึ้น ได้นำหนังใหญ่มาเก็บไว้ ณ วัดบ้านดอน และมีการถ่ายทอดจากครูประดิษฐ์ นายโรงเดิมสู่ นายเรือง นางแจ่ม รื่นเริง จากนั้นนายเรืองและนางแจ่ม รื่นเริง ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับ นายสี รื่นเริง ผู้เป็นบุตรและรับมอบให้เป็นครูหนังใหญ่ต่อมา นายสี รื่นเริง ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับ นายเฉลิม มณีแสง ถึงแก่กรรม นายถ้อย หวานฤดี ผู้ที่เคยรับยื่นเป็นครูหนังพร้อมกับนายเฉลิม มณีแสง จึงรับหน้าที่เป็นครูหนังประจำโรงวัดบ้านดอนสืบมา

ปี พ.ศ.2523 มีการฟื้นฟูหนังใหญ่วัดบ้านดอน ในโอกาสฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี และงานสงกรานต์ ตลอดงานเผยแพร่โทรทัศน์ ช่อง 5

ปี พ.ศ.2524 มีการซ่อมตัวหนังที่ชำรุด และสร้างอาคารเก็บหนังไว้ 1 หลัง โดยเจ้าอาวาสวัดบ้านดอน (พระครูปัญญาวุฒิก

ปี พ.ศ.2542 มีการพัฒนาอาคารเก็บหนังใหญ่ปรับปรุงต่อเติมให้ผู้เข้าชมได้ฟังบรรยายมากขึ้น มีการทำเทพหนังใหญ่ จัดทำตู้เหล็กเก็บรักษาตัวหนัง เปลี่ยนตัวหนังเป็นไม้เหลาอะโอน ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็ง กั้นปลวก มด

ปี พ.ศ.2548 พระครูบูรเขตวุฒิกิจ อดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านดอน จังหวัดระยอง (ราวปี พ.ศ. 2536 – 2557 และคณะกรรมการอนุรักษ์หนังใหญ่ วัดบ้านดอน ได้เก็บ รักษาหนังใหญ่ชุดเก่าโดยจัดทำ เป็นพิพิธภัณฑ์ อนุรักษ์ไว้เพื่อให้ผู้สนใจเข้าศึกษาและชมศิลปะความงามดั้งเดิม เพื่อมิให้ชำรุดและสูญหาย ขณะเดียวกันก็มีดำริว่าจะสร้างหนังชุดใหม่ขึ้นเพื่อฝึกเด็กให้เชิด และนำเสนอแสดงเผยแพร่ จึงได้ติดต่อนายกิตติ สุวรรณมณี ซึ่งเป็นช่างแกะหนังตะลุงจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นผู้ทำหนังใหญ่ชุดใหม่ขึ้นมา แทนหนัง ชุดเก่าที่ชำรุด หนังชุดใหม่นี้เป็นหนังสี ซึ่งสามารถแสดงได้ทั้งกลางวันและกลางคืน

ในปัจจุบัน หนังใหญ่วัดบ้านดอนมีนักแสดงรุ่นเยาว์ และเยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจ ซึ่ง พระใบฎีกาวัฒนา (ฉายาตีสโก เจ้าอาวาสวัดบ้านดอนในปัจจุบัน และคณะกรรมการอนุรักษ์หนังใหญ่ อีกทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ให้ความร่วมมือ สนับสนุน เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ในรูปแบบการจัด นิทรรศการการแสดงเชิงสาธิต อีกทั้งมีการสืบทอดวิธีการแสดงหนังใหญ่มาสู่คนรุ่นหลังในรูปแบบของ การจัดหลักสูตรสถานศึกษา (หลักสูตรท้องถิ่น ให้เยาวชนท้องถิ่นมีจิตสำนึกถึงศิลปวัฒนธรรมของตน อีกทั้งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและประเทศชาติที่ควรอนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบสานให้ดำรง อยู่คู่บ้านเมืองและประเทศชาติสืบต่อนานเท่านาน

ภาพที่ 109 ตัวหนังใหญ่วัดบ้านดอนชุดเก่า “ม้าอุปการ”

ที่มา : นายประกิจ พงษ์พิทักษ์

รูปแบบการแสดง

“เริ่มการแสดงครั้งแรกต้องทำพิธีไว้ขอเจ้าที่ก่อนที่ตั้งจอ ต้องไปขอขมาไว้เจ้าที่เอาดั่งคี่ไปวางไว้ที่ มุมเสา ทำน้ำมนต์ ปักจอ แต่เสานั้นต้องปักทับเหรียญที่วางไว้หรือที่ทำพิธีไหว้ โดยขอไหว้เจ้าที่ทั้งหมด ทิวสารทิศ พอทำพิธีตั้งจอเสร็จ ก่อนที่จะแสดงต้องเรียกเด็ก ๆ มาทำพิธีไหว้ครู แล้วก็เริ่มดำเนินการ แสดงได้” (นายวัลลภ แสงอรุณ นายโรงหนังใหญ่วัดบ้านดอน สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2559

บทไหว้ครูหนังใหญ่วัดบ้านดอน พากย์ 3 ทรหวยที่ 3 ที่ว่า

“ศิลปะอันชดช้อย	ดูเรียบร้อยงดงามแสน
ลือชื่อย่าดูแคลน	อย่ากล่าวโทษโปรดระวังฯ
เร่งเร็วเกิดนายได้	เอาไฟใส่เข้าเบื้องหลัง
ส่องแสงอย่าให้บัง	จะเล่นหนังให้ท่านทั้งหลายดู”

(คำไหว้ครูดังกล่าวของหนังโรงนี้ ได้รับการถ่ายทอดมาจาก นายเฉลิม มณีแสง

(คำไหว้ครูในปัจจุบันของ นายอำนาจ มณีแสง. 2545 : 28 ดังนี้

“เร่งเร็วเกิดช่างไฟ	สปอร์ตไลท์ส่องเบื้องหลัง
ส่องแสงอย่าให้พัง	เล่นหนังให้ท่านดู”

จะเห็นได้ว่าโบราณยังใช้ได้เป็นเชื้อไฟจุด เพื่อให้เกิดแสงสว่าง แต่ในปัจจุบันใช้ดวงไฟสปอร์ตไลท์ส่องสว่างแทน

หลังจากไหว้ครูเรียบร้อยแล้ว จะมีการเล่นเบิกโรงด้วย การแสดงจับลิงหัวค้ำให้ลิงชวากับลิงดำต่อสู้กัน ในที่สุดลิงชวจับลิงดำได้ นำไปให้พระฤๅษีอบรมสั่งสอน ลิงดำซึ่งเป็นลิงเลว ลิงเกเร ลิงชวตัวขณะเป็นสิ่งดีให้เป็นคติเตือนใจผู้ชมว่า “ความดีย่อมชนะความชั่ว” คือ “ธรรมะย่อมชนะอธรรม” นั้นเอง (อำนาจ มณีแสง, 2545 : 25 – 28)

ผู้ขีดเตรียมถือหนังลิงชวและลิงดำอยู่คนละข้างของจอ เมื่อปีพาทย์ทำเพลงเข็ดนอก หนังสองตัวก็เข็ดเข้าต่อสู้กัน ผลัดกันรุกผลัดกันถอยอยู่ข้างหน้าจอ เมื่อหนังปะทะกันลิงสองตัวจะหลบหาย หนังจับหนึ่งจะขึ้นเข็ด หนังจับตัวนี้ ลิงชวลิงดำจะต่อสู้กันอยู่ในหนังตัวเดียวที่เข็ดให้เห็น เข็ดผ่านหน้าจอ 3 เที้ยวก็จะกระโดดยกเท้าหลบเข้าโรง เหมือนมวยกอดกันแล้วถูกกรรมการแยก ลิงชวและลิงดำออกมาสู้ตัวต่อตัวอีกใหม่ในจับสอง

จับสองวิธีการแสดงเหมือนจับหนึ่ง แต่ตัวหนังจับสองจะมีท่าทางต่างออกไป เสร็จแล้วก็เล่นกันอีกครั้งในจับสาม

จับสามเมื่อเข็ดจับสามเรียบร้อยแล้ว ก็คือลิงชวจับลิงดำได้แล้วจะไปกราบพระฤๅษี ก็เข็ดผ่านจอ 2 เที้ยว เที้ยวที่สามก็เข็ดไปพบกับฤๅษีพร้อมเสนาในกลางจอ ผู้พากย์ก็พากย์เจรจาตามบทของเสนาบทลิงชวและบทของพระฤๅษี ลิงชวต้องการให้พระฤๅษีฆ่าลิงดำ เพราะลิงดำประพฤติชั่ว ให้ตายสิ้นไป แต่ฤๅษีสอนลิงดำให้รู้ตัวว่าผิด เพราะเป็นลิงประพฤติชั่ว เกเร แต่รับผิดว่าจะกลับตัวเป็นลิงดี จึงไม่ทำโทษประการใด ลิงดำก็กลับตัวเป็นลิงดี

คำสอนตอนจับลิงหัวค้ำ

พฤติกรรมทำชั่วมีหมองแน่	ต้องยอมแพ้จับขี้ดั่งที่เห็น
สู้กันมาแต่หัวค้ำน้ำตากระเด็น	ก็ต้องเป็นผู้แพ้เห็นแน่นอน
อยากจะให้พระเจ้าตาฆ่าให้สิ้น	มาดูหมิ่นประจำเรื่องคำสอน
ฝ่ายหลวงตาว่ากล่าวอย่าร้ายรอน	จงผันผอนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

2.3 ขุนวอนอาณาจักรรัตน์

2.4 นายเชียว โสภณ

2.5 นายเฉลิม มณีแสง

2.6 นายเจิม ขอบอรัญ

3. ผู้ขีด

ผู้ขีด คือ ผู้ถือตัวหนังสือขีดตามบทบาทของตัวละครแต่ละตัว เช่น หน้าเจ้าหรือหน้าครู ไหว้ครูก่อนการแสดง เราเรียกกันว่า “การเบิกหน้าพระ” นอกจากนี้ประเภทหนังสือผู้ขีดต้องจับขีด เช่น

- หน้าเฝ้า
- หน้าไหว้
- หน้าคนเนจร หรือหน้าเดิน
- หน้าง่า (หน้าที่แสดงท่าต่าง ๆ เช่น ท่าเหาะ ท่าโง่คร ท่าจับ เป็นต้น)
- หน้าเมือง หรือหน้าเบ็ดเตล็ด เช่น หน้ารถ หน้าทัพยักซ์ หน้าทัพลิง (หรือเรียกกันอีก

ชื่อหนึ่งว่า หน้าเขน ตามเนื้อเรื่องของรามเกียรติ์

ผู้ขีดจะเหลาไม้ไผ่ผูกปลายทำเป็นบั้งก็ แทนตัวหนังสือจริง และเดินโขนก่อน

ผู้ขีดที่มีชื่อเสียง

นายเรือง รื่นเรือง

นายเจิม ขอบอรัญ

นายขอ บุปผาชาติ

ขีดได้ทุกตัว

นายถ้อย หวานฤดี

ขีดม้า

นายเสี้ยม รื่นเรือง

ขีดหนุมนานได้เก่งมาก

นายทิม สุกุลเชื้อ

ขีดหน้าเมือง, หน้าจับ, ตัวพระ

นายถอด สีสง่า

นายเหม่ง บุปผาชาติ

ขีดตัวนาง

นายก้วย สนิทราษฏร์

นายปลีก สนิทราษฏร์

นายยม สระหมัด

นายทุ สนิทราษฏร์

ขีดหน้าคนเนจร, หน้าง่า, หน้าไหว้, หน้าเขน

นายแดง สว่างกรรณ

ขีดหน้าเบ็ดเตล็ด, เสนา, จำอวด

นอกจากนี้ จะมีการแสดงละครชาตรีประกอบของชาวบ้านชากใหญ่ คือ นางณญา โพธิ์แก้ว, นางแมว สนิทราษฏร์, นางแจ่ม สว่างกรรณ, นางซุบ สนิทราษฏร์ แต่งตัวขีดหน้าด้วย ใส่เสื้อคอกลม นุ่งผ้าโจงทาง สวมถุงเท้า ผูกผ้าโพกศีรษะ และผ้าคาดเอง

4. ผู้บรรเลง

ผู้บรรเลงวงปี่พาทย์การแสดงหนังใหญ่วัดบ้านดอน ในระยะเริ่มแรกที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน คือ นายเสมอ สังข์วิเศษ (อายุ 85 ปี

เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายของผู้เชิดหนังใหญ่วัดบ้านดอน จังหวัดระยอง มีวิวัฒนาการดังนี้

1. **ระยะที่หนึ่ง** ประมาณ พ.ศ.2481 – 2499 (สมัยนายเรือง รื่นเริง เป็นนายโรง การแต่งกายของผู้เชิด นุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าสีต่าง ๆ ใส่เสื้อคอกลมแขนสั้นหรือแขนสามส่วน ลายของผ้าเป็นดอกสีต่าง ๆ ปล่อยชายเสื้อไว้ข้างนอก ใช้ผ้าขาวม้าคาดเฉียงเอว

2. **ระยะที่สอง** ประมาณ พ.ศ.2500 – 2522 (สมัยนายสี รื่นเริง เป็นนายโรง การแต่งกายของผู้เชิด สวมเสื้อยืดสีขาวคอกลม ศีรษะโพกผ้าสีชมพูมัดเป็นโบว์อยู่ทางด้านข้างขวา และใช้ผ้าคาดเอว สีชมพูคาดเฉียงเอวเป็นโบว์อยู่ด้านข้างขวา สวมถุงเท้าสีขาวยาวถึงกลางน่อง

3. **ระยะที่สาม** ประมาณ พ.ศ.2523 – 2538 (นายเฉลิม มณีแสง เป็นนายโรง และ **ระยะที่สี่** ประมาณ พ.ศ.2523 – 2538 (สมัยนายเจิม ขอบอริฎ เป็นนายโรง การแต่งกายผู้เชิด นุ่งโจงกระเบนเป็นผ้าพื้นสีแสดง สวมเสื้อคอกลมผ้ามัน โปกผ้าที่ศีรษะสีชมพูมัดเป็นโบว์อยู่ด้านข้างขวา และใช้ผ้าคาดเอวสีชมพูคาดเฉียงเอวเป็นโบว์อยู่ด้านข้างขวา ไม่สวมถุงเท้า

4. **ระยะที่ห้า** ประมาณ พ.ศ.2539 – 2550 (นายถ้อย หวานฤดี เป็นนายโรง การแต่งกายของผู้เชิด นุ่งผ้าโจงกระเบนสีเขียวขี้ม้า สวมเสื้อแขนยาวสีเขียวขี้ม้า ศีรษะโพกผ้าสีเขียวขี้ม้าขมวดปมผ้าอยู่ทางด้านหลังท้ายทอย และใช้ผ้าคาดเอวสีเขียวขี้ม้าคาดเฉียงเอวด้านหน้า (การแต่งกายนี้ อาจารย์ภัทรชาติ มีชูธน ได้ปรับปรุงเครื่องแต่งกายขึ้น

5. **ระยะที่หก** ประมาณปี พ.ศ.2551 ถึงปัจจุบัน (นายวัลลภ แสงอรุณ เป็นนายโรง การแต่งกายของผู้เชิดหนังใหญ่ สวมเสื้อแขนยาวคอตั้งผ้าหน้าสีดำ ขลิบริมผ้าด้วยผ้าสีทองรอบคอเอวและด้านหน้า นุ่งโจงกระเบนสีดำขลิบริมผ้าด้านล่างด้วยผ้าสีทองทั้งผืน ปล่อยชายเสื้อไว้ด้านนอก ผ้านุ่งใช้ผ้าสีดำ หรือผ้าลายสีทองปนดำคาดเฉียงเอวมัดเป็นโบว์อยู่ทางด้านหน้า

6. **ระยะที่เจ็ด** วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ได้กำหนดให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 4 ทำศิลปนิพนธ์ ซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งของหลักสูตรคณะศิลปศึกษา สาขาวิชานาฏศิลป์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม นักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 4 ได้ศึกษาการเชิดหนังใหญ่วัดบ้านดอน จังหวัดระยอง และนำมาแสดงเพื่อประกอบการศึกษา ในปี พ.ศ.2559 จนถึงปัจจุบัน มีการปรับเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับการแสดง ดังนี้ การแสดงผู้เชิดหนังใหญ่ จะสวมเสื้อแขนยาวคอตั้งผ้าหน้าสีดำ ขลิบริมผ้าด้วยผ้าสีทอง รอบคอเอวด้านหน้า นุ่งผ้าโจงกระเบนดำขลิบริมผ้าด้านล่างด้วยผ้าสีทองทั้งผืน ปล่อยชายเสื้อไว้ด้านนอก ผ้านุ่งใช้ผ้าสีดำหรือผ้าลายไทยสีทองปนดำคาดเฉียงเอวมัดเป็นโบว์อยู่ด้านหน้า

บทที่ 8

ประวัติจังหวัดสระแก้ว

ภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีขนาดเล็กที่สุดในประเทศไทย มีเนื้อที่ทั้งหมด 34,380.50 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 6.82 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ 7 จังหวัด ได้แก่ ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด และสระแก้ว (ประเสริฐ วิทยารัฐ. 2542 : 186) เป็นภาคที่เป็นดินแดนแห่งเทือกเขา ที่ราบลูกฟูก เนินเตี้ย ๆ และชายฝั่งทะเลที่สวยงาม อีกทั้งยังมีความสำคัญทางการผลิตพืชไร่ ผลไม้ ป่าไม้ สัตว์น้ำ อัญมณี การท่องเที่ยว และการพัฒนาให้เป็นเขตอุตสาหกรรม ตลอดจนมีความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ เพราะมีดินแดนและน่านน้ำติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน (สวาท เสนาณรงค์. 2537 : 173 – 174) ทำให้ภาคตะวันออกมีลักษณะทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองและศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ดังนั้น ในการศึกษาด้านวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมของจังหวัดด้วยเนื่องจากเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ

1. **ที่ตั้ง ขนาด รูปร่าง** จังหวัดสระแก้ว เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนตะวันออกของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับกัมพูชายาวประมาณ 170 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ระยะทางประมาณ 236 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟระยะทางประมาณ 220 กิโลเมตร

1.1 **ที่ตั้งสมบูรณ์** (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ทิศเหนือ	อยู่ที่ละติจูด	14 องศา	11 ลิปดาเหนือ
ทิศใต้	อยู่ที่ละติจูด	13 องศา	14 ลิปดาเหนือ
ทิศตะวันออก	อยู่ที่ลองติจูด	102 องศา	56 ลิปดาเหนือ
ทิศตะวันตก	อยู่ที่ละติจูด	101 องศา	51 ลิปดาเหนือ

1.2 **ที่ตั้งสัมพันธ์**

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ และอำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ราชอาณาจักรกัมพูชา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี และอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาพที่ 111 แผนที่จังหวัดสุโขทัย

ที่มา : www.kitmaiwatpho.com/datathailand/Province/51SKW.html

จังหวัดสุโขทัยมีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 7,195 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,496,961 ไร่ (ศูนย์สารสนเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2538 : 2 จัดได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่มากที่สุด มีขนาดใหญ่อันดับ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรูปร่างคล้ายรูปหัวใจมนุษย์ ได้รับการจัดตั้งให้เป็นจังหวัดที่ 74 ของประเทศไทย โดยแยกพื้นที่ออกจากจังหวัดปราจีนบุรี เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2536 ประกอบด้วย 7 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอวัฒนานคร อำเภอรัญประเทศ อำเภอคลองหาด อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอเขาฉกรรจ์ อำเภอตาพระยา กิ่งอำเภอโคกสูง และ กิ่งอำเภอวังสมบูรณ์

ระบำนาฏยศิวะอัปสร

ภาพที่ 112 การแสดงระบำนาฏยศิวะอัปสร

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ประวัติที่มาชุดการแสดง

การแสดงชุดนาฏยศิวะอัปสร เป็นการแสดงสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งปรากฏในภาพจำหลักและรูปปั้นของปราสาทสติกก้อกธม ในจังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นศิลปะขอมที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาสมัยปาปวน

จังหวัดสระแก้วมีศิลปะขอมที่น่าสนใจ มีปราสาทโบราณ และโบราณวัตถุ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปะขอมที่มีอารยธรรมที่รุ่งเรืองมาตั้งแต่โบราณ โดยที่จังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดชายแดนด้านทิศตะวันออก มีพรมแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา

คำว่า “นาฏยศิวะอัปสร” มีที่มาจากนี้

“นาฏยะ” (คำวิเศษณ์ เกี่ยวกับการพ้อนรำ เกี่ยวกับการแสดงละคร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 : 434)

“ศิวะ” (คำนาม หมายความว่า พระอิศวร, พระนิพพาน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 : 771)

“อัปสร” (คำนาม หมายความว่า นางฟ้า (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 : 912)

“นาฏยศิวะอัปสร” หมายถึง การพ้อนรำบูชาพระศิวะของเหล่านางฟ้า มีความสอดคล้องกับโบราณสถาน “สติกก้อกธม” ซึ่งปรากฏหลักฐานว่าสร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมการบูชาเทพเจ้าตามจารึกหลายหลักได้กล่าวถึง การประกอบพิธีกรรมบูชาที่เทวสถาน

การแต่งกาย

ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน 9 คน ร่ายรำบูชาองค์พระศิวะ

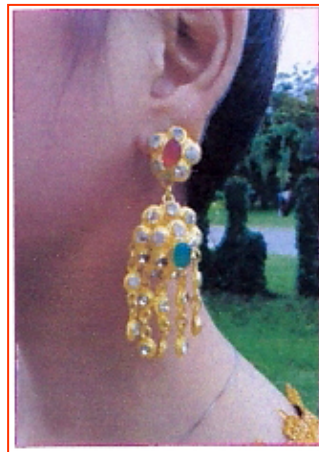
1. ทรงผม เก้าผมเรียบแล้วขมวดมวยกลางศีรษะ แล้วครอบด้วยมวยประดิษฐ์สูง ประดับดอกไม้ร่วงทำด้วยโลหะประดับเพชรอบมวย มีลูกปัดสีทองร้อยเป็นเส้นพันรอบมวยบริเวณโคนผม ปักปิ่นด้านซ้าย

ภาพที่ 113 ทรงผม

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

2. ต่างหู ทำจากโลหะเป็นรูปดอกไม้ระย้า ลงรักปิดทองประดับพลอยสีต่าง ๆ

ภาพที่ 114 ต่างหู

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

3. เสื้อ จากภาพจำหลักนางอัสรไม่สวมเสื้อ แต่เมื่อประดิษฐ์ชุดการแสดง ผู้รำจึงดัดแปลงให้สวมเสื้อเพราะเป็นสตรี จึงให้สวมเสื้อแนบเนื้อแขนสั้น เพื่อให้เกิดความกลมกลืนเหมือนสีผิว

ภาพที่ 115 เสื้อ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

4. กรองคอ พื้นสีน้ำตาล ทับด้วยตาข่ายสีทองปักลายเป็นดอกไม้สีทอง เพชรสีขาวยกกับสีเขียว ขลิบริมด้วยลูกไม้ดินแถบสีทอง

ภาพที่ 116 กรองคอ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

5. ผ้าถุง ผ้าถุงเป็นกระโปรงสีทองมีดอกไม้สีทองปักติดรอบกระโปรง ด้านหน้ากระโปรงเป็น พลีทจีบ มีห้อยหน้าเป็นพื้นสีน้ำตาลทับด้วยตาข่ายสีทอง มีดอกไม้สีทองประดับกับเพชรสีเขียวปิดทับ ผ้าพลีทสีทอง ขอบกระโปรงเป็นสีทองมีลูกปิดห้อยชายเพชรสีขาวรอบกระโปรง ตรงกลางขอบกระโปรง มีหัวเข็มขัดทำด้วยหนังลวกปิดทอง ประดับด้วยกระจกและพลอยสีต่าง ๆ

ภาพที่ 117 ผ้านุ่งที่เป็นกระโปรง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

6. สั้งวาลัย ทำจากโลหะมีลักษณะกลม ร้อยเรียงกันเป็นเส้นยาวประมาณสะโพกหรือเอว
สวมลักษณะไขว้กัน

ภาพที่ 118 สั้งวาลัย

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

7. รัตตันแขน พื้นสีน้ำตาลทำด้วยตาข่ายสีทอง มีลายเป็นดอกไม้สีทองและเพชรสีขาวกับ
สีเขียว ขลิบริมด้วยลูกไม้แถบดินสีทอง

ภาพที่ 119 รัตตันแขน

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

8. กำไลข้อมือ ทำจากหนังงรักปิดทอง ประดับพลอยสีต่าง ๆ จำนวน 1 คู่ และสวมลูกปัดสีทองมีลักษณะทรงกลม ข้างละ 5 เส้น

ภาพที่ 120 กำไลข้อมือ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

9. กำไลเท้า กำไลเท้าทำจากหนังงรักปิดทอง ประดับด้วยพลอยสีต่าง ๆ ห้อยลูกกระพรวนรอบกำไลเท้า ข้างละ 5 ลูก

ภาพที่ 121 กำไลเท้า

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ภาพรวมเครื่องแต่งกายใช้ประกอบการแสดงระบำชุด “นาฏยคีวะอัปสรฯ”

ภาพที่ 122 การแต่งกายระบำนาฏยคีวะอัปสรฯ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

เครื่องดนตรีประกอบการแสดง “ระบำนาฏยคีวะอัปสร่า”

ทำนองเพลงใช้ประกอบการแสดงชุดนี้สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ชื่อเพลง “....อัปสร่า” มีอัตราสองชั้น มีสองท่อน และออกเพลงเร็ว หน้าทับเขมร ใช้โทนชาติตรีตีกำกับจังหวะหน้าทับ แสดงให้เห็นถึงความไพเราะ ความมุ่งมั่นในสิ่งที่เคารพบูชา เพลงนี้แต่งขึ้นเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2552

เครื่องดนตรีประกอบด้วย

1. ระนาดเอก

ภาพที่ 123 ระนาดเอก

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนอมกุล

2. ระนาดทุ้ม

ภาพที่ 124 ระนาดทุ้ม

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนอมกุล

3. ฆ้องวงใหญ่

ภาพที่ 125 ฆ้องวงใหญ่

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนอมกุล

4. ฆ้องวงเล็ก

ภาพที่ 126 ฆ้องวงเล็ก

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

5. ขลุ่ย

ภาพที่ 127 ขลุ่ย

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

6. ฉิ่ง

ภาพที่ 128 ฉิ่ง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

7. โทน

ภาพที่ 129 โทน

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

8. กรีบ

ภาพที่ 130 กรีบ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

9. ฉาบ

ภาพที่ 131 ฉาบ

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

โอกาสที่ใช้ในการแสดง

ส่วนใหญ่จะใช้ในงานการแสดงเพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดสระแก้ว ซึ่งมีโบราณสถานชื่อ ปราสาทสด๊กก๊อกธม อันเป็นศิลปะขอมสร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

การแสดงชุดนี้สร้างสรรค์ขึ้นจากศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางหลักฐานจากโบราณคดี โบราณสถาน และโบราณวัตถุ โดยยึดพิธีกรรมทางศาสนา ท่าทางของผู้แสดงเปรียบเสมือนนางฟ้าจากรูปจำหลักของโบราณวัตถุที่ค้นพบบริเวณปราสาทสด๊กก๊อกธม ที่มาร่ายรำเพื่อบูชาเทพเจ้าในพิธีกรรมและงานมงคล

แนวคิดในการสร้างสรรค์ระบำนาฏยศิลปะขอมนี้ เกิดขึ้นเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว โดยมีการค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร และโบราณสถาน โดยวิเคราะห์รูปแบบจากภาพปั้นและภาพจำหลักในปราสาทสด๊กก๊อกธมอันเป็นเทวสถาน ท่ารำที่คิดประดิษฐ์ขึ้น รวมถึงการแต่งกายเป็นลักษณะยุคสมัยปาปวน เพลงที่ใช้ประกอบในการรำมีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงขึ้นใหม่ให้มีสำเนียงขอม (เขมร)

สรุป

หนังสือเรื่อง นาฏกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นหนังสือที่ได้รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลจากประวัติ การสัมภาษณ์ และการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาและองค์ประกอบของการแสดงแต่ละชุด แต่ละจังหวัด ซึ่งมีรูปแบบการถ่ายทอด และการสืบสานที่แตกต่างกันตามยุคตามสมัย การแสดงบางชุดค่อนข้างจะมีที่มาจากผู้คนหลายชั่วอายุคน เช่น การแสดงละครชาตรีทุ่งตุ้กจังหวัดจันทบุรี การแสดงย่นแย่งจังหวัดจันทบุรี การแสดงละครชาตรีแก่นหลวงพ่อโสธรจังหวัดฉะเชิงเทรา หนังใหญ่วัดบ้านดอนจังหวัดระยอง หนังตะลุงคณะ ส.ศิษย์กระบะบั้งผึ้งจังหวัดระยอง หนังตะลุงจังหวัดตราด การแสดงนางด้งจังหวัดปราจีนบุรี เป็นต้น

นาฏกรรมที่เกิดจากการสร้างสรรค์ชุดการแสดงสมัยใหม่ที่สร้างขึ้น เช่น การแสดงคาบาเร่ของคณะทิฟฟานี่พัทยาจังหวัดชลบุรี การแสดงสุขฤดีกรีฑากาสรจังหวัดชลบุรี การแสดงนาฏยศิวะอัปสรจังหวัดสระแก้ว การแสดงระบำอัฐลือบนิลถิ่นตราดจังหวัดตราด

จะเห็นได้ว่า แต่ละจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะมีนาฏกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อันสืบเนื่องมาจากพิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณี ตลอดจนการถ่ายทอดรูปแบบการแสดงมาจากบรรพบุรุษ หรือคนเก่าคนแก่ จากรุ่นสู่รุ่น และจะนำนาฏกรรมออกมาแสดงเผยแพร่สู่สายตาประชาชนในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานพิธี งานเฉลิมฉลองวาระหรือโอกาสต่าง ๆ งานเกี่ยวกับงานรื่นเริง งานมงคล หรือมีงานตามที่ว่าจ้างตามที่เจ้าภาพต้องการ ทั้งนี้ นาฏกรรมทุกอย่างทุกประเภท เมื่อแสดงออกไปปรากฏแก่สายตาประชาชนก็ถือว่าได้ประชาสัมพันธ์ให้การท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดไปด้วย ทั้งยังเป็นส่งเสริมเศรษฐกิจทางการท่องเที่ยวแก่ประเทศในที่สุด

จังหวัดจันทบุรี

จังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดชลบุรี

จังหวัดตราด

จังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดระยอง

จังหวัดสระแก้ว

ภาคผนวก

ประวัตินายเงิน ผันผาย

ภาพที่ 133 นายเงิน ผันผาย
ที่มา : นายประกิจ พงษ์พิทักษ์

1. ชื่อ นายเงิน นามสกุล ผันผาย
2. เพศ ชาย หญิง
3. วัน เดือน ปีเกิด 25 เมษายน 2480 อายุ 78 ปี
4. ที่อยู่ปัจจุบัน 1/2 หมู่ที่ 4 ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
5. อาชีพในปัจจุบัน ตำแหน่ง อดีตกำนันตำบลคลองพลู ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาคิชฌกูฏ
ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลคลองพลู และประธานชาวทองจังหวัดจันทบุรี
6. หน้าที่ในการแสดงย่นแย่งจังหวัดจันทบุรี ผู้รับการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงย่นแย่งชาวทองตั้งแต่
ปีพ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2558)
7. มีประสบการณ์ในการแสดงย่นแย่งจังหวัดจันทบุรี 22 ปี (ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536-2558)
8. วัน เดือน ปี ที่ให้ข้อมูล 27 มีนาคม 2558

ประวัติ นายประกิจ พงษ์พิทักษ์

ภาพที่ 134 นายประกิจ พงษ์พิทักษ์

ที่มา : นางสาวยุพิน บุญวิสัย

ชื่อ-นามสกุล

นายประกิจ พงษ์พิทักษ์

วัน เดือน ปี

วันพฤหัสบดีที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2517

สถานที่เกิด

โรงพยาบาลระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

วุฒิการศึกษา

พ.ศ. 2540

ศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย (โอนพระ
จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

พ.ศ. 2557

(มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง

แขนงวิชานาฏศิลป์ไทย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผลงานทางวิชาการ

- การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำสะบ้าล้อ”
งานสร้างสรรค์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี
- การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำนาฏยศิวิระอัปสรฯ”
ประจำปีงบประมาณ 2552 งบประมาณจากวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี
- การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำไถ่ฟ้าหลังขาวจันทบุรี”
ประจำปีงบประมาณ 2553 งบประมาณสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำแก้วจันทราศรีสุนันทาลัย”
ประจำปีงบประมาณ 2554 งบประมาณสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำเยื่อเคยร่าย่อง”
ประจำปีงบประมาณ 2557 งบประมาณสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- การจัดทำวิทยานิพนธ์ “หนังสือวัดบ้านดอน จังหวัดระยอง”
ปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

- การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำยันแย้”
ประจำปีงบประมาณ 2558 งบสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำผลาผล”
ประจำปีงบประมาณ 2558 งบสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ผู้จัดทำบทคัทย่อภาษาไทย บทที่ 1 และบทที่ 5
- บทความเรื่อง “หนังใหญ่วัดบ้านดอน จังหวัดระยอง” ลงใน
วารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
วารสารความหลากหลายทางวัฒนธรรม คณะวัฒนธรรมศาสตร์
ปีที่ 14 ฉบับที่ 32 ประจำปีเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2558
- การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำศรีทเวะบูชา” ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2559
- บทความการสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำเยื่อเคยร่าย้ง”
ลงในวารสารของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ฉบับที่ 1 ประจำปี
พุทธศักราช 2559
- บทความการสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำยันแย้” ลงใน
วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
กระทรวงวัฒนธรรม ปีที่ 2 ฉบับพิเศษ (มิถุนายน 2561
- หลักสูตรเพิ่มเติมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมตากสินระยอง
สังกัด กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง
รายวิชา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 1 “ระบำวิถีของวิถียันแย้”
รหัสวิชา ศ33201 ภาคเรียนที่ 1
รายวิชา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 2
“หนังใหญ่วัดบ้านดอน จังหวัดระยอง”
รหัสวิชา ศ33202 ภาคเรียนที่ 2
ครู วิทยฐานะชำนาญการ คศ.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
(นาฏศิลป์ไทย
หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและประเพณี
โอนย้ายมาเมื่อ วันที่ 1 มิถุนายน 2560 จากวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี
โรงเรียนมัธยมตากสินระยอง เลขที่ 222 หมู่ที่ 2 ตำบลเชิงเนิน
อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 21000
เบอร์โทรศัพท์มือถือ 086 5099303

ตำแหน่งงาน

สถานที่ทำงาน

ประวัตินางรจนา พวงประยงค์

ภาพที่ 135 นางรจนา พวงประยงค์

ที่มา : นางสาวศิริพันธ์ ทองทรัพย์

นางรจนา พวงประยงค์ เกิดเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2484 ปัจจุบันอายุ 77 ปี เป็นบุตรคนที่ 7 ในจำนวนพี่น้อง 8 คน บิดาชื่อ นายปรีชา พวงประยงค์ มารดาชื่อ นางสมผล พวงประยงค์ เริ่มเรียนนาฏศิลป์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และจบประกาศนียบัตรชั้นสูง ที่โรงเรียนนาฏศิลป์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์

บทธาทการแสดงตัวเอก เช่น เป็นนางเบญกาย ในการรำชุดหนุมานจับนางเบญกาย เมื่ออายุ 13 ปี ต่อมาเป็นนางมณฑา นางสุวรรณกัญญา เป็นนางเมรี บทธาทเมรีมา เมื่ออายุ 16 ปี มีชื่อเสียงอย่างมากเนื่องจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐเขียนชื่นชม จึงได้รับคัดเลือกให้แสดงนางตลาดหลายเรื่อง เช่น นางเกศสุริยแปลง นางคันทมาลี นางสันธิ นางวิหาร นางแก้วหน้าม้า นางสร้อยฟ้า นางลาวทอง นางกุลา นางวาลี รวมถึงเป็นผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมการแสดงให้แก่ศิลปินสำนักการสังคีตและครูของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ตลอดจนเป็นอาจารย์พิเศษคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และสถานศึกษาหลายแห่ง ด้วยประสบการณ์การแสดง การถ่ายทอดและฝึกซ้อมมายาวนานกว่า 50 ปี หล่อหลอมให้คุณครูมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาเทคนิคเด็ดพรายในการแสดงจนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ ได้รับการเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ละคร เมื่อปีพุทธศักราช 2554 และเป็นผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

ประวัติ นายจักรวาล มงคลสุข

ภาพที่ 132 นายจักรวาล มงคลสุข
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนอมกุล

ประสบการณ์และประวัติการทำงาน

ด้านศิลปะการแสดง ศิลปินภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงละครชาตรี “เท่งตุ๊ก”

- ได้รับการถ่ายทอดวิชาดนตรีไทย
- ได้รับการถ่ายทอดศิลปะการแสดงละครชาตรี “เท่งตุ๊ก”

โดยมีพัฒนาการตามลำดับ ดังนี้

1. ปี พ.ศ.2536 ได้เข้าฝึกหัดดนตรีไทยจากคุณตา (นายหาญ รัตนสุวรรณ ซึ่งเป็น หัวหน้าคณะวงปี่พาทย์หาญ รัตนสุวรรณ จนมีพื้นฐานและประสบการณ์การบรรเลงดนตรีไทยในวงปี่พาทย์ คือ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ ซ้องวงเล็ก เครื่องเป่าแซกโซโฟน และได้รับการฝึกหัดขับร้องเพลงไทยเดิมจากผู้รู้หลายท่าน เช่น นายหาญ รัตนสุวรรณ นายรงค์ บุญเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประสาน ธีญญะชาติ

2. ปี พ.ศ.2537 ได้เข้าฝึกหัดการแสดงโขนสดจาก นายเดิม มงคลพันธุ์ หัวหน้าคณะโขนสด “มงคลศิลป์ลูกบางกะจะ” และฝึกปฏิบัติละครชาตรี “เท่งตุ๊ก” จากนางเต้าหยิน สวัสดิไชย หัวหน้าคณะละครชาตรีชัยเจริญศิลป์ จนสามารถประกอบอาชีพได้ โดยได้รับงานการแสดงควบคู่กันไป ตลอดจนได้ฝึกหัดให้ลูกศิษย์ซึ่งเป็นลูกหลาน ตามศาสตร์ที่ได้รับการสืบทอดมาจากครูบาอาจารย์ และผู้รู้ดังกล่าวข้างต้น

3. ปี พ.ศ.2539 ได้จัดตั้งคณะละครชาตรี “เท่งตุ๊ก” เป็นของตนเอง โดยใช้ชื่อคณะว่า “จักรวาล มงคลศิลป์” อีกทั้งได้รับงานการแสดงโขนสด และการบรรเลงวงปี่พาทย์ควบคู่กันไปด้วยจนกระทั่งปัจจุบัน

4. ปี พ.ศ.2540 ได้รับเชิญจากสถานศึกษา โรงเรียนท่าใหม่ “พุลสวัสดิ์ราษฎร์นุกูล” ให้เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะการแสดงละครชาตรี “เท่งตุ๊ก” ให้กับนักเรียนมาจนกระทั่งปัจจุบัน

5. ปี พ.ศ.2556 – 2559 ได้รับเชิญจากสถานศึกษา โรงเรียนบางกะจะ และมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยสำนักศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องศิลปะการแสดง “โขนสด”

ผลงานสำคัญที่สร้างขึ้นใหม่ ต้องเป็นผลงานชิ้นที่โดดเด่นกว่าผู้อื่น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวเอง

1. เป็นวิทยากรการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีปีที่ 4 ประจำปีการศึกษา 2557 คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม การแสดงชุด “นางกระห่ล่งเล่นโขน” ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี

2. เป็นผู้จัดการแสดงเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในการจัดงาน “วันอนุรักษ์มรดกไทย อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2558 การแสดงชุด “เท่งตุ๊กถวายพระพร”

รางวัลและเกียรติคุณที่เคยได้รับ

1. ได้เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงแสง สี เสียง เทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ระหว่างวันที่ 26 – 28 ธันวาคม พ.ศ.2543

2. ได้เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงรำละครชาตรี งานวันอนุรักษ์มรดกไทยและมหรรรมาอาหารการแสดงพื้นบ้าน ครั้งที่ 3 ประจำปีพุทธศักราช 2544 ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2544

3. เข้าร่วมกิจกรรม “50 ปี วังสวนบ้านแก้ว” ได้ร่วมบรรเลงมหาดุริยางค์ดนตรีไทย และบรรเลงดนตรีไทยเฉลิมพระเกียรติ ประเภทขับร้อง ในวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2544

4. เป็นผู้ประสานพลังแผ่นดิน ได้อุทิศกำลังกาย กำลังใจ ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด เป็นผลดีต่อทางราชการ และประชาชน ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลทั้งหลาย สืบไป ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2546

5. ได้เข้าร่วมแสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปพื้นบ้านจังหวัดจันทบุรี เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ 12 สิงหาคม 2547 ในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2547

6. ได้เข้าร่วมกิจกรรมและให้การสนับสนุนการจัดงานมหัศจรรย์เด็กไทย มหกรรมปฏิรูปการศึกษา ขึ้นพื้นฐาน ระหว่างวันที่ 1 – 3 พฤศจิกายน 2550 ณ อิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี

7. ได้เข้าร่วมโครงการคัดเลือกผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมดีเด่น จังหวัดจันทบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี มีความภาคภูมิใจที่ท่านได้มีส่วนร่วมในการรักษา สืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดไป ในวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ.2553

8. ครูผู้ควบคุมและฝึกซ้อมนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันนาฏศิลป์พื้นเมือง ในการประกวดแข่งขันกิจกรรมโครงการแข่งขันทักษะวิชาการ ประจำปี 2552 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ในวันที่ 27 กรกฎาคม – 1 สิงหาคม พ.ศ.2552

9. เป็นวิทยากรสร้างสรรค์การแสดงชุด นางกระแหรงเล่นโทน เนื่องในการแสดงผลงานศิลปนิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ประจำปีการศึกษา 2557 ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2557

10. เป็นผู้ให้ความรู้เรื่องละครชาตรี กับนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561

ประวัติผู้เขียน

ภาพที่ 136 ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล

ที่มา : นายอภิวชิษฐ์ ศรีกำแหง

ชื่อ-นามสกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ ถนนอมกุล
วัน เดือน ปีเกิด	1 มิถุนายน 2503
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลตราด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด
วุฒิการศึกษา	
พ.ศ. 2527	ศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย (ละครนาง จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
พ.ศ. 2536	ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผลงานทางวิชาการ	-การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดกองศิลปศึกษา กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ -บทความทางวิชาการ เรื่อง สายใยนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์อินโดนีเซีย -บทความทางวิชาการ เรื่อง เห่งตุ๊กอยู่คู่เมืองจันทร์ -หนังสือแบบฝึกหัดเบื้องต้นนาฏศิลป์อินโดนีเซีย
ตำแหน่งงาน	
พ.ศ. 2548-2550	หัวหน้าภาคนาฏศิลป์ไทยวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี
พ.ศ. 2556-2560	ประธานหลักสูตร ระดับปริญญาตรี(สาขานาฏศิลป์ไทย
พ.ศ. 2560-2563	กรรมการสภาคณาจารย์และบุคลากร สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี เลขที่ 62 ถนนชวนะอุทิศ ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000 เบอร์โทรศัพท์ 039 313214